

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

קונטרס

ברית מילה

ובו מאמרים מלוקטים מספר

הזֶהָר הַקְּדוֹשׁ

עם ביאור הנפלא

מתוק מדבש

המפרש כל מלה ומלה בדרך קל וקצר

מאת הגאון הקדוש המקובל

רבי דניאל פריש זצוקללה"ה

ת.ד. 5315 ירושלים

הקדמה

בקונטרס זה ליקטנו מאמרים נכבדים מן הזהר הקדוש עם ביאור "מתוק מדבש" שנהגו ישראל קדושים לאמרם וללומדם בליל ברית יצחק, שהוא הלילה שלפני היכנס התנוק בבריתו של אברהם אבינו. הנה מאמרים יקרים אלו שפשט המנהג לאומרם וללומדם בכל קהלות ישראל, מקורם בזהר הקדוש פרשת לך לך, ונודעים הם בשם "דרושי המילה שנתחדשו בכפר טרשא".

וכפי המבואר בפנים, חכמי כפר טרשא היו חכמים גדולים ומקובלים מופלגים בתורה, ונזדמן לרבי אבא להתאכסן אצלם בערב ברית מילה, ולפי שבעל הבית זכה לקיים מצות יבום כהלכה ולשם מצוה, לכן זיכוהו מן השמים שיתחדשו בביתו חידושי תורה רבים הסובבים על עניני הברית. דרושים אלו נאמרו במשך שתי לילות ויום אחד, ולפי ערך וגודל קדושתם הקיפה השכינה הקדושה את הבית כדמיון אש הסובבת.

ממאמרים אלו נתחדשו וגם הוטעמו לנו מספר מנהגים חשובים הנהוגים בזמן הברית, כגון אמירת הפסוק אשרי תבחר ותקרב, ועוד.

וכדי לזכות את הרבים ערכנו מאמרים אלו בסדר נאות כאשר חלקנו את המאמרים לכ"ב פסקאות, והקדמנו בקיצור לפני כל פסקה את תוכנה בעטרת הכותרת, כך שיהא באפשר למסובים בליל הלימוד להגות בכל המאמרים לפי הסדר ובחלוקת משתתפים שווה.

ולתועלת הקדמנו במאמר הראשון את המאמר "תולדות חכמי כפר טרשא" שיש בו לנסוך אור על מעלתם של בני הכפר, שכאשר קבלו עליהם תשובה ועול תורה זכו בזה לבטל מאיתם את גזירת המגיפה. ובהשגחה זכינו לראות אור, כי המאמר האחרון בעניני כפר טרשא מבאר בו רבי שמעון שלימוד חכמת הסוד הינה תשלום ומיזוג לחכמת לימוד הפשט, דבר המוכרח והנצרך לבני דורינו, כהבטחת רשב"י שאמר כי בכח וזכות הלימוד בזהר נצא מן הגלות חיש קל מהרה וברחמים, אמן.

יש מן המאמרים שליקטנו שמתבארים הם על דרך הנגלה, ולהיכר הדפסנו אותם בביאורינו באותיות מרובעות, ואת המאמרים שמתבארים על דרך הנסתר הדפסנו אותם על פי רוב באותיות רש"י רגילות, או בשילוב מאמרי הנגלה עם ציון אותיות רש"י קטנות מוקפות. וכאמור קונטרס זה נערך מתוך ביאור הענק לזהר "מתוק מדבש" הנדפס בכ"ב כרכים מהודרים ומפוארים ומנוקדים, אשר זכה דורינו האחרון למתנת שמים בחיבור זה, שהוגים בו רבים בכל רחבי תבל יומם וליל, וערבים ונעימים עליהם הביאורים למכביר.

מפתח הענינים

א. "מאמר תולדות חכמי כפר טרשא" ומבואר בו כי אנשי כפר טרשא הוכו במגפה, ורבי אחא שהזדמן למקומם הצילם מן המגפה, ועורר אותם לחזור בתשובה ולעסוק תדיר בתורה, וכן עשו, ובזה זכו להיות חכמים ומקובלים גדולים בתורה.

ב. "מאמר מעלת זמן חצות הלילה" ומסופר בו שרבי אבא נתאכסן בכפר טרשא, וביקש דרך והמצאה להיות נייעור בחצות הלילה, וכשנייעור מצא לבעל האכסניה ובניו עוסקים בתורה במעלת זמן חצות, וכשראה זאת רבי אבא שיבח את רשב"י שמכח מציאותו בדור אפילו ילדים עוסקים בסתרי תורה. ואז ישבו יחד כולם ועסקו בתורה עד אור הבקר.

ג. "מאמר כל הנימול נקרא צדיק" ומבואר בו שעל ידי מצות המילה שמקיימים ההורים בבנם בשמחה, ובבחינת הקרבת קרבן, בזה זוכה הבן הנימול להקרא בסוד צדיק, כי המילה משלימה את הבן בהארת השכינה שהיא מדת המלכות, והפריעה משלימה אותו בהארת היסוד הנקראת צדיק, וזהו סוד הפסוק ועמך כלם צדיקים וכו'. ומבאר עוד כי זהו הענין שאברם על ידי המילה זכה להקראות בשם אברהם, להורות שנשלם בהארות השכינה הרמוזה באות ה' משם הוי"ה.

ד. "מאמר שומר הברית ניצול מגיהנם" ומבואר בו שעל ידי שהנימול שומר את בריתו כראוי, בזה הוא זוכה שאפילו אם חטא אינו יורד לגיהנם, כי הקב"ה מזמן לו דרך אחרת לתקון. ומי שח"ו מחלל את בריתו נקרא משקר בשמו של הקב"ה ונקרא בוגד הפך משומר הברית שנקרא צדיק אמת.

ה. "מאמר אליהו מלאך הברית" ומבואר בו שאלהיו זכור לטוב מזדמן בברית המילה, ולכן צריך להכין כסא לכבודו ולומר בפה זה הכסא של אליהו. ומבאר כי ביאת אליהו היא כדי שיעיד וילמד זכות על ישראל, ועל ידי זה מתעוררת מדת הרחמים להטיב לישראל קדושים.

ו. "מאמר לימוד תורה בליל הברית" ומספר כי אחר שדרש רבי אבא והגיע הבקר, הודיעו בעל הבית כי למחר עומד הוא להכניס את בנו לברית, וביקש מרבי אבא להתעכב אצלו. ולערב אסף בעל הבית את אוהביו לעסוק בתורה כל הלילה, כדי שיהיה סימן טוב לולד.

ז. "מאמר העולם קיים בזכות הברית" ומבואר בו כי קיום העולם וברכותיו תלויות במצות ברית המילה שמקיימים ישראל, היינו הכנעת העמים תחת ישראל וישוב ישראל בארץ ישראל תלויים במצות המילה והפריעה שישראל

מפתח הענינים

מקיימים, ומוכיח זאת ממלחמת ברק ודבורה בסיסרא, וכן ממלחמת יהושע בכיבוש ארץ ישראל.

ח. "מאמר כח הנצחון תלוי בברית" ומבואר בו כי הרוצה להכניע ולנצח את האומות, צריך שיהיה מושלם במצות הברית, ומוכיח זאת ממה שרבינו שהלך למצרים להכניע את פרעה, ורמז לו המלאך שצריך הוא למול קודם את בנו.

ט. "מאמר שומר הברית זוכה למלכות" ומבואר בו כי יוסף הצדיק זכה למלכות על ידי ששמר את בריתו בנסיון אשת פוטיפרע, וזאת היתה הסבה שהראה לאחיו כי הוא מהול ושומר הברית. ומבאר שגם בועז ששמר את בריתו זכה שיצאה ממנו שושלת מלכי בית דוד.

י. "מאמר מעלת שומר הברית" ומבואר בו כי השומר את בריתו אינו ירא משום דבר, וכן דוד זכה לנצח במלחמה לפי ששמר את בריתו, וכאשר חטא בבת שבע אזי לפי ערכו גרם פגם, ונטרד ממלכותו.

יא. "מאמר שומר הברית ניצל מגיהנם" ומבואר בו כי השומר את בריתו אינו נמסר למלאך הממונה על הגיהנם, וממילא אינו יורד לגיהנם, ולא שולטים בו הדיינים. ולכן כשעשה דוד תשובה והתבשר שנמחל חטאו, שמח וידע שלא ירד לגיהנם.

יב. "מאמר שומר הברית נקרא צדיק" ומבואר בו כי השומר את בריתו נקרא צדיק, לפי שגורם יחוד בין מדת היסוד למדת המלכות, ולפי זה מבאר את תפלתו של דוד על פי הסוד.

יג. "מאמר שומר הברית זוכה להשגות" ומבואר בו כי השומר את בריתו זוכה להשיג בספירות העליונות, וכן על ידי שמירת הברית הנשמה נאחזת בו, וכשנושא אשה אזי השכינה שורה עליו בשלימות.

יד. "מאמר מעלת חכמי כפר טרשא" ומבואר בו שרבי אבא חקר את בני כפר טרשא על מעמדם שראם עוסקים בתורה בהתמדה במקומם שאינו מקום מרווח, והם השיבוהו שקבלו עליהם זאת במקומם כאשר רבי חייא הצילם מן המגפה. ומבאר שאז בליל הברית היו עוסקים בתורה עד שהאיר היום והקיפה אותם אור השראת השכינה בדמות אש שירדה עליהם מלמעלה כדוגמת הר סיני, והכל מחמת התמדתם בתורה. ובתוך כך הכניסו את הילד לברית, ואחר שמלו את התינוק פתחו לדרוש בתורה כדלקמן, כדי להמשיך טובה וברכה לבעל הבית.

מפתח הענינים

ה

טו. "מאמר הנימול מעלתו כקרבן" ומבואר בו שהמכניס את בנו למילה נחשב לו כהקרבן קרבן העולה לנחת ולרצון לפני הקב"ה, וגורם במצות המילה והפריעה יחוד גדול, שעל ידי זה בוחר ומקרב הקב"ה את הילד הנימול. ומבאר שלפי סוד זה נהגו חכמי כפר טרשא לומר בשעת המילה את הפסוק "אשרי תבחר ותקרב". ורבי אבא הוסיף כי יש בפסוק זה עשר תבות כנגד עשר חופות שעתידי הקב"ה לעשות לצדיקים לעולם הבא, ולכן הזהיר לדקדק ולומר פסוק זה בשעת המילה.

טז. "מאמר המל את בנו כבונה מזבח ומקריב" ומבואר בו שהמכניס את בנו למילה נחשב לו כאילו הקריב כל הקרבנות שבעולם לפני הקב"ה, וכאילו בנה מזבח שלם, ואמר שלכן צריך להכין כלי עם עפר כדוגמת מזבח אדמה, ובו להשים את הערלה. ומבאר ששם הוי"ה נרשם בבשר האדם על ידי המילה. ומבאר עוד שמילת הגר צריכה להיות אחר שיעזוב דרכו הרע ויכנס מעט בעבודת הקב"ה, ובזה יזכה שבריתו תהא בבחינת "מזבח אדמה" ולא בבחינת "מזבח אבנים". ומסיק שהזוכה לקיים מצות מילה צריך להיות בשמחה תמיד על שזכה לכך.

יז. "מאמר הנימול זוכה לשלימות ולשמירה" ומבואר בו שעל ידי הסרת הערלה זוכה הנימול לשלימות עד כדי היותו כלי מוכשר להשגת הנבואה, ומוכיח זאת מהתגלות הקב"ה בחיבה אל אברהם. ומבאר עוד שאברהם נימול בן צ"ט לסבת היותו מוכשר להוליד את יצחק במעלת הקדושה וההשגה. ומוסיף ומבאר כי הבלתי נימול שורים בו רק אותיות ש"ד המורים על אחיזת החיצונים והטומאה, אבל על ידי המילה זוכה להשתלם גם באות י' ואז נשלם בו הארת השם שד"י המורה על היותו חוסה ונשמר בצל השכינה הקדושה.

יח. "מאמר מעלות שומר הברית" ומבואר בו כי השומר את בריתו נקרא קדוש ובן לקב"ה, והוא אחוז ומקושר בקב"ה תמיד. ומכאן המשיך רבי אבא לבאר דרוש שעיקרו על פי הסוד ותכליתו להורות כי שומר הברית זוכה לקבל את שפעו וחיותו משפע השכינה הקדושה, ולא על ידי שר ומלאך בבחינת תמצית הניתנת בגלות על ידי אומות העולם.

יט. "מאמר אשר קדש ידיד מבטן" ומבואר בו כי יצחק נקרא ידיד לקב"ה, לפי שנוצר בקדושה על ידי אביו אברהם שזכה למול עצמו קודם, והשתלם ברמ"ח אברים ונקרא בשם אברהם, וכן אמו זכתה להשתלם מעקרונה ונקראה בשם שרה. ומכאן נמשך לבאר על פי סוד את כח ומעלת האותיות שנתוספו לאברהם ושרה שעל ידיהם זכו להמשיך נשמה

מפתח הענינים

קדושה ליצחק שאינה כנשמת הגרים הנולדים מאב שאינו מהול והורתם ולידתם אינה בקדושה. ומסיק שלפי זה כל יהודי הנולד מאב המהול והורתו ולידתו בקדושה זוכה לנשמה קדושה ונקרא בשם "ידיד" כיצחק. ומוסיף ואומר כי הנימול זוכה בחייו להארות ממדת היסוד ומדת המלכות, ומשתלם בשם שד"י, ועל מצות המילה קיימים שמים וארץ.

כ. "מאמר מעלת הלימוד ביום הברית" ומבואר בו כי בעל הבית אבי הבן זכה להתגלות אור השכינה בביתו שהיתה כמראה אש הלוהטת סביב הבית, בכח לימוד התורה שעסקו בה בבית הנימול. ולזה בירך רבי אבא את הנימול שנחלק בו שם שד"י על ידי המילה וזכה להשתרש בעולמות היצירה והעשייה, שיזכה להיות תלמיד חכם העוסק בתורת ה'.

כא. "מאמר מעלת המייבם לשם מצוה" ומבואר בו כי בעל הבית אבי הבן זכה לכל הכבוד המסופר במעשה זה, לפי שקיים מצות יבום לשם מצוה, וקרא את הנימול בשם אחיו. ולחזק זאת הציע לו רבי אבא שיקראהו גם בשם "אידי", והוא רב אידי בר יעקב הנודע.

כב. "מאמר שלמות לימוד הפשט עם הסוד" ומבואר בו כי רבי אבא השתדל להסתיר את המעשה מרבי שמעון, עד שביום מן הימים סיפר לרבי שמעון את המעשה בחכמי כפר טרשא ואת חידושי התורה שנאמרו שם. ורבי שמעון הקפיד על רבי אבא שמנע ממנו את החידושים עד עתה. ועל חכמי כפר טרשא גזר שיגלו בנחת ממקומם לבבל, כדי שילמדו הם מבני בבל שאינם רגילים בסודות להצניע את סודות התורה, ובני בבל ילמדו וישתלמו מהם לעסוק בסודות התורה, באופן שישלימו זה את זה.

תולדות חכמי כפר טרשא

(א) רבי אחא אָזל לכפר טרשא, אתא לגבי אושפיזיה, לחישו עליה כל בני מתא, אמרו גברא רבא אתא הכא נזיל לגביה, אתו לגביה, אמרו ליה לא חס על אוכדנא, אמר להו מהו, אמרו ליה דאית שבעה יומין דשארין מותנא במאתא, וכל יומא אתתקף ולא אתבטל, אמר להו נזיל לבי כנשתא ונתבע רחמי מן קדם קדשא בריה הוא, עד דהו אָזלי, אתו ואמרו פלוני ופלוני מיתו, ופלוני ופלוני נטו למות, אמר להו רבי אחא, לית עתא לקיימא הכי, דשעתא דחיקא, אבל אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מאנון דזפאין יתיר, עשרה עשרה לארבעה חולקין, ואנא עמכון, עשרה לזווייתא דמאתא,

מתוק מדבש

”מאמר תולדות חכמי כפר טרשא” ומבואר בו כי אנשי כפר טרשא הוכו במגפה, ורבי אחא שהזדמן למקומם הצילם מן המגפה, ועורר אותם לחזור בתשובה ולעסוק תדיר בתורה, וכן עשו, ובזה זכו להיות חכמים ומקובלים גדולים בתורה.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך נמדרש הנעלם דף קא ע”ב-ג, צנאווינו כרך 3 עמ’ טפו-טפט)

רבי אחא אָזל לכפר טרשא רבי אחא הלך לכפר טרשא, אתא לגבי אושפיזיה בא לאכסניא שלו, לחישו עליה כל בני מתא התלחשו עליו כל בני העיר, אמרו גברא רבא אתא הכא נזיל לגביה אמרו אדם גדול בא לכאן נלך אליו, אתו לגביה, אמרו ליה לא חס על אוכדנא באו אליו ואמרו לו וכי אינך חס על שאנו נאבדים ומתים, אמר להו מהו אמר להם על ידי מה, אמרו ליה דאית שבעה יומין דשארין מותנא במאתא אמרו לו כבר שבעה ימים שהתחילה מגפה בעיר, וכל יומא אתתקף ולא אתבטל וכל יום מתגברת יותר ואינה מתבטלת, אמר להו, נזיל לבי כנשתא ונתבע רחמי מן קדם קדשא בריה הוא אמר להם נלך לבית הכנסת ונבקש רחמים מלפני הקב”ה, ונתכוין להחזירם שם בתשובה, עד דהו אָזלי, אתו ואמרו פלוני ופלוני מיתו ופלוני נטו למות עד שהיו הולכים באו ואמרו על כמה אנשים שמתו ועל כמה שהם נוטים למות, אמר להו רבי אחא, לית עתא לקיימא הכי דשעתא דחיקא אין העת עתה לעמוד ולהתפלל כי השעה דחוקה וצריך לעסוק בענין הקטורת לבטל המגפה, אבל אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מאנון דזפאין יתיר אבל תפרישו מכם ארבעים אנשים מאותם שהם הצדיקים ביותר, עשרה עשרה לארבעה חולקין ואנא עמכון ויתחלקו עשרה עשרה אנשים לדי חלקים ואני עמכם, עשרה לזווייתא דמאתא ועשרה לזווייתא דמאתא וכן לארבע זווייתא דמאתא לכל אחת

וְעִשְׂרָה לְזוּוֹיִיתָא דְמֵאתָא, וְכֵן לְאַרְבַּע זְוִוִּיתָא דְמֵאתָא, וְאָמְרוּ בְרַעוּת
נַפְשָׁכוֹן עֲנִינָא דְקִטְרַת בּוֹסְמִין דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִי לְמִשָּׁה, וְעֲנִינָא
דְקִרְבְּנָא עֲמִיה.

עֲבְדוּ בְּן תַּלְת זְמַנִּין, וְאֶעְבְּרוּ בְּכָל מֵאתָא לְאַרְבַּע זְוִוִּיתָא, וְהוּוּ אָמְרִין
בֵּן, לְבַתַּר אָמַר לְהוּ גְזִיל לְאַנּוֹן דְאֹשִׁישׁוּ לְמִימַת, וְאֶפְרִישׁוּ
מִנֵּיכּוּ לְבַתִּיהוֹן וְאָמְרוּ כְדִין, וְכַד תְּסִיִּמוּ, תְּמַרוֹן אֲלִין פְּסוּקִיָּא (במדבר
י"א-י"ג), וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהָרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגו',
וַיִּקַּח אֱהָרֹן וְגו' וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמַּתִּים וְגו', וְכֵן עֲבְדוּ וְאֶתְבַּטַּל מִנֵּיהוּ.

שְׁמַעוּ הַהוּא קָלָא דְאָמַר, סַתְרָא סַתְרָא, קַמֵּייתָא אֹחִילוּ לְעִילָא, דְהָא
דִּינָא דְשְׁמִיָּא לָא אֲשַׁרִּי הֵכָא, דְהָא יְדַעִי לְבַטְלָא לִיְהִי, חֲלַשׁ
לְבִיָּה דְרַבִּי אַחָא, אַדְמוּף, שְׁמַע דְאָמְרִי לִיְהִי, פַּד עַבְדְּתָ דָא, עַבִּיד דָא,

מתוק מדבש

מד' זוויות העיר עשרה אנשים, וְאָמְרוּ בְרַעוּת נַפְשָׁכוֹן עֲנִינָא דְקִטְרַת בּוֹסְמִין דְקִדְשָׁא
בְרִיךְ הוּא יְהִי לְמִשָּׁה וְתֵאמְרוּ בְרַצוֹן וּבְכּוֹנַת נַפְשָׁכֶם עֲנִינֵי קִטְרוֹת הַסְּמִים שֶׁהַקִּבָּה צוּה
לְמִשָּׁה, וְעֲנִינָא דְקִרְבְּנָא עֲמִיה וְאַחַר אִמִּירַת הַקִּטְרוֹת תֵּאמְרוּ גַם עֲנִינֵי הַקִּרְבָּנוֹת.

עֲבְדוּ בְּן תַּלְת זְמַנִּין עֵשׂו כֵּן שֵׁאמְרוּ פִּרְשַׁת הַקִּטְרוֹת וְהַקִּרְבָּנוֹת ג' פַּעֲמִים, וְאֶעְבְּרוּ בְּכָל
מֵאתָא לְאַרְבַּע זְוִוִּיתָא וְהוּוּ אָמְרִין בֵּן וְעִבְרוּ בְּכָל ד' זְוִוִּיתָא וְאָמְרוּ כֵּן,
לְבַתַּר אָמַר לְהוּ גְזִיל לְאַנּוֹן דְאֹשִׁישׁוּ לְמִימַת אַחַר כֵּן אָמַר לְהֵם, גַּלְךְ לְאוֹתָם הַנוֹטִים
לְמוֹת, וְאֶפְרִישׁוּ מִנֵּיכּוּ לְבַתִּיהוֹן וְאָמְרוּ כְדִין וְתִפְרִישׁוּ מִכֶּם אֲנָשִׁים שִׁילְכוּ לְבַתִּיהֶם
וְגַם שֵׁם יֵאמְרוּ כֵּן כְּמוֹ שֵׁאמְרוּ, וְכַד תְּסִיִּמוּ תְּמַרוֹן אֲלִין פְּסוּקִיָּא וְכֵאשֶׁר תְּסִיִּמוּ
תֵּאמְרוּ אִלוּ הַפְּסוּקִים וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהָרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגו',
וַיִּקַּח אֱהָרֹן וְגו' וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמַּתִּים וְגו', וְכֵן עֲבְדוּ וְאֶתְבַּטַּל מִנֵּיהוּ וְכֵן עֵשׂו
וְנַתְבַּטַּלָה הַמַּגְפָּה מֵהֶם. (רמ"ק ומִפְרָשִׁים)

שְׁמַעוּ הַהוּא קָלָא דְאָמַר סַתְרָא סַתְרָא שְׁמַעוּ קוּל שֵׁאמַר סוּדֵי סוּדוֹת נַתְגַּלָּה כֵּאֵן,
קַמֵּייתָא אֹחִילוּ לְעִילָא (ה"ג הנפש דוד) סוּד זֶה הַנְּחִילוּהוּ מִימֵי קֶדֶם לְמַעְלָה,
רְצָה לומר הוּא הַסוּד שֶׁגַּלָּה מֵאֵךְ הַמוֹת לְמִשָּׁה רַבִּינוּ כְּשַׁעֲלָה לְשִׁמִּים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה
שֶׁהַקִּטְרוֹת מִבְּטַלְת אֶת הַמַּגְפָּה, וְהוּא כְּנַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָם, דְהָא דִּינָא
דְשְׁמִיָּא לָא אֲשַׁרִּי הֵכָא דְהָא יְדַעִי לְבַטְלָא לִיְהִי כִּי דִין הַשְּׁמִים אֵינּוּ שׁוֹרָה כֵּאֵן כִּי
יִוִּדְעִים לְבַטֵּל אוֹתוֹ, חֲלַשׁ לְבִיָּה דְרַבִּי אַחָא נַחֲלַשׁ לְבוּ שֶׁל רַבִּי אַחָא לְפִי שְׁבַטֵל אֶת
הַגּוֹזֵרָה בְּכַחוּ וְלֹא הַחֲזִירִים בְּתִשׁוּבָה בְּתַחֲלָה, אִי נִמִּי שֶׁנִּתְגַּרְרוּ בּוֹ הַחֲצִיזוֹנִים עַל שֶׁהַתְּרִיס
כְּנַגְדָם, אַדְמוּף שְׁמַע דְאָמְרִי לִיְהִי פַּד עַבְדְּתָ דָא עַבִּיד דָא נַתְנַמְנֵם רַבִּי אַחָא וְשִׁמַּע

זיל ואימא לון דיחזרון בתשובה, דחייבין אנון קמאי, קם ואחזר להו
 בתשובה שלימתא, וקבילו עלייהו דלא יתבטלון מאורייתא לעלם,
 ואחליפו שמא דקריתא וקארון לה מאתא מחסיא.

מתוק מדבש

שאמרו לו כמו שעשית זאת לבטל מהם המגפה עשה גם זאת, זיל ואימא לון דיחזרון
 בתשובה דחייבין אנון קמאי לך ואמור להם שיחזרו בתשובה כי חטאים הם לפני,
 קם ואחזר להו בתשובה שלימתא קם והחזיר אותם בתשובה שלימה, וקבילו עלייהו
 דלא יתבטלון מאורייתא לעלם וקבלו עליהם שלא יתבטלו מלמוד התורה לעולם,
 ואחליפו שמא דקריתא וקארון לה מאתא מחסיא והחליפו שם העיר וקראו לה
 מאתא מחסיא על שם שהקב"ה חס עליהם (וזה היה צארן ישראל ואין זה מתא מחסיא שצנצל,
 ולכן נקרא צמעשה עם רבי אבא שלקמן בשם "כפר טרשא" שלא להחליפו צעיר שצנצל). (רמ"ק
 ומפרשים)

מעלת זמן חצות הלילה

(ב) רבי אבא אָפּא הָוּה אָתּי מְטַבְרִיָּה לְבֵי טְרוּנְיָא דְחַמּוּי, וְרַבִּי יַעֲקֹב בְּרִיהַי הָוּה עִמִּיהּ, אֶעְרַעְוּ בַּכֶּפֶר טְרָשָׁא, פֶּד בָּעוּ לְמַשְׁפַּב, אָמַר רַבִּי אַבָּא לְמַרְיָה דְּבֵיתָא, אֵית הֵכָא תְרַנְגוּלָא, אָמַר לִיה מְאָרִיָּה דְּבֵיתָא אַמְאִי, אָמַר לִיה בְּגִין דְּקְאִימְנָא בְּפִלְגוֹת לִילְיָא מִמֶּש, אָמַר לִיה לָא אֶצְטְרִיף, דְּהָא סִימְנָא לִי בְּבֵיתָא, דְּהֵדִין טְקֵלָא דְקַמִּי עֲרִסְאִי, מְלִינָא לִיה מִיָּא וְנָטִיף טִיף טִיף, וּבְפִלְגוֹת לִילְיָא מִמֶּש אֶתְרָקוּ פְּלָהוּ מִיָּא, וְאֶתְגַּלְגַּל הָאִי קִיטְפָא וְנָהִים, וְאֶשְׁתַּמַּע קָלָא בְּכָל בֵּיתָא, וּכְדִין הוּא פְּלָגוֹת לִילְיָא מִמֶּש, וְחַד סָבָא הָוּה לִי דְהוּה קָם בְּכָל פְּלָגוֹת לִילְיָא

מתוק מדבש

"מאמר מעלת זמן חצות הלילה" ומסופר בו שרבי אבא נתאכסן בכפר טרשא, וביקש דרך והמצאה להיות ניעור בחצות הלילה, וכשניעור מצא לבעל האכסניה ובניו עוסקים בתורה במעלת זמן חצות, וכשראה זאת רבי אבא שיבח את רשב"י שמכח מציאותו בדור אפילו ילדים עוסקים בסתרי תורה. ואז ישבו יחד כולם ועסקו בתורה עד אור הבקר, כדלקמן.

(מקור המאמר צוהר פרשת לך לך דף ע"ג, וצנז'אור מתוק מדבש כרך 3 עמ' ספ-ספספ)

רַבִּי אַבָּא הָוּה אָתּי מְטַבְרִיָּה לְבֵי טְרוּנְיָא דְחַמּוּי רַבִּי אַבָּא הִיָּה בַּא מְטַבְרִיָּה לְבֵית הַשְּׂרָרָה שֶׁל חַמּוּי (פִּירוּשׁ מִקּוּס אֶסְיַפַּת גְּדוּלִים וְשָׂרִיס, תְּרַגּוּס סְרִיִּס טְרוּנְיָא), וְרַבִּי יַעֲקֹב בְּרִיָּה (בְּרוּב דְּפּוּסִים אִיתָא רַבִּי יַעֲקֹב בְּרַב), הָוּה עִמִּיהּ וְרַבִּי יַעֲקֹב בְּנוֹ הִיָּה עִמּוֹ, אֶעְרַעְוּ בַּכֶּפֶר טְרָשָׁא פִּנְעוּ בַּאמְצַע דִּרְכָם בַּכֶּפֶר טְרָשָׁא וְנַכְסוּ לַלּוֹן בַּאכְסִינְיָא אַחַת, פֶּד בָּעוּ לְמַשְׁפַּב, אָמַר רַבִּי אַבָּא לְמַרְיָה דְּבֵיתָא כְּשֶׁרְצוּ לֵלְכַת לִישָׁן אָמַר רַבִּי אַבָּא לְבַעַל הַבֵּית, אֵית הֵכָא תְרַנְגוּלָא הָאֵם יֵשׁ כַּאן תְּרַנְגוּל, אָמַר לִיה מְאָרִיָּה דְּבֵיתָא אַמְאִי שָׂאֵלוּ בַעַל הַבֵּית לְמָה נֶצְרַךְ לָךְ תְּרַנְגוּל, אָמַר לִיה בְּגִין דְּקְאִימְנָא בְּפִלְגוֹת לִילְיָא מִמֶּש אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא לְפִי שְׁאֵנִי נוֹהֵג לְקוּם בַּחצוֹת לֵילָה מִמֶּש, לָכֵן אֲנִי צְרִיךְ תְּרַנְגוּל שִׁיעִיר אוֹתִי מְשִׁינְתִּי, אָמַר לִיה לָא אֶצְטְרִיף אָמַר לוֹ הַבַּעַל הַבֵּית אֵינְךָ צְרִיךְ תְּרַנְגוּל לְהַעִיר אוֹתְךָ, דְּהָא סִימְנָא לִי בְּבֵיתָא כִּי יֵשׁ לִי סִימֵן בְּבֵיתִי מִתִּי הוּא חצוֹת מִמֶּש, דְּהֵדִין טְקֵלָא דְקַמִּי עֲרִסְאִי מְלִינָא לִיה מִיָּא וְנָטִיף טִיף טִיף כִּי מִשְׁקַל זֶה שֶׁלִּפְנֵי מִטְתִּי אֲנִי מִמְלֵא מִים בַּתְּחִילַת הַלֵּילָה, וְהוּא נוֹטֵף טְפוֹת טְפוֹת דְּרַךְ נֶקֶב דֵּק שְׁבוּ, וּבְפִלְגוֹת לִילְיָא מִמֶּש אֶתְרָקוּ פְּלָהוּ מִיָּא וּבַחצוֹת הַלֵּילָה מִמֶּש מִתְרוֹקְנִים כָּל הַמִּים מִן הַכְּלִי, וְאֶתְגַּלְגַּל הָאִי קִיטְפָא וְנָהִים וּמִתְגַּלְגַּל וְיוֹרֵד זֶה הַכְּלִי הַדְּבוּק בְּמִשְׁקַל וְנוֹהֵם וְעוֹשֶׂה רַעַשׁ, וְאֶשְׁתַּמַּע קָלָא בְּכָל בֵּיתָא וְאֵז נִשְׁמַע קוֹל הַרַעַשׁ בְּכָל הַבֵּית וּמַעוֹרֵר אֶת בְּנֵי הַבֵּית מְשִׁינְתָם, וּכְדִין הוּא פְּלָגוֹת לִילְיָא מִמֶּש וְאֵז הוּא זְמַן חצוֹת לֵילָה מִמֶּש, וְחַד סָבָא הָוּה לִי דְהוּה קָם בְּכָל פְּלָגוֹת לִילְיָא וְאֶשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵייתָא וּבְגִינִי כֵּךְ עֶבֶד הָאִי וְזָקֵן אַחַד הִיָּה לִי

וַאֲשֶׁתְּדֹל בְּאוֹרֵי־תָא, וּבְגִינֵי כֶף עֶבֶד הָאִי, אָמַר רַבִּי אֲבָא בְּרִיךְ רַחֲמָנָא
 דְּשִׁדְרֵנִי הֶכָא, בְּפִלְגוֹת לִילְיָא נְהִים הָהוּא גִלְגְּלָא דְקִיטְפָא, קָמוּ רַבִּי
 אֲבָא וְרַבִּי יַעֲקֹב.

שָׁמְעוּ לָהֶהוּא גִבְרָא דִּהְוָה יְתִיב בְּשִׁפּוּלֵי בֵּיתָא וְתַרְיִן בְּנוֵי עַמִּיָּה, וְהוּוּ
 אָמַר פְּתִיב (תהלים קיט סב) חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מְשִׁפְטֵי
 צְדָקָךְ, מֵאֵי קָא חֲמָא דוֹד דְּאִיהוּ אָמַר חֲצוֹת לַיְלָה, וְלֹא בַּחֲצוֹת לַיְלָה,
 אֲלֵא חֲצוֹת לַיְלָה וְדָאִי לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר הָכִי, וְכִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא הָכִי אֲקַרֵּי, אִין, דְּהָא חֲצוֹת לַיְלָה מִמֶּשׁ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשַׁתְּכַח
 וְסִיעֲתָא דִּילִיָּה, וְכִדִּין הִיא שְׁעֲתָא דְעֵייל בְּגִנְתָּא דְעָדָן לְאֲשַׁתְּעֲשְׂעָא עִם
 צְדִיקָיָא, אָמַר רַבִּי אֲבָא לְרַבִּי יַעֲקֹב, וְדָאִי נִשְׁתַּתֵּף בְּשִׁכְנִיתָא וְנִתְחַבֵּר

מתוק מדבש

שהיה קם בכל חצות לילה ועסק בתורה ולכן עשה תחבולה זו כדי שיתעורר משינתו,
 אָמַר רַבִּי אֲבָא בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּשִׁדְרֵנִי הֶכָא אִמַר רַבִּי אֲבָא בְרוּךְ ה' שֶׁשְׁלַחֵנִי לְכַאן,
 בְּפִלְגוֹת לִילְיָא נְהִים הָהוּא גִלְגְּלָא דְקִיטְפָא בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה נְהִים אוֹתוֹ הַגִּלְגַּל שֶׁ
 הַמִּשְׁקַל וְעָשָׂה רַעַשׁ בְּבֵית, קָמוּ רַבִּי אֲבָא וְרַבִּי יַעֲקֹב וְהַכִּינוּ אֶת עַצְמָם לְעִסוּק בַּתּוֹרָה.
 (רמ"ק וכו"פ ומפרטיס)

שָׁמְעוּ לָהֶהוּא גִבְרָא דִּהְוָה יְתִיב בְּשִׁפּוּלֵי בֵּיתָא וְתַרְיִן בְּנוֵי עַמִּיָּה שָׁמְעוּ לְאוֹתוֹ
 הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בִּירְכַתֵּי הַבַּיִת וּשְׁנֵי בָנוּי עָמוּ שֶׁכָּבַר קִדְמוֹ הֵם לְקוּם קוֹדֵם,
 וְהוּוּ אָמַר, פְּתִיב חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מְשִׁפְטֵי צְדָקָךְ וְשָׂאֵל מֵאֵי
 קָא חֲמָא דוֹד דְּאִיהוּ אָמַר חֲצוֹת לַיְלָה וְלֹא בַּחֲצוֹת לַיְלָה מָה רָאָה דוֹד שֶׁאִמַר
 חֲצוֹת לַיְלָה וְלֹא בַּחֲצוֹת לַיְלָה כִּי אִם רָצָה לומר שֶׁהוּא קָם בַּחֲצוֹת הִיא לוֹ לומר בַּחֲצוֹת
 לַיְלָה, אֲלֵא חֲצוֹת לַיְלָה, וְדָאִי לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר הָכִי אֵלֵא וְדָאִי מָה שֶׁאִמַר
 חֲצוֹת לַיְלָה לְהַקְבִּי"ה שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת חֲצוֹת אִמַר כֵּן, וְשָׂאֵל וְכִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 הָכִי אֲקַרֵּי הָאֵם הַמַּלְכוּת נִקְרָאת חֲצוֹת, וְאִמַר אִין וְדָאִי נִקְרָאת חֲצוֹת, דְּהָא חֲצוֹת לַיְלָה
 מִמֶּשׁ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשַׁתְּכַח וְסִיעֲתָא דִּילִיָּה כִּי בַּחֲצוֹת לַיְלָה מִמֶּשׁ הַמַּלְכוּת וְכֵן
 פְּמִלְיָא שְׁלֵה נִמְצָאִים וּמוֹכֵנִים לְשִׁמוּעַ קוֹל הַתּוֹרָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכִדִּין הִיא שְׁעֲתָא
 דְעֵייל בְּגִנְתָּא דְעָדָן לְאֲשַׁתְּעֲשְׂעָא עִם צְדִיקָיָא וְאִז הִיא הַשְׁעָה שֶׁהַמַּלְכוּת נִכְנַסְתָּ בְּגִן
 עָדָן לְהַשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים, לְכֵן נִקְרָאת הַמַּלְכוּת אִז חֲצוֹת לַיְלָה עַל שֵׁם פְּעוּלָתָהּ בְּאוֹתָהּ
 שְׁעָה, וְעַל זֶה אִמַר דוֹד לְהַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת חֲצוֹת לַיְלָה, שֶׁאִקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ בְּשַׁעָה זֶה עַל
 מִשְׁפְּטֵי צְדָקָךְ, אַחַר שֶׁשָּׁמְעוּ דְבָרִים הַלְלוּ מִבַּעַל הַבַּיִת אָמַר רַבִּי אֲבָא לְרַבִּי יַעֲקֹב, וְדָאִי
 נִשְׁתַּתֵּף בְּשִׁכְנִיתָא וְנִתְחַבֵּר בְּחֻדָּא נִשְׁתַּתֵּף עִם הַשְּׁכִינָה לְעִסוּק בַּתּוֹרָה וְנִתְחַבֵּר יַחַד עִם

בחדא, קריבו ויתיבו עמיה, אמרו ליה אימא מלה דפומך דשפיר קאמרת, מנא לך האי, אמר לון מלה דא אוליפנא מסבאי.

ותו הוה אמר, דתחלת שעתי קמייתא דליליא, כל דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאטין בעלמא, ובפלגות ליליא ממש קדשא ברין הוא אתער בגנתא דעדן, ודינין דלתתא לא משתפחן, וכל נימוסין דלעילא בליליא לא אשתכחו אלא בפלגות ליליא ממש, מנלן מאברהם דכתיב (בראשית יד טו) ויחלק עליהם לילה, במצרים (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה, ובאתרין סגי אין באורייתא הכי אשתכח.

ודוד הוה ידע, ומנא הוה ידע, אלא הכי אמר סבא, דמלכותא דיליה

מתוק מדבש

הבעל הבית ובניו, קריבו ויתיבו עמיה נתקרבו אליו וישבו אצלו, אמרו ליה אימא אמרו לו אמור לנו, מלה דפומך דשפיר קאמרת, מנא לך האי דברי פיך שאמרת יפה, ממי שמעת כל זה, אמר לון מלה דא אוליפנא מסבאי אמר להם סוד זה למדתי מזקני. (רמ"ק ו"פ ומפרשים)

ותו הוה אמר ועוד אמר זקני, דתחלת שעתי קמייתא דליליא שבתחילת שעה הראשונה של הלילה, כל דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאטין בעלמא מתעוררים כל בעלי דינים החיצונים שלמטה והולכים ומשוטטים בעולם עד חצות ורוצים לשלוט ולהזיק בני אדם, ובפלגות ליליא ממש קדשא ברין הוא אתער בגנתא דעדן אחר כך בחצות הלילה ממש המלכות מתעוררת לרדת בגן עדן שבעולם הבריאה, ודינין דלתתא לא משתפחן ואז כל בעלי הדינים החיצונים שלמטה אינם נמצאים עוד בעולם אלא נכנסים בנוקבא דתהומא רבא כדי שלא יתבטלו מפחד ה' ומהדר גאווה, וכל דלעילא וכל הנהגות הדין של המלכות שיש למעלה באצילות, (ה"ג רמ"ק) לא אשתכחו אלא בפלגות ליליא ממש אינם נמצאות ויוצאות לפועל אלא בחצות לילה ממש כשהמלכות יורדת לעולם הבריאה, מנלן שבחצות לילה יש הנהגת הדין בעולם על ידי המלכות, מאברהם, דכתיב ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכס וירדפם עד חובה, פירוש כשהלכו ללחום עם המלכים נחלק עליהם הלילה לחצאין והיה זמן חצות, ואז נצחו את המלחמה, וכן כתיב במצרים, ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור, ובאתרין סגי אין באורייתא הכי אשתכח ובהרבה מקומות בתורה ובג"ך נמצא כן שנעשו נסים לישראל בחצות הלילה על ידי הנהגת הדין של המלכות. (רמ"ק ו"פ ומפרשים)

ואמר עוד ודוד הוה ידע ודוד היה יודע שיש הנהגת הדין בחצות לילה לכן קם אז ואמר חנות לילה אקום, ומנא הוה ידע ושאל מנין ידע דוד דבר זה, אשא הכי אמר סבא אלל כן אמר זקני, דמלכותא דיציה ביהאי תליא שכח מלכותו של דוד

בְּהַי תִּלְיָא, וְעַל דָּא קָאִים בְּהֵיא שְׁעָתָא וְאָמַר שִׁירְתָּא, וְלֵהֲכִי קְרִינִיה
 לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲצוֹת לַיְלָה מִמֶּשׁ, אָקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ וְגו', דְּהָא
 כָּל דִּינִין תִּלְיִין מִהֲכָא, וְדִינִין דִּמְלֻכוּתָא מִהֲכָא מִשְׁתַּבְּחִין, וְהֵיא שְׁעָתָא
 אֲתַקְטִיר בָּהּ דְּוֹד וְקָם וְאָמַר שִׁירְתָּא.

אֲתָא רַבִּי אַבְא וּנְשָׁקִיה, אָמַר לִיה וַדַּאי הָכִי הוּא, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא
 דְּשִׁדְרֵנִי הֲכָא. תָּא חֲזִי לַיְלָה דִּינָא בְּכָל אֲתַר וְהָא אוּקִימָנָא מִיְלִי
 וְהָכִי הוּא וַדַּאי, וְהָא אֲתַעַר קַמִּי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן.

אָמַר הֵהוּא יְנוּקָא בְּרִיה דְּהֵהוּא גְבַרְא, אִי הָכִי אַמְאִי פְתִיב חֲצוֹת לַיְלָה,

מתוק מדבש

שֶׁהִיא לְלַחֹם מִלַּחֲמַת ה', הִיא תְלוּי צוּמָן חֲצוֹת לַיְלָה שְׁאֵז הַמַּלְכוּת יוֹרֶדֶת לְעוֹלָם הַצְּרִיאָה
 לְצַרֵּר הַנְּשֻׁמוֹת מִהַקְּלִיפּוֹת וְלִהְכַנְיַעַם עַל יְדֵי זֶה, וְעַל דָּא קָאִים בְּהֵיא שְׁעָתָא וְאָמַר
 שִׁירְתָּא וְלֹכֵן הִיא קַס צְאוּתָה הַשְּׁעָה שֶׁל חֲצוֹת לַיְלָה מִמֶּשׁ וְאָמַר שִׁירָה, וְיִהְיֶה קְרִינִיה
 לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲצוֹת לַיְלָה מִמֶּשׁ וְעַל כֵּן קִרָּא לְהַמַּלְכוּת חֲצוֹת לַיְלָה מִמֶּשׁ עַל
 שֶׁשׁ שְׁאֵז יוֹרֶדֶת לְעוֹלָם הַצְּרִיאָה וּפּוֹעֵלֶת דִּינִיה, וְהִיא אוֹמַר לֵהּ, אַתְּ הַנְּקִרְאֶת חֲצוֹת לַיְלָה
 אָקוּם יְהוּדוֹת לָךְ עַל מִשְׁשָׁמִי צִדְקָךְ (ה"ג הרמ"ק) פִּירוּשׁ שְׁאִקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ עַל
 מִשְׁפָּטֵי הַדָּק שְׁאֵת פּוֹעֵלֶת צְשׁוּאֵי יִשְׂרָאֵל, וְעוֹד מִפְּרַשׁ הַטַּעַם לְמָה דּוֹקָא צְחִי לַיְלָה,
 וְאָמַר דְּהָא בְּלִי דִּינִין תִּלְיִין מִהֲכָא כִּי כָל הַדִּינִים וְהַמִּשְׁפָּטִים שְׂבָאִים לְעוֹלָם עַל שׁוּאֵי
 יִשְׂרָאֵל כּוֹלֵם תְלוּיִם צְמָה שְׁנַעְשָׂה צְחֻמוֹת הַלַּיְלָה שְׁאֵז הַמַּלְכוּת יוֹרֶדֶת לְעוֹלָם הַצְּרִיאָה, וְדִינִין
 דִּמְלֻכוּתָא מִהֲכָא מִשְׁתַּבְּחִין וְכַח הַדִּין וְהַגְּזֵרָה שֶׁל מַלְכוּת דּוּד נִמְצָא מִכַּח מַה שְׁנַעְשָׂה
 צְחֻמוֹת הַלַּיְלָה, וְהֵיא שְׁעָתָא אֲתַקְטִיר בָּהּ דְּוֹד וְקָם וְאָמַר שִׁירְתָּא לֹכֵן צְאוּתָה שְׁעָה
 נִקְשַׁר דּוּד צְמַלְכוּת, כִּי הִיא שׁוֹרֵשׁ נִפְשׁוֹ, וְקַס וְאָמַר שִׁירָה לְהוֹדוֹת לְהַקְצִיָּה עַל כַּח הַדִּין
 וְהַמִּשְׁפָּט שֶׁקִּבַּל מִהַמַּלְכוּת הַנְּקִרְאֶת דָּק כְּדִי לְלַחֹם מִלַּחֲמַת ה'.

אֲתָא רַבִּי אַבְא וּנְשָׁקִיה צֵל רַבִּי אֲבָא וְנִשְׁקוּ לְהַדְצִיק נִפְשׁוֹ כַּמְנַהֲגִים תְּמִיד צְשֻׁמַת
 לְצַנֵּס צְצַרֵּי תוֹרָה שְׁהוּא סוּד יְסוּד דְנִשְׁקִין, אָמַר לִיה וַדַּאי הָכִי הוּא אָמַר לוֹ
 וְדַאי כֵּן הוּא כְּצַרִּיק, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְשִׁדְרֵנִי הֲכָא צְרוּךְ ה' שְׁשַׁלְחֵנִי לְכַאֵן לְשֻׁמוֹעַ סוּד
 זֶה, וְהוֹסִיף וְאָמַר תָּא חֲזִי לַיְלָה דִּינָא בְּכָל אֲתַר צֵל וְרָאָה וְדַאי כֵּן הוּא כְּצַרִּיק כִּי
 צְכַל מִקוּם שְׁנוּכַר לַיְלָה הוּא צְחִינַת דִּין, וְגַם כַּאֵן נִקְרְאֶת הַמַּלְכוּת חֲצוֹת לַיְלָה עַל שֶׁשׁ הַדִּין
 שְׁפּוֹעֵלֶת צְאוּתָה שְׁעָה, וְהָא אוּקִימָנָא מִיְלִי וְהָכִי הוּא וַדַּאי וְכַצֵּר צִיֵּאֲרֵנוּ דְצַר זֶה וְכֵן
 הוּא הַאֲמַת, וְהָא אֲתַעַר קַמִּי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְכַצֵּר נִתְעוֹרַר דְצַר זֶה וְנִלְמַד לְפָנֵי רַבִּי
 שְׁמַעוֹן. (רמ"ק ואש"ז וכו"פ)

אָמַר הֵהוּא יְנוּקָא בְּרִיה דְּהֵהוּא גְבַרְא אָמַר אוֹתוֹ הַמִּינוּק צְנוֹ שֶׁל הַצַּעַל הַצִּית, אִי
 הָכִי אַמְאִי פְתִיב חֲצוֹת לַיְלָה אִם כֵּן הוּא שְׁדוּד קִרָּא אֵל הַמַּלְכוּת חֲצוֹת לַיְלָה,
 הִיא דִּי לוֹ לֹמַר לַיְלָה אָקוּם כִּי הַמַּלְכוּת נִקְרְאֶת לַיְלָה צְכַל מִקוּם לְפִי שְׁהִיא פּוֹעֵלֶת דִּין,

אמר ליה הא אתמר בפלגות ליליא מלכותא דשמיא אתערת, אמר
 אנה שמענא מלה, אמר ליה רבי אבא אימא ברי טב, דהא מלה
 דפומך קלא דבוצינא להוי, אמר אנה שמענא דהא לילה דינא דמלכותא
 איהו, ובכל אתר דינא הוא, והאי דקאמר חצות, בגין דינקה בתרי
 גווי, בדינא וחסד, וודאי פלגותא קדמיתא דינא הוא, דהא פלגותא
 אחרא נהירו אנפיה בסטרא דחסד, ועל דא חצות לילה פתיב ודאי.
 קם רבי אבא ושווי ידוי ברישיה וברכיה, אמר ודאי חשיבנא דחכמתא
 לא אשתכח בר באנון זפאי דזכו בה, השתא חמינא דאפילו ינוקי
 בדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עלאה, זפאה אנת רבי שמעון, ווי
 לדרא דאנת תסתלק מגיה, יתבו עד צפרא ואשתדלו באורייתא.

מתוק מדבש

אמר ליה רבי אבא, הא אתמר הרי כבר למדנו, כי בפלגות ליליא מלכותא דשמיא
 אתערת שנחלות הלילה המלכות שמים מתעוררת ויורדת אל עולם הנריאה ופועלת דיניה,
 לכן קרא אותה דוד אז על שם זה חלות לילה, אמר אנה שמענא מלה אמר המינוק
 אני שמעתי עוד טעם למה אמר דוד חלות, אמר ליה רבי אבא, אימא ברי טב
 אמור בני הטוב דהא מלה דפומך קלא דבוצינא להוי כי אמרי פיך יהיו נעימים
 כקולו של רבי שמעון הנקרא נר הקדוש, אמר אנה שמענא דהא לילה דינא דמלכותא
 איהו אמר המינוק גם אני שמעתי כדזריכס שמלת לילה מורה על הדין של המלכות,
 ובכל אתר דינא הוא ולילה הוא נחמת דין בכל מקום, והאי דקאמר חצות וזה
 שאמר דוד חלות, בגין דינקה בתרי גווי בדינא וחסד לפי שהמלכות יונקת צב
 אופנים דין וחסד, וודאי פלגותא קדמיתא דינא הוא וזולאי נחמי הראשון של הלילה
 הנקרא ליל הוא דין, דהא פלגותא אחרא נהירו אנפיה בסטרא דחסד כי נחמי
 השני של הלילה הנקרא לילה מאירות פניה נלד החסד, ועל דא חצות לילה פתיב
 ודאי כי פירושו של חלות הוא צ' חלחין שהמלכות יונקת מהם.

קם רבי אבא ושווי ידוי ברישיה וברכיה עמד רבי אבא ושם ב' ידיו על ראשו וברכו,
 אמר ודאי חשיבנא דחכמתא לא אשתכח בר באנון זפאי דזכו בה אמר רבי
 אבא חשבתי שסודות החכמה לא נמצאים אלא באותם הצדיקים שזכו אליה על ידי מעשיהם
 הטובים, השתא חמינא דאפילו ינוקי בדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עלאה
 עתה ראיתי שאפילו התינוקות בדורו של רבי שמעון בכוחו זכו לחכמה עליונה, זפאה
 אנת רבי שמעון אשריך רבי שמעון, ווי לדרא דאנת תסתלק מגיה אוי לאותו הדור
 שתסתלק ממנו, יתבו עד צפרא ואשתדלו באורייתא ישבו שם עד הבוקר ועסקו

כל הנימול נקרא צדיק

(ג) פֶּתַח רַבִּי אֶפָּא וְאָמַר, (ישעיה ס כא) וְעַמְּךָ כָּלֶם צְדִיקִים וְגו', מִלָּה דָּא הָא אוֹקְמוּהּ חֲבַרְיָא, מְאִי טַעְמָא פְּתִיב וְעַמְּךָ כָּלֶם צְדִיקִים, וְכִי פְּלָהוּ יִשְׂרָאֵל צְדִיקֵי נִינְהוּ, וְהָא פְּמָה חֲיִיבִין אִית בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל, פְּמָה חֲטָאִין וְכִמְה רְשִׁיעִין דְּעִבְרִין עַל פְּקוּדֵי אוּרִייתָא, אֲלֵא הָכִי תְּנָא בְּרִזָּא דְּמִתְנִיתִין, זַפְּאִין אֲנֹן יִשְׂרָאֵל דְּעִבְדִּין קְרַבְנָא דְּרַעוּא לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּמִקְרִיבִין בְּנִייהוּ לְתַמְנִיא יוֹמִין לְקְרַבְנָא, וְכַד אֲתַגְזְרוּ עָאלוּ בְּהַאי חוּלְקָא טְבָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכְתִיב (משלי י כה) וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם, וְכִיּוֹן דְּעָאלוּ בְּהַאי חוּלְקָא דְּצַדִּיק אֲקָרוּן צְדִיקִים,

מתוק מדבש

"מאמר כל הנימול נקרא צדיק" ומבואר בו שעל ידי מצות המילה שמקיימים ההורים בבנם בשמחה, ובבחינת הקרבת קרבן, בזה זוכה הבן הנימול להקרא בסוד צדיק, כי המילה משלימה את הבן בהארת השכינה שהיא מדת המלכות, והפריעה משלימה אותו בהארת היסוד הנקראת צדיק, וזהו סוד הפסוק ועמך כלם צדיקים וכו'. ומבאר עוד כי זהו הענין שאברם על ידי המילה זכה להקראות בשם אברהם, להורות שנשלם בהורות השכינה הרמוזה באות ה' משם הו"ה.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נג ע"א, וצניאור ממוק מדגש כרך ג עמ' טפה-טפח)

פֶּתַח רַבִּי אֶפָּא וְאָמַר כְּתִיב וְעַמְּךָ כָּלֶם צְדִיקִים וְגו' הִנֵּה מִלָּה דָּא הָא אוֹקְמוּהּ חֲבַרְיָא דְּבַר זֶה כְּבַר הַעֲמִידוֹ וּפִירוּשׁוֹ הַחֲבָרִים, מְאִי טַעְמָא פְּתִיב וְעַמְּךָ כָּלֶם צְדִיקִים כִּי לְכַאוּרָה קִשָּׁה וְכִי פְּלָהוּ יִשְׂרָאֵל צְדִיקֵי נִינְהוּ וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם צְדִיקִים, וְהָא פְּמָה חֲיִיבִין אִית בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל וְהָרִי כִמְה חֲיִיבִים יֵשׁ בִּישְׂרָאֵל, פְּמָה חֲטָאִין וְכִמְה רְשִׁיעִין דְּעִבְרִין עַל פְּקוּדֵי אוּרִייתָא וְכִמְה חוּטָאִים וְרַשְׁעִים שְׁעוּבָרִים עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאִיךְ יִכְלֹם בְּשֵׁם צְדִיקִים, אֲלֵא הָכִי תְּנָא בְּרִזָּא דְּמִתְנִיתִין אֲלֵא כַךְ לְמַדְנֹו בְּסוּד הַמְּשֵׁנָה, זַפְּאִין אֲנֹן יִשְׂרָאֵל דְּעִבְדִּין קְרַבְנָא דְּרַעוּא לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲשֵׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שְׁמִקְרִיבִים קָרְבַן שִׁיחִיהָ לְרַצוֹן לְהַקְבִּי"ה, וְהֵינֵנוּ דְּמִקְרִיבִין בְּנִייהוּ לְתַמְנִיא יוֹמִין לְקְרַבְנָא שְׁמִקְרִיבִים אֵת בְּנִייהֶם לְשִׁמוּנָה יָמִים לְקָרְבַן, כִּי מִי לֹא יַחְמוֹל עַל פְּרִי בִטְנֹו וְיוֹצֵא חֲלָצִיו לְתַתּוֹ בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְלִידְתוֹ לְכַרוֹת אֵת בְּשַׂר עַרְלָתוֹ, וּבְכָל זֹאת אֲמוּ וְאֲבִיו שְׂמַחִים וְטוֹבֵי לֵב בְּתַתּוֹ לְקָרְבַן לְאֲבִיו שְׂבַשְׂמִים, וּבַעֲבוּר הַמִּצְוָה הַזֹּאת שְׂכוּלֶם מְקִיִּים אֹתָהּ רְאוּי שִׁיקְרָאוּ כּוֹלֶם צְדִיקִים, וְכַד אֲתַגְזְרוּ עָאלוּ בְּהַאי חוּלְקָא טְבָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכַשְׁנִמוּלִים וְנַפְרָעִים כַּדִּין אִזּוּ הֵם נִכְנָסִים בְּאוֹתוֹ חֶלֶק הַטּוֹב שֶׁל הַקְבִּי"ה שֶׁהוּא מִדַּת הַיִּסּוּד, דְּכְתִיב וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם הִרִי שֶׁהִיּוּד נִקְרָא צְדִיק, וְכִיּוֹן דְּעָאלוּ בְּהַאי חוּלְקָא דְּצַדִּיק אֲקָרוּן צְדִיקִים וְכִיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי בְרִית נִכְנָסוּ בְּזֶה הַחֶלֶק שֶׁל הַיִּסּוּד הַנִּקְרָא צְדִיק,

וְדַאי כָּלֶם צְדִיקִים, וְעַל כֵּן לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ, כְּדִכְתִּיב (תהלים קיח יט) פִּתְחוּ לִי שַׁעְרֵי צְדָק אָבֹא בָם, וּכְתִיב (שם פסוק כ) זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה צְדִיקִים יָבֹאוּ בוֹ, אֲנֹן דָּאֲתַגְזְרוּ וְאֶקְרוּן צְדִיקִים.

נֶצֶר מִטְעִי, נֶצֶר מְאִינוֹן נְטִיעִין דְּנִטְע קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן, הַאי אֶרֶץ חַד מְנִיְהוּ, וְעַל כֵּן אֵית לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל חוֹלְקָא טְבָא בְּעֻלְמָא דְּאֲתִי, וּכְתִיב (שם לו כט) צְדִיקִים יִירָשׁוּ אֶרֶץ, (ישעיה ס כה) לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ, מַהוּ לְעוֹלָם, כְּמָה דְּאֻקִּימָנָא בְּמִתְנִיתָא דִּילָן וְהָא אֲתָמַר הַאי מְלָה בֵּין חֲבֵרִיא.

תָּא חֲזִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא קָרָא לְאַבְרָהָם אַבְרָהָם עַד הַשְּׁתָּא, מְאִי

מתוק מדבש

הם נקראים צדיקים, וְדַאי כָּלֶם צְדִיקִים לְכֵן וְדַאי כֹּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם נְמוּלִים אֲפִילוּ הַרְשָׁעִים נִקְרָאִים צְדִיקִים, וְעַל כֵּן כָּתוּב אַחַר כֵּן לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ הַיֵּינוּ אֶרֶץ הַעֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כִּי עַל יְדֵי הַמִּילָה נִכְנָסִים בְּמַלְכוּת וְעַל יְדֵי הַפְרִיעָה נִכְנָסִים בִּיסוּד, כְּדִכְתִּיב פִּתְחוּ לִי שַׁעְרֵי צְדָק אָבֹא בָם כִּי תַחֲלִילָה עוֹלָיִם בְּמַלְכוּת הַנִּקְרָאת צְדָק עַל יְדֵי הַמִּילָה, וּכְתִיב זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה צְדִיקִים יָבֹאוּ בוֹ רְצָה לוֹמַר כִּי אֲנֹן דָּאֲתַגְזְרוּ וְאֶקְרוּן צְדִיקִים אִלוּ שֶׁנִּמְלוּ וְנִפְרְעוּ וְנִקְרָאִים צְדִיקִים הֵם עוֹלָיִם מֵהַמַּלְכוּת אֵל הַיְסוּד. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

וּמַה שֶׁכָּתוּב אַחַר כֵּן גִּצְרַר מִטְעִי פִירוּשׁ שְׁמָה שֶׁכָּתוּב "לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ", אֲוֹמָה הַאֶרֶץ הִיא גִּצְרַר מְאִינוֹן נְטִיעִין דְּנִטְע קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן הַאי אֶרֶץ חַד מְנִיְהוּ הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא סוּד הַאֶרֶץ הַעֲלִיוֹנָה הִיא עֵנֶף אֶחָד מֵאוֹתוֹת הַנְטִיעוֹת שֶׁנִּטְע הַקִּצְוִי"ה בְּגֵן עֵדֶן, וְרָחָה לוֹמַר הַנְטִיעוֹת הֵם הַט' סְפִירוֹת שֶׁל ז"א שֶׁנִּטְע אֶצְל הַנִּקְרָא הַקִּצְוִי"ה בְּצִימָא שֶׁהִיא סוּד גֵּן עֵדֶן הַעֲלִיוֹן, וְהַמַּלְכוּת נִתְקַנְתָּ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁל כֹּל הַט' ס' דז"א וְנִעֲשִׂית סְפִירָה עֲשִׂירִית לְהַס. וְאִמַר וְעַל כֵּן זֶהנִכְנָס צְדִיקִים אֵית לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל חוֹלְקָא טְבָא בְּעֻלְמָא דְּאֲתִי יֵשׁ לְהַס לְיִשְׂרָאֵל חֶלֶק טוֹב צְעוֹלָם הַצָּא, וּמִפְרָשׁ כִּי וּכְתִיב צְדִיקִים יִירָשׁוּ אֶרֶץ פִּירוּשׁ הַנְמוּלִים יִירָשׁוּ הַאֲרַת הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת אֶרֶץ, וְעוֹד כְּתִיב לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ, וּמִפְרָשׁ כְּמָהוּ לְעוֹלָם מֵתִי הַצְדִיקִים יוֹרְשִׁים הַאֲרַת הַמַּלְכוּת, וְאִמַר כְּמָה דְּאֻקִּימָנָא בְּמִתְנִיתָא דִּילָן, וְהָא אֲתָמַר הַאי כְּמָה בֵּין חֲבֵרִיא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב פִּירוּשׁוֹ בְּמִשְׁנָה שֶׁלֵּנוּ וְכֵן נִאֲמַר דְּבַר זֶה בֵּין הַחֲזָרִים, שֶׁלְעוֹלָם הַצָּא שֶׁהוּא סוּד הַצִּינָה הַנִּקְרָאת עוֹלָם אִזוּ יִירָשׁוּ הַצְדִיקִים אֵת הַאֲרַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא סוּד אֶרֶץ הַעֲלִיוֹנָה, נִמְלָא שִׁישׁ לְהַנְמוּלִים שֶׁהֵם הַצְדִיקִים חֶלֶק טוֹב צְעוֹלָם הַצָּא שֶׁהוּא הַאֲרַת הַמַּלְכוּת. (רמ"ק וכו"פ ומק"מ)

תָּא חֲזִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא קָרָא לְאַבְרָהָם אַבְרָהָם עַד הַשְּׁתָּא צָא וְרָחָה שֶׁלֵּא

קָרָא הַקִּצְוִי"ה לְאַצְרָהֶם צָס אֲצָרָהֶם עַד שֶׁהִיא בֵּין תְּשַׁעִים וְתִשְׁעִים שָׁנִים, מְאִי טְעָמָא

טעמא, אלא הכי אוקימנא, דעד השתא לא אתגזר, וכד אתגזר אתחבר ביה האי ה' ושריא ביה, וכדין אקרי אברהם, והינו דכתיב (בראשית ב ה) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ותאנא בה' בראם, ותאנא באברהם, מאי קאמרי, אלא דא חסד, ודא שכינתא, וכלא נחית פחדא ולא קשיא מלה, והאי והאי הוי.

אמר רבי יעקב לרבי אבא, האי ה' דהבראם זעירא וה' דהליהו"ה רברבא, מה בין האי להאי, אמר ליה דא שמיטה ודא יובלא, ובגין כך זמנין דסיהרא קיימא באשלתמותא וזמנין בפגימותא, ובאנפיקא אשתבח ואשתמודע וכלא שפיר, והאי איהו בריא דמלה.

מתוק מדבש

הלל היה יכול לקראו הכתוב אזכרה על שם סופו, אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא אתגזר ללא כך העמדנו, לפי שעד עתה לא היה נמול, וכד אתגזר אתחבר ביה האי ה' ושריא ביה וכדין אקרי אברהם וכשנמול נתחזרה זו השכינה שהיא בעלת הצרית והיא סוד אות ה' אחרונה של השם הוי"ה ושרתה עליו, ועל ידי כן נמוספה ה' בשמו ונקרא אזכרה, והינו דכתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ותאנא בה' בראם ולמדנו שבראם בראת ה', ותאנא באברהם ובמקום אחר למדנו שבראם באברהם, ומקשה מאי קאמרי מה אומרים וזמנה חולקים אלו התנאים, אלא דא חסד ללא אזכרה הוא מדת החסד שבה נברא העולם כמו שכתוב "עולם חסד יבנה", ודא שכינתא וה' היא השכינה, וזוה חולקים התנאים, מר סצר שעל ידי החסד נברא העולם, ומר סצר שעל ידי המלכות נברא, אבל בראת יובלא נחית פחדא כולם החסד והשכינה ירדו לברוא את העולם כאחד, רנה לומר שהשכינה בראת את העולם במדת אזכרה, לכן ורא קשיא מלה והאי והאי הוי ולא קשה הדבר כי זה וזה היה. (רמ"ק ומפרשים)

אמר רבי יעקב לרבי אבא, האי ה' דהבראם זעירא אות ה' דהבראם בראת במסורה קטנה, וד' דהליהו"ה רברבא ואות ה' דהליהו"ה תגמלו זאת שזפרשת האזינו בראת במסורה גדולה, מה בין האי להאי מה ההבדל ביניהם, אמר ליה דא שמיטה ה' קטנה היא המלכות הנקראת שמיטה, ודא יובלא וה' גדולה היא בינה הנקראת יובל, והמלכות תלויה בינה ובגין כך זמנין דסיהרא קיימא באשלתמותא ולכן לפעמים כשהמלכות מקבלת הארות מבינה היא עומדת צמלואה וצלימותה, ובגין כך בפגימותא ולפעמים כשאין הבינה משפעת לה הארות היא עומדת בפגימתה וחסרונה, ובאנפיקא אשתבח ואשתמודע וצפניה נמלא וניכר ההפרש וההבדל, ובכא שפיר והאי איהו בריא דמלה והכל טוב ויפה וזהו צורו של דבר זה. (רמ"ק ומפרשים)

שומר הברית ניצול מגיהנם

(ד) אָמַר רַבִּי אַבָּא, זָכָאִין אַנּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקִדְּשָׁא בְּרִיף הוּא אַתְרַעֵי בְּהוֹן מְפֹל שְׂאָר עַמִּין, וְיַהֲיִב לֹון אֶת קַיִמָּא דָּא, דְּכָל מָאן דְּאִית בֵּיה הָאִי אָת, לָא נַחֲתִית לַגִּיהֶנֶם אִי אִיהוּ נָטִיר לִיה פְּדָקָא יָאוּת, דְּלָא עֵייל לִיה בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא, וְלָא מְשַׁקֵּר בְּשִׁמְיָה דְּמִלְפָּא, דְּכָל מָאן דְּמְשַׁקֵּר בְּהָאִי כְּמָאן דְּמְשַׁקֵּר בְּשִׁמְיָה דְּקִדְּשָׁא בְּרִיף הוּא, דְּכִתִּיב (הוֹשֵׁעַ ה' ז) בֵּיהוּ"ה בְּגָדוּ פִי בְּנִים זָרִים יְלָדוּ.

מתוק מדבש

"מאמר שומר הברית ניצול מגיהנם" ומבואר בו שעל ידי שהנימול שומר את בריתו כראוי, בזה הוא זוכה שאפילו אם חטא אינו יורד לגיהנם, כי הקב"ה מזמין לו דרך אחרת לתקון. ומי שח"ו מחלל את בריתו נקרא משקר בשמו של הקב"ה ונקרא בוגד הפך משומר הברית שנקרא צדיק אמת.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף ג' ע"א, ונצי"ור ממוק מדבש כרך ז עמ' שפס-שפט)

אָמַר רַבִּי אַבָּא, זָכָאִין אַנּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקִדְּשָׁא בְּרִיף הוּא אַתְרַעֵי בְּהוֹן מְפֹל שְׂאָר עַמִּין וְיַהֲיִב לֹון אֶת קַיִמָּא דָּא אֲשֵׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקַּב"ה בָּחַר בָּהֶם מִכָּל שְׂאָר הָעַמִּים וְנָתַן לָהֶם אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ, רִצָּה לוֹמַר כִּי מֵאֲהַבְתוּ לִזְרַע אֲבֵרָהֶם אוֹהֲבוּ נָתַן לָהֶם מִצּוֹת הַמִּילָה, דְּכָל מָאן דְּאִית בֵּיה הָאִי אָת לָא נַחֲתִית לַגִּיהֶנֶם שְׂכַל מִי שֵׁישׁ בּוֹ זֶה הָאוּת אִינוּ יוֹרֵד לַגִּיהֶנֶם, וְאִם חָטָא בְּשֵׂאֵר עֲבִירוֹת הַקַּב"ה גּוֹבֵה מִמֶּנּוּ בְּרַכִּים אַחֲרִים, אִי אִיהוּ נָטִיר לִיה פְּדָקָא יָאוּת דְּלָא עֵייל לִיה בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא וְלָא מְשַׁקֵּר בְּשִׁמְיָה דְּמִלְפָּא אִם הוּא שֹׁמֵר אוֹתוֹ כְּרָאוּי וְלֹא הִכְנִיסוּ בְּרִשׁוֹת אַחַר וְלֹא שִׁקֵּר בְּשִׁמְיָה דְּכָל מָאן דְּמְשַׁקֵּר בְּהָאִי כְּמָאן דְּמְשַׁקֵּר בְּשִׁמְיָה דְּקִדְּשָׁא בְּרִיף הוּא שְׂכַל מִי שֶׁמְשַׁקֵּר בָּאוֹת בְּרִית נַחֲשֵׁב לוֹ כְּמִי שֶׁמְשַׁקֵּר בְּשִׁמְיָה דְּהַקַּב"ה הִנְרַשֵׁם בְּבְרִית, דְּכִתִּיב בֵּיהוּ"ה בְּגָדוּ פִירוּשׁ בְּשֵׁם ה' מִמֶּשׁ בְּגָדוּ, פִּי בְּנִים זָרִים יְלָדוּ פִירוּשׁ שְׁמֵנִשִּׁים זְרוֹת יְלָדוּ בְּנִים זָרִים, הָרִי לָנוּ שְׂכִינָן שִׁילְדוּ מִנְשִׁים זְרוֹת וּפְגָמוּ בְּבְרִית נַחֲשֵׁב לָהֶם שְׂבָגְדוּ בַּה'. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

אליהו מלאך הברית

(ה) תו אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּזַמְנָא דְּבַר נֶשׁ אֶסִּיק בְּרִיָּה לְאַעְלִיָּה לְהָאֵי בְרִית, קָרִי קְדָשָׁא בְּרִיָּךְ הוּא לְפַמְלִיא דִּילִיָּה וְאָמַר, חָמוּ מְאֵי בְרִיָּה עֲבָדִית בְּעֵלְמָא, בִּיָּה שַׁעְתָּא אַזְדַּמְן אֱלִיָּהוּ, וְטָאס עֵלְמָא בְּאַרְבַּעָה טָאסִין וְאַזְדַּמְן תַּמְן, וְעַל דָּא תַנִּינָן דְּבַעֵי בַר נֶשׁ לְתַקְנָא פְּרִסְיָא אַחְרָא לִיקְרָא דִּילִיָּה, וְיִימָא דָּא פְּרִסְיָא דְּאֱלִיָּהוּ, וְאִי לָאו לָא שְׂרִי תַמְן, וְהוּא סְלִיק וְאַסְהִיד קִמֵּי קְדָשָׁא בְּרִיָּךְ הוּא.

תָּא חֲזִי בְּקַדְמִיתָא פְּתִיב, (מ"א יט') מַה לָּךְ פַּה אֱלִיָּהוּ וְגו', וְכַתִּיב קִנָּא קִנָּאתִי לִיהו"ה אֱלֹהֵי צַבָּאוֹת פִּי עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו',

מתוק מדבש

"מאמר אליהו מלאך הברית" ומבואר בו שאליהו זכור לטוב מזדמן בברית המילה, ולכן צריך להכין כסא לכבודו ולומר בפה זה הכסא של אליהו. ומבאר כי ביאת אליהו היא כדי שיעיד וילמד זכות על ישראל, ועל ידי זה מתעוררת מדת הרחמים להטיב לישראל קדושים.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נג ע"א, וצניאור ממוק מדנט כרך 3 עמ' 57-58)

תו אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּזַמְנָא דְּבַר נֶשׁ אֶסִּיק בְּרִיָּה לְאַעְלִיָּה לְהָאֵי בְרִית בּוּמֵן שְׁהַאֲדַם מְבִיא אַת בְּנֵו לְהַכְנִיסֵו בְּבִרִית, קָרִי קְדָשָׁא בְּרִיָּךְ הוּא לְפַמְלִיא דִּילִיָּה וְאָמַר, חָמוּ מְאֵי בְרִיָּה עֲבָדִית בְּעֵלְמָא קוּרָא הַקְּב"ה לְמִלְאכֵי מַעְלָה וְאוּמַר לְהֵם רְאוּ אִיזוּ בְרִיָּה בְּרִיתִי בְּעוֹלְמֵי שְׁאִינוּ חֵס עַל פְּרִי בְּטַנוּ וּמְבִיאֵו בְּשִׂמְחָה לְהַקְרִיבֵו לְפָנֵי לְקַרְבָּן, בִּיָּה שַׁעְתָּא אַזְדַּמְן אֱלִיָּהוּ וְטָאס עֵלְמָא בְּאַרְבַּעָה טָאסִין וְאַזְדַּמְן תַּמְן בְּאוּתָה שַׁעָה מְזַדְמֵן אֱלִיָּהוּ שֵׁם בְּשַׁעַת הַבְּרִית, וְעַף אַת כָּל הָעוֹלָם בְּד' עַפִּיפּוֹת לְהִיּוֹת שֵׁם, וְהֵם כְּנֹגַד ד' אוֹתִיוֹת שֵׁם הוִי"ה שְׁבוּ תְלוּיָה אוֹת הַבְּרִית, וְעַל דָּא תַנִּינָן דְּבַעֵי בַר נֶשׁ לְתַקְנָא פְּרִסְיָא אַחְרָא לִיקְרָא דִּילִיָּה וְעַל כֵּן לְמַדְנֵו שְׁצִרִיךְ הָאֲדָם לְהַכִּיֵן כְּסָא אַחַר לְכַבּוּדֵו (מְלַנְד הַכְּסָא שׁוּטַנְט עַלִּו הַסְנַק וּמוֹפְסַת אַת הַמִּינוּק נְשַׁעַת הַמִּילָה), וְיִימָא דָּא פְּרִסְיָא דְּאֱלִיָּהוּ וְיִאמַר בְּפִיו זֶה הַכְּסָא שֶׁל אֱלִיָּהוּ, וְאִי לָאו לָא שְׂרִי תַמְן וְאֵם לָא אוּמַר כֵּךְ אִינוּ שׁוֹרָה שֵׁם, כִּי אִין הַרוּחַנִי שׁוֹרָה עַל הַגִּשְׁמִי אֵלֶּא עַל יַדִּי הַכְּנָה בְּפֹה, וְהוּא סְלִיק וְאַסְהִיד קִמֵּי קְדָשָׁא בְּרִיָּךְ הוּא וְהוּא עוֹלָה אַחַר כֵּךְ וּמַעִיד לְפָנֵי הַקְּב"ה שִׁיִּשְׂרָאֵל מְקִיִּימִים אוֹת הַבְּרִית. (רמ"ק ומפּרָשִׁים)

ועתה מפרש מה התועלת בעדותו של אליהו, ואמר תָּא חֲזִי בְּקַדְמִיתָא פְּתִיב בתחלה כתיב באליהו כשבא להר חורב, מַה לָּךְ פַּה אֱלִיָּהוּ וְגו', וְכַתִּיב וְיִאמַר קִנָּא קִנָּאתִי לִיהו"ה אֱלֹהֵי צַבָּאוֹת פִּי עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' פירוש שלא מלו

אָמַר לִיה חַיִּיד, בְּכֹל אֶתֶר דְּהַאי רְשִׁימָא קְדִישָׁא יִרְשְׁמוּן לִיה בְּנֵי
 בְּבִשְׂרָהוֹן, אַנְתָּ תְזַדְמֵן תְּמָן, וּפּוֹמָא דְאַסְהִיד דִּישְׂרָאֵל עֲזָבוּ, הוּא יִסְהִיד
 דִּישְׂרָאֵל מְקַיִימִין הַאי קְיִימָא, וְהָא תְנִינָן עַל מָה אֲתַעֲנֵשׂ אֱלִיהוּ קָמִי
 קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַל דְּאָמַר דְּלְטוֹרָא עַל בְּנוֹי.

מתוק מדבש

עצמם, אָמַר לִיה חַיִּיד בְּכֹל אֶתֶר דְּהַאי רְשִׁימָא קְדִישָׁא יִרְשְׁמוּן לִיה בְּנֵי בְּבִשְׂרָהוֹן
 אַנְתָּ תְזַדְמֵן תְּמָן אָמַר לוֹ הַקְבִּ"ה חַיִּיד בְּכֹל מְקוֹם שְׁבַנֵי יִשְׂרָאֵל יִרְשְׁמוּ רוּשָׁם זֶה בְּבִשְׂרָם
 אֲתָה תְזַדְמֵן שֵׁם, וּפּוֹמָא דְאַסְהִיד דִּישְׂרָאֵל עֲזָבוּ, הוּא יִסְהִיד דִּישְׂרָאֵל מְקַיִימִין הַאי
 קְיִימָא וְהַפָּה שְׁהַעִיד שִׁישְׂרָאֵל עֲזָבוּ הַבְּרִית, הוּא יַעֲיִד שִׁישְׂרָאֵל מְקַיִימִים אֶת הַבְּרִית, וְאִם
 תֵּאמַר סוּף סוּף מָה תּוֹעֵלֵת נִמְשָׁךְ מִזֹּאת הַעֲדוּת, וְאָמַר וְהָא תְנִינָן עַל מָה אֲתַעֲנֵשׂ
 אֱלִיהוּ קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְהָרִי לְמַדְנֹו לְמָה נַעֲנֵשׂ אֱלִיהוּ לְפָנֵי הַקְבִּ"ה (כִּפְרֵס"י שֵׁס
 עַל הַפְּסוּק וְאֵת אֱלִישַׁע תַּמְשַׁח לְנִצְיָא תַחְתִּיק, אִי אִפְשִׁי בְּנִצְיָאוֹתָךְ מֵאַחַר שְׁאַתָּה מִלְּמַד קְטִיגוֹרִיא עַל צִי),
 עַל דְּאָמַר דְּלְטוֹרָא עַל בְּנוֹי לְפִי שְׁאָמַר לְשׁוֹן הַרְעַ עַל בְּנוֹי שֶׁל מְקוֹם ב"ה, וְכִמּוּ
 בְּהִיּוֹתוֹ מְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ עוֹנֵשׁ, כֵּן עַל יְדֵי עֲדוּת זֹו וְלִמּוֹד זְכוּת, הַקְבִּ"ה
 מִתְּמַלֵּא רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל. (רמ"ק וּמְפִרְסִים)

לימוד תורה בליל הברית

(1) אֲדַהְכִי הַיּוֹם אֶתִּי נְהוֹרָא דְיוֹמָא וְהוּוּ אֲמַרִי מְלִי דְאוֹרֵייתָא, קְמוּ לְמִיזֵל, אָמַר לָהּוּ הָהוּא גְבָרָא בְּמָה דְעֵסְקִיתוּ בְּהַאי לִילֵיָא אֲשְׁלִימוּ, אֲמַרִי מַאי הוּא, אָמַר לָהּוּ דְתַחְמוֹן לְמַחַר אֲנַפּוּי דְמַרְיָה דְקֵימָא, דְהָא דְבִיתָאִי בְּעָאֵת בְּעוֹתָא דָא מְנַיִכוּ, וְגַזַּר קֵימָא דְבְרִי דְאֲתֵיִלִיד לִי, לְמַחַר לִיהוּי הַלוּלָא דִילֵיהּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא הַאי בְּעוֹתָא דְמַצוּהָ אִיהוּ, וְלְמַחְמִי אֲפִי שְׁכִינְתָא נִיתִיב, אוֹרִיכוּ פֶל הָהוּא יוֹמָא.

מתוק מדבש

"מאמר לימוד תורה בליל הברית" ומספר כי אחר שדרש רבי אבא והגיע הבקר, הודיעו בעל הבית כי למחר עומד הוא להכניס את בנו לברית, וביקש מרבי אבא להתעכב אצלו. ולערב אסף בעל הבית את אוהביו לעסוק בתורה כל הלילה, כדי שיהיה סימן טוב לולד.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף ג' ע"ב-ג', וצנז'ור מתוק מדבש כרך 3 עמ' 55-56א)

אֲדַהְכִי הַיּוֹם אֶתִּי נְהוֹרָא דְיוֹמָא וְהוּוּ אֲמַרִי מְלִי דְאוֹרֵייתָא בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ כְּשִׁגְמַר רַבִּי אַבָּא דְבְרִי הַתּוֹרָה הָאֵלּוּ הָאִיר הַיּוֹם וְהִיוּ אוֹמְרִים עוֹד דְבְרֵי תּוֹרָה, וְרַצְחָ לּוֹמַר שְׁנַתְעַסְקוּ בַתּוֹרָה מִן חֲצוֹת הַלַּיְלָה עַד אוֹר הַבּוֹקֵר, קְמוּ לְמִיזֵל אַחַר כַּךְ עֲמַדוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יַעֲקֹב לִלְכַת לְדוֹרְכֵם, אָמַר לֵיהּ הָהוּא גְבָרָא בְּמָה דְעֵסְקִיתוּ בְּהַאי לִילֵיָא אֲשְׁלִימוּ אִמַר לָהֶם אוֹתוּ הַבַּעַל הַבֵּית בְּמָה שְׁעַסְקַתֶּם בְּזֵה הַלַּיְלָה הַשְּׁלִימוּ אֶת הַמַּצוּהָ, וְרַצְחָ לּוֹמַר כִּי הַקְב"ה מַסְכִּים עִם הַצְּדִיקִים בַּהֲתַעַסְקֵם בַּתּוֹרָה כִּי יִבּוֹאוּ דְבַרְיָהֶם מְכוּוֹנִים אֶל הַגְּדוֹן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּלֹא יוֹדְעִים, כְּמוֹ כֵּן כָּאֵן מִי הִבִּיאֵם לְעַסּוֹק בְּסוּד הַבְּרִית אִם לֹא שֶׁהַסְכִּים הַקְב"ה שִׁדְבְּרוּ בַּעֲנִין הַבְּרִית שֶׁהִי עֲתִיד לִהְיוֹת שֶׁם לְמַחַר כְּדַמְפְּרֵשׁ וְאוֹזִיל, אֲמַרִי מַאי הוּא שְׁאֵלוּ אוֹתוּ מָה הִיא הַשְּׁלֵמַת הַמַּצוּהָ, אָמַר לֵיהּ דְתַחְמוֹן לְמַחַר אֲנַפּוּי דְמַרְיָה דְקֵימָא אִמַר לָהֶם שְׁתֵּרְאוּ לְמַחַר אֶת פְּנֵי בַּעַל הַבְּרִית שֶׁהוּא אֵלֵיהּוּ הַנְּבִיא, דְהָא דְבִיתָאִי בְּעָאֵת בְּעוֹתָא דָא מְנַיִכוּ כִּי אֲשֵׁתִי מְבַקֶּשֶׁת בְּקֶשֶׁה זֶה מִכֶּם שֶׁתִּשְׁאֲרוּ כֵּאֵן (לֹא רָחַם לְנַפְסֵם עֲנַמְנוּ כִּי שֵׁלָא לְמַיְיִכֵּם לְהַשְׁאֵר שֵׁם אִסְרַי לְרֹגֶס נֶכֶךְ), וְגַזַּר קֵימָא דְבְרִי דְאֲתֵיִלִיד לִי לְמַחַר לִיהוּי הַלוּלָא דִילֵיהּ כִּי מִילַת בְּרִית שֶׁל בְּנֵי שְׁנוּלָד לִי תִהְיֶה לְמַחַר הַשְּׂמֵחָה שְׁלוֹ, אָמַר רַבִּי אַבָּא הַאי בְּעוֹתָא דְמַצוּהָ אִיהוּ הַרִי זֶה בְּקֶשֶׁה לְהַמְצֵא בְּמַצוּהָ, וְלְמַחְמִי אֲפִי שְׁכִינְתָא וְגַם נֹכַח לְהַקְבִּיל אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, נִיתִיב לְכֵן נִשְׁבַּע וְנִתְעַכַּב כֵּאֵן עַד מַחַר, אוֹרִיכוּ פֶל הָהוּא יוֹמָא הַמְתִּינוּ שֶׁם כֹּל אוֹתוּ הַיּוֹם עַד לְמַחַר שֶׁהִיָּה יוֹם הַמִּילָה.

בְּהֵימֵן הָיָא פִּנְשׁ הָהוּא גְבָרָא כָּל אַנְוֵן רְחִימוּי, וְכָל הָהוּא לִילְיָא
 אֲשֶׁתְּדָלוּ בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא הָוָה מֵאֵן דְּנִיִּים, אָמַר לְהוּ הָהוּא
 גְבָרָא בְּמָטוּ מְנַיִכוּ כָּל חַד וְחַד לִימָא מְלָה חֲדָתָא דְּאוֹרֵייתָא.

מתוק מדבש

וממשיך ואמר בְּהֵימֵן הָיָא לִילְיָא פִּנְשׁ הָהוּא גְבָרָא כָּל אַנְוֵן רְחִימוּי באותו הלילה אסף
 אותו האיש את כל אוהביו להיות סימן טוב לילד, וְכָל הָהוּא לִילְיָא אֲשֶׁתְּדָלוּ
 בְּאוֹרֵייתָא וכל אותו הלילה עסקו בתורה, וְלֹא הָוָה מֵאֵן דְּנִיִּים ולא היה מי שישן
 מהם, אָמַר לִיהֵ הָהוּא גְבָרָא בְּמָטוּ מְנַיִכוּ כָּל חַד וְחַד לִימָא מְלָה חֲדָתָא דְּאוֹרֵייתָא
 אמר להם אותו האיש אני מבקש מכם שכל אחד יאמר איזה חידוש בתורה להיות סימן
 טוב לילד הנמול למחר (הנה נזכרים לקמן עשרה מאמרים שאמרו עשרה אנשים (מלכד רבי אבא)
 שהיו נעורים שם כל הלילה וגם למחרת). (כ"פ ומפרשים)

העולם קיים בזכות הברית

(1) פֶּתַח חֵד וְאָמַר, (שופטים ה ב) בְּפְרוּעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהַתְנַדֵּב עִם בְּרָכוֹ יְהו"ה, מֵאֵי קָא חָמוֹ דְּבוּרָה וּבְרָק דְּפִתְחוֹ בְּהַאי קְרָא, אֲלָא הָכִי תַנְיִן לִית עֲלֵמָא מְתַקְיָמָא אֲלָא עַל הַאי בְרִית, דְּכְתִיב (ירמיה לג כה) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו', דְּהָא שְׂמִיא וְאַרְעָא עַל דָּא קְיָיִמִין, בְּגִין כְּדָּ פִל זְמָנָא דְיִשְׂרָאֵל מְקִיָּיִמִין הַאי בְרִית, נְמוּסֵי שְׂמִיא וְאַרְעָא קְיָיִמִין בְּקִיּוּמֵיהוּ, וְכֹל זְמָנָא דְחָס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל מְבַטְלִין הַאי בְרִית, שְׂמִיא וְאַרְעָא לָא מְתַקְיָיִמִין, וּבְרָכָאן לָא מְשַׁתְּפַחִין בְּעֲלֵמָא.

מתוק מדבש

"מאמר העולם קיים בזכות הברית" ומבואר בו כי קיום העולם וברכותיו תלויות במצות ברית המילה שמקיימים ישראל, היינו הכנעת העמים תחת ישראל וישוב ישראל בארץ ישראל תלויים במצות המילה והפריעה שישראל מקיימים, ומוכיח זאת ממלחמת ברק ודבורה בסיסרא, וכן ממלחמת יהושע בכיבוש ארץ ישראל.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף ג ע"ג, ונצי"ור מסוק מדנש כרך 3 עמ' טזא-טזג)

פירוש הפסוק המובא לקמן, בפרוע פרעות כשבאו פרצות בישראל שפרצו בהם הגוים על עזבם את ה', בהתנדב עם ובהתנדבם מעתה לשוב בתשובה, ברכו ה' על התשועה שנעשה להם. (רש"י)

פֶּתַח חֵד וְאָמַר פֶּתַח אַחַד מֵהֶם לִפְרֹשׁ מַה שְׂכָתוּב בְּפְרוּעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהַתְנַדֵּב עִם בְּרָכוֹ יְהו"ה וְשׂוֹאֵל מֵאֵי קָא חָמוֹ דְּבוּרָה וּבְרָק דְּפִתְחוֹ בְּהַאי קְרָא מַה רָאוּ דְבוּרָה וּבְרָק שֶׁפִּתְחוּ אֶת שִׁירְתָם בַּפְּסוּק זֶה, רָצָה לִומר שֶׁהִיא לֵהֶם לְהַתְחִיל הַשִּׁירָה וְהַשְׁבַּח בְּנֵס הַנְּעִשָׂה לֵהֶם בַּמִּפְלַת סִיסְרָא בַּפְּרֻטוֹת, וְלֹא בְּעִנֵּין כְּלָלִי, אֲלָא הָכִי תַנְיִן לִית עֲלֵמָא מְתַקְיָיִמָא אֲלָא עַל הַאי בְרִית אֲלָא כִּי לְמַדְנוּ שְׁאִין הָעוֹלָם מְתַקִּיִּים אֲלָא עַל בְרִית הַמִּילָה, דְּכְתִיב אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאַרְץ לֹא שְׂמִיתִי, פִּירוּשׁ דְּהָא שְׂמִיא וְאַרְעָא עַל דָּא קְיָיִמִין כִּי הַשְׁמַיִם וְהָאָרֶץ עַל הַבְּרִית קִיָּיִמִים, בְּגִין כְּדָּ פִל זְמָנָא דְיִשְׂרָאֵל מְקִיָּיִמִין הַאי בְרִית נְמוּסֵי שְׂמִיא וְאַרְעָא בְּקִיּוּמֵיהוּ וּמִשׁוּם כִּי כָל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל מְקִיָּיִמִים בְרִית הַמִּילָה, חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאַרְץ שְׁהֶם מִטַר הַשְׁמַיִם וַיְבֹל הָאָרֶץ מְתַקִּיָּיִמִים כְּדֹרְכָם, וְכֹל זְמָנָא דְחָס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל מְבַטְלִין הַאי בְרִית שְׂמִיא וְאַרְעָא לָא מְתַקְיָיִמִין וְכֹל זְמַן שְׁחִי יִשְׂרָאֵל מְבַטְלִים אֶת הַבְּרִית שָׁמַיִם וְאַרְץ לֹא מְתַקִּיָּיִמִים, וּבְרָכָאן לָא מְשַׁתְּפַחִין בְּעֲלֵמָא וְאִין הַבְּרֻכּוֹת נִמְצְאוֹת בְּעוֹלָם וְהַעֲדַר הַבְּרֻכּוֹת גּוֹרֵם הַכְּנַעַת הַקְּדוּשָׁה וְהַתְּגַבְּרוֹת הַקְּלִיפּוֹת, וְהֵינּוּ שְׁלִיטַת הָאוֹמוֹת. (רמ"ק וּמְפֹרְשֵׁי)

תָּא חֲזִי לָא שְׁלִיטוֹ שְׁאָר עַמִּין עַל יִשְׂרָאֵל אֲלָא כִּד בְּטִילוּ מִנֵּיהוּ קְיָיִמָא דָּא בָּא וְרָאָה שְׁלֵא שְׁלֵטוֹ שְׁאָר הָעַמִּים עַל יִשְׂרָאֵל אֲלָא כַּאֲשֶׁר בְּטִלוּ מֵהֶם אֶת הַבְּרִית,

תָּא חֲזִי לָא שְׁלִיטוּ שְׁאָר עַמִּין עַל יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא כַּד בְּטִילוּ מִנִּיּהוּ
 קִימָא דָּא, וּמָה בְּטִילוּ מִנִּיּהוּ, דְּלֵא אֲתַפְרְעֵן וְלֵא אֲתַגְלִיין, וְעַל
 דָּא כְּתִיב וַיַּעֲזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְהוָה וְגו', וַיִּמְכְּרוּ אוֹתָם בְּיַד סִיסְרָא,
 וַיַּעֲזְבוּ אֶת יְהוָה מִמֶּשׁ, עַד דְּאֲתַת דְּבוּרָה וְאֲתַנְדְּבַת לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּמַלְהָ
 דָּא, כְּדִין אֲתַפְּנְעוּ שְׁנֵאִיהוֹן תַּחֲוֹתֵיהוֹן.

וְהֵינְנוּ דְתַנִּינֵן, דְּאָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לִיהוּשֻׁעַ, וְכִי יִשְׂרָאֵל אֲטִימִין
 אַנוּן וְלֵא אֲתַפְרְעוּ וְלֵא אֲתַגְלִיין וְלֵא קִימִין קִימָא דִּילִי, וְאֲתַ
 בְּעֵי לְאֲעֵלָא לְהוּ לְאַרְעָא וְלֵא כְּנַעַא שְׁנֵאִיהוֹן, (יהושע ה ב) שׁוּב מוֹל אֶת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית, וְעַד דְּאֲתַפְרְעוּ וְאֲתַגְלִיָּא הָאֵי בְּרִית לָא עָאֵלוּ לְאַרְעָא,

מתוק מדבש

כי כאשר מניחים את הערלה בבשרם הנה הם משועבדים לכחות הערלה, ומה בְּטִילוּ
 מִנִּיּהוּ ומה בטלו מהם, שח"ו לומר שלא היו מלים כלל, דְּלֵא אֲתַפְרְעֵן וְלֵא אֲתַגְלִיין
 אלא היו מלים ולא היו פורעים ולא נתגלה בשר העטרה, וְעַל דָּא כְּתִיב וַיַּעֲזְבוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֶת יְהוָה וְגו' וַיִּמְכְּרוּ אוֹתָם בְּיַד סִיסְרָא פִּירוּשׁ וַיַּעֲזְבוּ אֶת יְהוָה מִמֶּשׁ
 כי על ידי הפריעה מתגלה העטרה שהיא סוד אמת "הכוללת את כל השם הנרשם בצרית,
 וכשהם לא פגעו נמלא שציטלו את השם הנרמז בצרית, וכיון שאינם רשומים בשם ה'
 שולטים עליהם כחות הטומאה ולכן נמכרו ביד סיסרא, עַד דְּאֲתַת דְּבוּרָה וְאֲתַנְדְּבַת
 לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּמַלְהָ דָּא עד שבאה דבורה הנביאה והתנדבה עצמה לכל ישראל לתקן
 אצלם שיעשו את הפריעה, כי הגידה להם בבואה כי בעוד שלא יהיו פורעים לא ינצחו
 את אויביהם, ובכן התנדבו העם לפרוע, כְּדִין אֲתַפְּנְעוּ שְׁנֵאִיהוֹן תַּחֲוֹתֵיהוֹן אוּ נַכְנְעוּ
 שונאיהם תחתיהם, הרי שעל ידי קיום הפריעה נעשה הנס והנצחון של מלחמת סיסרא לכן
 התחילו דבורה וברק את השירה בענין זה ואמרו בפרוע פרעות וגו'. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

וְהֵינְנוּ דְתַנִּינֵן דְּאָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לִיהוּשֻׁעַ וּבִרְוּמָה לְזֵה לְמַדְנֵנוּ שְׁאֵמַר הַקַּב"ה
 לִיהוּשֻׁעַ, וְכִי יִשְׂרָאֵל אֲטִימִין אַנוּן וְלֵא אֲתַפְרְעוּ וְלֵא אֲתַגְלִיין הִרִי יִשְׂרָאֵל
 הם אטומים ולא נפרעו ולא נתגלה בשר העטרה, וְלֵא קִימִין קִימָא דִּילִי וּנְחָשׁב כְּאִילוּ
 לא מקיימים כלל הברית שלי, וְאֲתַ בְּעֵי לְאֲעֵלָא לְהוּ לְאַרְעָא וְלֵא כְּנַעַא שְׁנֵאִיהוֹן
 ואתה רוצה להכניסם לארץ ולהכניע שונאיהם בתמיהה, הרי כי לא יזכו בארץ אלא בעלי
 ברית, וכן לא יוכלו לנצח את השונאים כנ"ל, ולכן שׁוּב מוֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית
 פִּירוּשׁ שְׁנִית הִיא הַפְּרִיעָה שְׁאֵחַר הַמִּילָה, וְעַד דְּאֲתַפְרְעוּ וְאֲתַגְלִיָּא הָאֵי בְּרִית לָא
 עָאֵלוּ לְאַרְעָא וְלֵא אֲתַפְּנְעוּ שְׁנֵאִיהוֹן וְעַד שֵׁלָא עֵשׂוּ אֶת הַפְּרִיעָה וּנְתַגְלָה בְּשַׁר הַעַטְרָה
 לא נכנסו לארץ ולא נכנעו שונאיהם לפניהם (הגם שכבר עזרו את הירדן והיו צלגל, עס כל

וְלֹא אֶתְפָּנְעוּ שְׁנֵאֵיהוֹן, אוֹף הֶכָּא פִּיּוֹן דְּאֶתְנַדְבִּין יִשְׂרָאֵל בְּהַאי אָת, אֶתְפָּנְעוּ שְׁנֵאֵיהוֹן תְּחוּתֵיהוּ, וּבְרַכָּאן אֶתְחַזְרוּ לְעֶלְמָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב בְּפָרוּעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהֶתְנַדֵּב עִם בְּרַכּוּ יְהוּ"ה.

מתוק מדבש

זאת לא נחשב עדיין שנכנסו לארץ כי לא הגיעו עדיין לארץ מיושנת). אוֹף הֶכָּא אָף כאן במלחמת סיסרא, פִּיּוֹן דְּאֶתְנַדְבִּין יִשְׂרָאֵל בְּהַאי אָת, אֶתְפָּנְעוּ שְׁנֵאֵיהוֹן תְּחוּתֵיהוּ כיון שהתנדבו ישראל לעשות הפריעה, נכנעו שונאיהם תחתיהם, וּבְרַכָּאן אֶתְחַזְרוּ לְעֶלְמָא והברכות חזרו לעולם, הָדָא הוּא דְכְּתִיב בְּפָרוּעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהֶתְנַדֵּב עִם שהתנדבו לקיים מצות הפריעה, בְּרַכּוּ יְהוּ"ה על הברכות שחזרו לעולם. (רמ"ק ומפרשים)

כח הנצחון תלוי בברית

(ח) קם אַחְרָא וּפְתַח וְאָמַר, (שמות ד כד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמְּלוֹךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ יְהו"ה וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ, לְמֵאן לְמִשָּׁה, אָמַר לִיהּ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְכִי אַתְּ אָזִיל לְאַפְקָא יַת יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, וְלֹא־כִנְעָא מְלָפָא רַב וְשְׁלִיטָא, וְאַתְּ אֲנֻשִׁית מִנְּךָ קִימָא, דְּבָרְךָ לֹא אֲתַגְזֹר, מִיַּד וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ, תָּאנָא נְחַת גְּבַרְיָאֵל בְּשְׁלֵהוּבָא דְאַשָׁא לְאוּקְדִיָּה, וְאַתְרַמִּיז חַד חִיּוּיָא מִתּוּקְדָא לְשֹׁאפָא לִיהּ בְּגוּיָה, אֲמַאי חִיּוּיָא, אָמַר לִיהּ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אַתְּ אָזִיל לְקַטְלָא חִיּוּיָא רַבְרָבָא וְתַקִּיפָא, וּבְרִיךְ לֹא אֲתַגְזֹר, מִיַּד אֲתַרְמִיז לְחַד חִיּוּיָא לְקַטְלָא לִיהּ, עַד דְּחִמַּת צְפוּרָה וְגִזְרַת לְבָרָה וְאַשְׁתִּיזִב, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב וַתִּקַּח צְפוּרָה צוּר, מֵהוּ צוּר אֱלֹא אֲסוּוּתָא, וּמַאי אֲסוּוּתָא, דְּכְּתִיב וַתִּכְרֹת אֶת עַרְלַת בְּנָהּ, דְּנִצְנָצָא בְּהּ רוּחַ קִדְשָׁא.

מתוק מדבש

"מאמר כח הנצחון תלוי בברית" ומבואר בו כי הרוצה להכניע ולנצח את האומות, צריך שיהיה מושלם במצות הברית, ומוכיח זאת ממשוה רבינו שהלך למצרים להכניע את פרעה, ורמז לו המלאך שצריך הוא למול קודם את בנו.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נג ע"ג, וצנצנור ממוק מדבש כרך 3 עמ' טג-טז)

קָם אַחְרָא וּפְתַח וְאָמַר קָם אִישׁ אַחַר לְפָרֵשׁ מַה שְׁכָתוּב אֲצַל מִשָּׁה רַבִּינוּ וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמְּלוֹךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ יְהו"ה וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ וּמְפָרֵשׁ לְמֵאן, לְמִשָּׁה הַמְּלַאךְ רָצָה לְהַרוּג אֶת מִשָּׁה, לֵאפּוּקִי מִמֵּאן דֹּאמַר בְּמַס' נִדְרִים דָּף לַב ע"א, שְׂבִיקֵשׁ לְהַרוּג אֶת הַתִּינּוּק, וּמַה שְׁכָתוּב וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ה', רָצָה לומר שְׂדִיבֵר עִמוּ, וְהִינּוּ כִי אָמַר לִיהּ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְכִי אַתְּ אָזִיל לְאַפְקָא יַת יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים אִמַר לוֹ הַקְּב"ה לְמִשָּׁה וְכִי אַתְּ הוֹלֵךְ לְהוּצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, וְלֹא־כִנְעָא מְלָפָא רַב וְשְׁלִיטָא וְלֵהכִנְיַע מֶלֶךְ גְּדוּל וְשְׁלִיט, וְאַתְּ אֲנֻשִׁית מִנְּךָ קִימָא כְּשֵׁאתָה שְׂכַחַת מִמֶּךָ מִצוֹת מִיָּלֵה, דְּבָרְךָ לֹא אֲתַגְזֹר שְׁבִנךְ לֹא נְמוּל, מִיַּד וַיִּבְקֶשׂ הַמִּיתוֹ מִיַּד רָצָה הַמְּלַאךְ לְהַרְגוֹ, תָּאנָא נְחַת גְּבַרְיָאֵל בְּשְׁלֵהוּבָא דְאַשָׁא לְאוּקְדִיָּה לְמַדְנֵו שִׁירַד מְלַאךְ גְּבַרְיָאֵל בְּשִׁלְהַבַת אֵשׁ לְשַׁרְפוֹ לְמִשָּׁה, וְאַתְרַמִּיז חַד חִיּוּיָא מִתּוּקְדָא לְשֹׁאפָא לִיהּ בְּגוּיָה וְנִדְמָה הַמְּלַאךְ לְנַחַשׁ שֶׁרֶף אֶחָד וְרָצָה לְבָלוּעַ אוֹתוֹ בְּקַרְבוֹ, אֲמַאי חִיּוּיָא לְמַה נִּדְמָה דוּקָא לְנַחַשׁ, וּמִתְרַץ כִּי אָמַר לִיהּ קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְמִשָּׁה, אַתְּ אָזִיל לְקַטְלָא חִיּוּיָא רַבְרָבָא וְתַקִּיפָא אַתְּ הוֹלֵךְ לְהַרוּג אֶת פְּרַעַה שְׁהוּא דוּמָה לְנַחַשׁ גְּדוּל וְחִזְק, כִּי עֲלִיו נֹאמַר (יִמְזַקֵּל כַּע ג) הַנְּנִי עֲלִיךְ פְּרַעַה מֶלֶךְ מְצָרִים הַתְּנִים הַגְּדוּל הַרּוּבֵץ בַּתּוֹךְ יֹארוּיוֹ, וּבְרִיךְ לֹא אֲתַגְזֹר וּבִנְךְ לֹא נְמוּל, מִיַּד אֲתַרְמִיז לְחַד חִיּוּיָא לְקַטְלָא לִיהּ כְּדִי לְרַמּוּז עַל זֶה נִדְמָה הַמְּלַאךְ לְנַחַשׁ אֶחָד לְהַרְגוֹ, עַד דְּחִמַּת צְפוּרָה וְגִזְרַת לְבָרָה וְאַשְׁתִּיזִב עַד שְׂרֵאתָה צְפוּרָה וּמִלֵּה אֶת בְּנֵה וְעַל יַדִּי זֶה נִיצַל מִשָּׁה, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב וַתִּקַּח צְפוּרָה צוּר מֵהוּ צוּר אֱלֹא אֲסוּוּתָא פִּירוּשׁוֹ מִלְשׁוֹן צָרִי שְׁהוּא רְפוּאָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (יִרְמִיָּה ס כג) הַצָּרִי אֵין בְּגַלְעָד, וּמַאי אֲסוּוּתָא וּמַה הִיתָה הַרְפוּאָה, דְּכְּתִיב וַתִּכְרֹת אֶת עַרְלַת בְּנָהּ פִּירוּשׁ דְּנִצְנָצָא בְּהּ רוּחַ קִדְשָׁא שְׁהַתְּנוּצֵץ בְּהּ רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ שְׁעַל יַדִּי זֶה נִיצַל מִשָּׁה. (רמ"ק ו"פ וּמְפָרֵשׁ)

שומר הברית זוכה למלכות

(ט) קָם אַחֲרָא וְאָמַר, (בראשית מה ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשְׂוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ וַיֹּאמֶר וְגו', וְכִי אֲמַאי קָרִי לְהוּ וְהָא קָרִיבִין הוּוּ גַבְיָהּ, אֵלָא בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר לוֹן אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם תְּוֹוְהוּ, דְחָמוּ לִיָּה בְּמַלְכוּ עֲלָאָה, אָמַר יוֹסֵף מַלְכוּ דָא בְּגִין דָא רְוֹחְנָא לִיָּה, גִּשְׂוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ, דְאֲחִזִי לְהוּ הָאִי קִיִּימָא דְמִילָהּ, אָמַר דָא גְרַמַת לִי מַלְכוּ דָא, בְּגִין דְנִטְרִית לָהּ, מִפְּאָן אֹוּלִיפְנָא מֵאָן דְנִטְרִי לְהָאִי אֶת קִיִּימָא, מַלְכוּ אֲתַנְטְרַת לִיָּה, מְנַלְן מִבְּעִז, דְכְתִיב (רות ג יג) חֵי יְהוֹ"ה שְׁכָבִי עַד הַבֶּקֶר, דְהוּוּ מְקַטְרַג לִיָּה יִצְרִיָּה, עַד דְאֹוּמִי אֹוּמָאָה וְנִטְרִי לְהָאִי בְרִית, בְּגִין כְּף זָכָה דְנִפְקוּ מִנְיָה מַלְכִין שְׁלִיטִין עַל כָּל שְׂאָר מַלְכִין, וּמִלְכָּא מְשִׁיחָא דְאֲתַקְרִי בְּשִׁמָּא דְקִדְשָׁא בְרִיָּה הוּא.

מתוק מדבש

"מאמר שומר הברית זוכה למלכות" ומבואר בו כי יוסף הצדיק זכה למלכות על ידי ששמר את בריתו בנסיון אשת פוטיפרע, וזאת היתה הסבה שהראה לאחיו כי הוא מהול ושומר הברית. ומבאר שגם בועז ששמר את בריתו זכה שיצאה ממנו שושלת מלכי בית דוד.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נג ע"ג, ונצי"אור ממוק מדבש כרך 3 עמ' טז-טז)

קָם אַחֲרָא וְאָמַר קָם אִישׁ אַחַר לִפְרֵשׁ מַה שְׁכַתוּב וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשְׂוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ וַיֹּאמֶר וְגו' וּשְׁוֹאֵל וְכִי אֲמַאי קָרִי לְהוּ וְכִי לְמַה קָרָא אוֹתָם, וְהָא קָרִיבִין הוּוּ גַבְיָהּ הָרִי הָיוּ קְרוּבִים אֵלָיו וְשׁוּמְעִים הָיוּ דְבָרָיו וְלְמַה יִּגְשׂוּ עוֹד אֵלָיו, אֵלָא בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר לוֹן אֵלָא בְּשַׁעֲהָ שְׁאֵמַר לְהֶם אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם, תְּוֹוְהוּ דְחָמוּ לִיָּה בְּמַלְכוּ עֲלָאָה תַמְהוּ עַל שְׂרָאוּ אוֹתוּ בְּמַלּוּכָה עֲלִיוֹנָה שׁוּלַט עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ וְלֹא יַדְעוּ מַהִיכֵן זָכָה לָהּ, אָמַר יוֹסֵף, מַלְכוּ דָא בְּגִין דָא רְוֹחְנָא לִיָּה מַלְכוּת זֹו בְּשִׁבִיל זֹה הַרוּחַתִּי אוֹתָהּ, גִּשְׂוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׂוּ פִירוּשׁ דְאֲחִזִי לְהוּ הָאִי קִיִּימָא דְמִילָהּ הַרְאָה לְהֶם אוֹת בְּרִית מִילָהּ, וְזֹהוּ גִשְׂוּ, שִׁיגְשׂוּ לְהַתְּבוּנָן שְׁוֹא מֵהוּל, אָמַר דָא גְרַמַת לִי מַלְכוּ דָא בְּגִין דְנִטְרִית לָהּ אִמַר זֹו גְרַמָּה לִי הַמַּלּוּכָה הַזֹּאת לְפִי שְׁשִׁמְרַתִּי אוֹתָהּ, מִפְּאָן אֹוּלִיפְנָא, מֵאָן דְנִטְרִי לְהָאִי אֶת קִיִּימָא מַלְכוּ אֲתַנְטְרַת לִיָּה מִכָּאָן לְמַדְנֹו מִי שְׁשׁוּמַר לְאוֹת בְּרִית הַזֹּאת, מַלּוּכָה שְׁמֹרָה לוּ, מְנַלְן כְּלוּמַר רֵאִיָּה לְדַבְרֵי מִבְּעִז דְכְתִיב חֵי יְהוֹ"ה שְׁכָבִי עַד הַבֶּקֶר פִירוּשׁ דְהוּוּ מְקַטְרַג לִיָּה יִצְרִיָּה שְׁהִיצַר הַרַע הִיָּה מְקַשְׁקַשׁ בְּקַרְבוּ, עַד דְאֹוּמִי אֹוּמָאָה וְנִטְרִי לְהָאִי בְרִית עַד שְׁנִשְׁבַּע שְׁבֹועָה וְשִׁמַר לְאוֹת בְּרִית, בְּגִין כְּף זָכָה דְנִפְקוּ מִנְיָה מַלְכִין שְׁלִיטִין עַל כָּל שְׂאָר מַלְכִין וּלְפִיכֵךְ זָכָה שִׁיִּצְאוּ מִחֲלַצִיו מַלְכִים שְׁשִׁלְטוּ עַל כָּל שְׂאָר מַלְכֵי עוֹלָם, וְהֶם דוּד וְשִׁלְמָה שְׁכַבְשׁוּ כָּל הָאוּמוֹת, וּמִלְכָּא מְשִׁיחָא שִׁשְׁלוּט עַל כָּל הָעוֹלָם, דְאֲתַקְרִי בְּשִׁמָּא דְקִדְשָׁא בְרִיָּה הוּא שִׁיָּהִיָּה נְקָרָא בְּשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְּב"ה, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (יִרְמִיָּה כג ו) וְזֹה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ ה' צַדִּיקָנוּ. (רמ"ק וּמְפִרְשֵׁים)

מעלת שומר הברית

(י) פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר, פְּתִיב (תהלים כו ג) אִם תִּחְנֶה עָלַי מַחְנֶה וְגו', הֲכִי תֵאָנָא בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטַח, מֵהוּ בְּזֹאת, דָּא אַתְּ קִיִּמָּא דְזְמִינָא תְּדִיר גַּבֵּי בַר נָשׁ, וְאַתְרְמִיזָא לְעִילָא, וּבְגִינִי כֶּךָ אֶתְמַר בְּזֹאת, פְּמָה דְכְּתִיב (בראשית ט יב) זֹאת אוֹת הַבְּרִית, (שם יז י) זֹאת בְּרִיתִי, וְכֹלָא בְּחַד דְּרָגָא, וְתֵאָנָא זֶה וְזֹאת בְּחַד דְּרָגָא אֲנֹוֹן וְלֹא מִתְפָּרְשָׁן, וְאִי תִימָא אִי הֲכִי הָא שְׁאָר בְּנֵי עֲלָמָא הֲכִי, אֲמַאי דְּוֹד בְּלַחְדוּי וְלֹא אַחְרָא, אֲלֵא בְּגִין דְּאַחֲדָא בִּיהּ וְאַתְרְמִיזָא בִּיהּ וְהִיא כְּתָרָא דְּמַלְכוּתָא.

מתוק מדבש

"מאמר מעלת שומר הברית" ומבואר בו כי השומר את בריתו אינו ירא משום דבר, וכן דוד זכה לנצח במלחמה לפי ששמר את בריתו, וכאשר חטא בבת שבע אזי ערכו גרם פגם, ונטרד ממלכותו.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נג ע"ב - נד ע"א, וצניאור ממוק מדנש כרך ב עמ' שנה-ט"ו)

פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר פתח איש אחר לפרש פְּתִיב אִם תִּחְנֶה עָלַי מַחְנֶה וְגו' בזאת אני בוטח, הֲכִי תֵאָנָא כך למדנו מה שכתוב בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטַח ושואל מֵהוּ בְּזֹאת מהו הדבר אשר עליו אמר דוד בזאת אני בוטח שלא יגיעני בעבורו שום נזק במלחמה, ואמר דָּא אַתְּ קִיִּמָּא דְזְמִינָא תְּדִיר גַּבֵּי בַר נָשׁ זו היא אות הברית שמזומנת וקבועה תמיד בבשר האדם, ורצה לומר לכן נקראת "זאת" כי תמיד היא מזומנת לאדם, וְאַתְרְמִיזָא לְעִילָא ונרמזת במדת המלכות שלמעלה שהיא מכנעת האויבים, ולכך היה בטוח בה שלא יגיעו שום נזק, וּבְגִינִי כֶּךָ אֶתְמַר בְּזֹאת ולכן נאמר בזאת כשמתכוין לברית פְּמָה דְכְּתִיב זֹאת אוֹת הַבְּרִית וכתוב זֹאת בְּרִיתִי הרי שזאת רומז על ברית, וְכֹלָא בְּחַד דְּרָגָא זאת עם ברית שניהם הם במלכות, וְתֵאָנָא זֶה וְזֹאת בְּחַד דְּרָגָא אֲנֹוֹן וְלֹא מִתְפָּרְשָׁן ועוד למדנו כי זה שביסוד וזאת שבמלכות הם במדרגה אחת ואין פירוד והבדל ביניהם, וְאִי תִימָא אִי הֲכִי הָא שְׁאָר בְּנֵי עֲלָמָא הֲכִי ואם תאמר אם זאת היא הברית הרי כל בני ישראל הם בני ברית, אֲמַאי דְּוֹד בְּלַחְדוּי וְלֹא אַחְרָא ולמה דוד לבדו התפאר בעצמו לומר בזאת אני בוטח ולא איש אחר, אֲלֵא בְּגִין דְּאַחֲדָא בִּיהּ וְאַתְרְמִיזָא בִּיהּ אלא לפי שמדת המלכות אחוזה בו ונרמזת בו, כי היא נקראת בשם דוד, וְהִיא כְּתָרָא דְּמַלְכוּתָא והמלכות היא כתר מלכות שלו, לכן היה בטוח בכח המלכות שינצח במלחמה. (רמ"ק ומפריס)

תא חזי בגין דהאי זאת לא נטר ליה דוד מלפא פדקא חזי, מלכותא אתעדדי מניה פל ההוא זמנא, ודכי אוליפנא, האי זאת אתרמיזא במלכותא דלעילא, ואתרמיזא בירושלים קרתא קדישא, בההוא שעתא דדוד עבר עליה, נפק קלא ואמר, דוד במה דאתקטרת תשתרי, לך טרדין מירושלים, ומלכותא אתעדדי מינה, מנא לן דכתיב (ש"ב יב יא) הנני מקים עליך רעה מביתך, מביתך דייקא, ודכי הוה במה דעבר ביה אתענש, ומה דוד מלפא הכי, שאר בני עלמא על אחת במה ובמה.

מתוק מדבש

תא חזי בגין דהאי זאת לא נטר ליה דוד מלפא פדקא חזי בא וראה לפי שאת הברית הנקראת זאת לא שמר דוד כראוי, כי אכל פגה במעשה של בת שבע, לכן מלכותא אתעדדי מניה פל ההוא זמנא שנטרד מהמלוכה כל אותו הזמן בברחו מפני אבשלום בנו, ודכי אוליפנא, האי זאת אתרמיזא במלכותא דלעילא וכך למדנו כי הברית הנקראת זאת נרמזת במלכות שלמעלה, ואתרמיזא בירושלים קרתא קדישא ונרמזת בירושלים עיר הקודש, כמו שכתוב (יחזקאל ה ה) זאת ירושלם בתוך הגוים שמתיה, בההוא שעתא דדוד עבר עליה באותה שעה כשדוד עבר עליה במעשה של בת שבע, נפק קלא ואמר דוד במה דאתקטרת תשתרי יצא קול ואמר דוד במדה הזאת שהיא המלכות שהיית קשור ואחוז בה, הותר אותו הקשר ממך, לך טרדין מירושלים אותך מגרשים מירושלים של מטה הנרמזת כנגד ירושלים של מעלה, ומלכותא אתעדדי מינה והמלכות הוסרה ונסתלקה ממך כי פגמת במלכות למעלה שבה היתה מושרשת מלכותך, מנא לן מאין לנו זה, דכתיב הנני מקים עליך רעה מביתך פירוש מביתך דייקא הוא המלכות הנקראת בית שבה שורשה וביתה של נפש דוד, ודכי הוה, במה דעבר ביה אתענש וכן היה כי במה שעבר בו נענש, שהשכינה נסתלקה ממנו ונתגרש מירושלים, ומה דוד מלפא הכי ומה דוד המלך שהיה צדיק וקדוש בכל שאר עניניו נענש כך, שאר בני עלמא על אחת במה ובמה ופמה שאר בני אדם אם יפגמו באות ברית ודאי יענשו על חטאם, (ועיין בהקדמת הזהר דף ס ע"ב, שהקצ"ה הלך צעד דוד שלא חטא צניית עיי"ש).

(רמ"ק ומפרשים)

שומר הברית ניצל מגיהנם

(יא) פֶּתַח אֵינְךָ וְאָמַר, (תהלים צד יז) לִלְוֵי יְהוּ"ה עֲזָרְתָה לִי כִּמְעַט שְׁכָנָה
 דְּוֹמָה נַפְשִׁי, תֵּאֲנָא בְּמָה זָכָאן יִשְׂרָאֵל דְּלֹא נַחְתֵּי לְגִיּהֵנָם
 פְּשָׁאָר עַמִּין, וְלֹא אֶתְמַסְרֵן בִּידוּי דְּוֹמָה, בְּהַאי אָת, דְּהִכִּי תֵּאֲנָא,
 בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נֶשׁ נַפְיָק מַעְלָמָא, כְּמָה חֲבִילֵי טְהִירִין אֶתְפַּקְדָן עֲלֵיהּ,
 זְקַפִּין עֵינָא וְחֻמָּאן הָאֵי אָת דְּהוּא קִיּוּמָא דְּקִדְשָׁא, אֶתְפַּרְשָׁן מִנִּיהּ,
 וְלֹא אֶתְיַהִיב בִּידוּי דְּוֹמָה לְנַחְתָּא לְגִיּהֵנָם, דְּכָל מָאן דְּאֶתְמַסֵּר בִּידוּי
 נַחֲתִית לְגִיּהֵנָם וְדָאֵי, וּמַהֲאֵי אָת דְּחֻלִּין עֲלָאִין וְתַתְּאִין, וְדִינִין בִּישִׁין
 לֹא שְׁלֹטִין בֵּיהּ בְּפַר נֶשׁ, אֵי אִיהוּ זְכִי לְנִטּוּרֵי לִיהּ לְהַאי אָת, בְּגִין
 דְּהוּא אֶתְאַחִיד בְּשָׂמָא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

מתוק מדבש

"מאמר שומר הברית ניצל מגיהנם" ומבואר בו כי השומר את בריתו אינו נמסר למלאך
 הממונה על הגיהנם, וממילא אינו יורד לגיהנם, ולא שולטים בו הדינים. ולכן כשעשה
 דוד תשובה והתבשר שנמחל חטאו, שמח וידע שלא ירד לגיהנם.

(מקור המאמר צוהר פרשת לך לך דף נד ע"א, ונציאור מסוק מדגש כרך ג עמ' 51-52)

פֶּתַח אֵינְךָ וְאָמַר פתח איש אחר לפרש מה שכתוב לִלְוֵי יְהוּ"ה עֲזָרְתָה לִי כִּמְעַט
 שְׁכָנָה דְּוֹמָה נַפְשִׁי פירוש אם לא שה' היה לעזר לי, אז בשעה מועטת היתה
 נפשי שוכנת בקבר, תֵּאֲנָא בְּמָה זָכָאן יִשְׂרָאֵל דְּלֹא נַחְתֵּי לְגִיּהֵנָם פְּשָׁאָר עַמִּין למדנו
 במה זוכים ישראל שלא יורדים לגיהנם כשאר העמים, וְלֹא אֶתְמַסְרֵן בִּידוּי דְּוֹמָה ולא
 נמסרים בידיו של מלאך דומה שהוא שרו של הגיהנם, ואמר בְּהַאי אָת רק באות הברית
 אם שומרה כראוי, דְּהִכִּי תֵּאֲנָא, בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נֶשׁ נַפְיָק מַעְלָמָא כי כך למדנו בשעה
 שהאדם יוצא ונפטר מן העולם, כְּמָה חֲבִילֵי טְהִירִין אֶתְפַּקְדָן עֲלֵיהּ כמה חבורות
 מלאכי חבלה המאירים בתוקף הדין נפקדים עליו, זְקַפִּין עֵינָא וְחֻמָּאן הָאֵי אָת דְּהוּא
 קִיּוּמָא דְּקִדְשָׁא כשזוקפים עיניהם ורואים בו את אות ברית קודש שהוסרה הערלה משם,
 אֶתְפַּרְשָׁן מִנִּיהּ הם נפרדים והולכים ממנו כי לא מצאו בו שום מקום אחיזה, וְלֹא
 אֶתְיַהִיב בִּידוּי דְּוֹמָה לְנַחְתָּא לְגִיּהֵנָם ולא ניתן בידו של דומה לירד לגיהנם, דְּכָל
 מָאן דְּאֶתְמַסֵּר בִּידוּי נַחֲתִית לְגִיּהֵנָם וְדָאֵי אבל כל מי שנמסר בידו של דומה יורד
 ודאי לגיהנם, וּמַהֲאֵי אָת דְּחֻלִּין עֲלָאִין וְתַתְּאִין כי מזו האות יראים עליונים ותחתונים
 לפי ששם הו"ה נרשם בה, וְדִינִין בִּישִׁין לֹא שְׁלֹטִין בֵּיהּ בְּפַר נֶשׁ, אֵי אִיהוּ זְכִי
 לְנִטּוּרֵי לִיהּ לְהַאי אָת ודינים רעים אינם שולטים באדם אם זכה לשומר את זו האות,
 בְּגִין דְּהוּא אֶתְאַחִיד בְּשָׂמָא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לפי שהוא נאחז על ידי זה בשמו
 של הקב"ה הנרשם באות הברית.

פִּיּוֹן דְדוֹד מִלְפָּא לָא נָטַר אֶת קִיּוּמָא דָּא פְּדָקָא חֲזִי, אֲתַעְדֵּי מַנְיָה
 מְלָכוּתָא וְאֲתַטְרִיד מִירוּשָׁלַיִם, מִיַּד דְּחִיל, דְּסָבַר דֵּיִיחַתוֹן לִיה
 מִיַּד וְיִמְסְרוֹן לִיה בִּידוּי דְדוּמָה, וְיָמוֹת בַּהּוּא עֲלָמָא, עַד דְּאֲתַבְּשֵׁר
 בֵּיה, דְּכְתִיב (ש"ב יב ג) גַּם יְהו"ה הֶעֱבִיר חֲטָאתָךְ לֹא תָמוֹת, בֵּיה שְׁעָתָא
 פְּתַח וְאָמַר, לוּלִי יְהו"ה עֲזָרְתָה לִי כַּמְעַט שְׁכָנָה דוּמָה נִפְשִׁי.

מתוק מדבש

והמשיך ואמר פִּיּוֹן דְדוֹד מִלְפָּא לָא נָטַר אֶת קִיּוּמָא דָּא פְּדָקָא חֲזִי כיון שדוד המלך
 לא שמר לאות ברית זו כראוי, אֲתַעְדֵּי מַנְיָה מְלָכוּתָא וְאֲתַטְרִיד מִירוּשָׁלַיִם
 הוסרה ממנו המלוכה ונטרד מירושלים, מִיַּד דְּחִיל דְּסָבַר דֵּיִיחַתוֹן לִיה מִיַּד וְיִמְסְרוֹן
 לִיה בִּידוּי דְדוּמָה מיד נתירא שחשב שיורידו אותו מיד כשימות וימסרו אותו בידו של
 דומה, וְיָמוֹת בַּהּוּא עֲלָמָא וימות בעולם העליון, רצה לומר שיכנס בגיהנם הנקרא מות,
 עַד דְּאֲתַבְּשֵׁר בֵּיה רצה לומר שעשה תשובה ואמר לנתן הנביא חטאתי לה', ואחר כך
 נתבשר שמחל לו הקב"ה, דְּכְתִיב שאמר לו נתן הנביא, גַּם יְהו"ה הֶעֱבִיר חֲטָאתָךְ לֹא
 תָמוֹת פירוש לא תמות בעולם העליון ולא תכנס לגיהנם, בֵּיה שְׁעָתָא פְּתַח וְאָמַר לוּלִי
 יְהו"ה עֲזָרְתָה לִי באותה שעה אמר אם לא שהקב"ה העביר חטאתי, כַּמְעַט שְׁכָנָה
 דוּמָה נִפְשִׁי אז כמעט שהייתי נמסר ליד דומה להורידני לגיהנם. (רמ"ק ומפרשים)

שומר הברית נקרא צדיק

(יב) פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר, מֵאֵי הָאֵי דְאָמַר דְּוֹד (שם טו כה) וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ וְאֵת נְוֵהוּ, מֵאֵן יָכִיל לְמַחְמֵי לֵיָּה לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֶלְא הֲכִי תְּנִינֵן, בְּהֵיָּה שְׁעָתָא דְּאֶתְגָּזַר עָלֵיהּ הֵהוּא עוֹנָשָׁא, וְדוֹד יָדַע דְּעַל דְּלֹא נָטַר הָאֵי אֵת בְּדָקָא יָאוּת אֶתְעַנְשׁ בְּהָאֵי, דְּכֻלָּא בְּחֻדָּא אַחֲדָא, וְכֻלָּא אֶתְרַמִּיז בְּהָאֵי אֵת, וְלֹא אֶקְרִי צְדִיק מֵאֵן דְּלֹא נָטַר לֵיָּה בְּדָקָא יָאוּת, הָוּה בְּעֵי בְּעוֹתִיָּה וְאָמַר, וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ וְאֵת נְוֵהוּ, מֵאֵי אוֹתוֹ, דָּא אֵת קְיִימָא קְדִישָׁא, דְּהָא דְּחִילָנָא דְּאֶתְאַבִּיד מִנְּאֵי, מֵאֵי טַעְמָא, בְּגִין דְּתַרְיֵן אֶלִּין מְלָכוּתָא וִירוּשָׁלַיִם בְּהָאֵי אַחֲדָן, וּבְגִין כְּףַּ תְּלִי

מתוק מדבש

"מאמר שומר הברית נקרא צדיק" ומבואר בו כי השומר את בריתו נקרא צדיק, לפי שגורם יחוד בין מדת היסוד למדת המלכות, ולפי זה מבאר את תפלתו של דוד על פי הסוד. (מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נד ע"א, וצביאור ממקו מדנש כרך 3 עמ' שנת-שנט)

פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר, מֵאֵי הָאֵי דְאָמַר דְּוֹד מֵה פִּירוּשׁוֹ שֶׁל זֶה מֵה שְׁאֵמַר דוֹד, רַחֵם לֹמַר שְׁכַחוּב שֶׁס כְּשֶׁבִרַח מִפְּנֵי אֲבִיבִי, וְיִאֲמַר הַמֶּלֶךְ לְדוֹק הַשֵּׁב אֵת אֲרוֹן אֱלֹהִים הַעִיר, אִם אֲמַנָּח חֵן צַעֲנִי ה' וְהַשִּׁיבֵנִי, פִּירוּשׁ אִזּו יֵשִׁב אֲוִמִי לִירוּשָׁלַיִם, וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ וְאֵת נְוֵהוּ פִירוּשׁ וְאֶרְאֶה אוֹתוֹ וְאֵת מִקְדְּשׁוֹ, וְשׁוֹאֵל מֵאֵן יָבִיֵל דְּמַחְמֵי לֵיָּה לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְנִי יִכּוֹל לְרַאוֹת אֵת הַקִּבְ"ה, אֶלְא הֲכִי תְּנִינֵן בְּהֵיָּה שְׁעָתָא דְּאֶתְגָּזַר עָלֵיהּ הֵהוּא עוֹנָשָׁא אֶלָּא כֵן לְמַדְנֵו בְּאוֹתָהּ שַׁעָה שְׁנַגְזַר עֲלֵיו עוֹנֵשׁ הֵהוּא שְׁנַתְּרַשׁ מִירוּשָׁלַיִם וּמִמְלַכוּתוֹ, וְדוֹד יָדַע דְּעַל דְּלֹא נָטַר לֵיָּה בְּדָקָא יָאוּת אֶתְעַנְשׁ בְּהָאֵי וְדוֹד יָדַע שֶׁעַל שֶׁלֵּא שְׁמַר אֵת אוֹת הַבְּרִית נַעֲנֵשׁ צַעֲנֵשׁ הֵהוּא מַדָּה כְּנַגַּד מַדָּה, שְׁלִפִי שְׁפַגֵּס בְּמַלְכוּת וּנְפִרְדָּה מִמְקוּמָהּ מֵהִיסוּד, לְכֵן נַתְּרַשׁ גַּם הוּא מִמְקוּמוֹ וּמִמְלַכוּתוֹ, דְּכֻלָּא בְּחֻדָּא אַחֲדָא כִּי הַכֵּל אֲחֻזוּ יַחַד הַבְּרִית הַתַּחֲמוֹן וְהַמְּלַכוּת, וְכֻלָּא אֶתְרַמִּיז בְּהָאֵי אֵת וְהַכֵּל נִרְמַז בְּזוֹ הָאוֹת, וְלָא אֶקְרִי צְדִיק מֵאֵן דְּלֹא נָטַר לֵיָּה בְּדָקָא יָאוּת וְלֹא נִקְרָא לְדִיק מִי שֶׁלֵּא שׁוֹמַר אוֹתָהּ כְּרַאוּ, הָוּה בְּעֵי בְּעוֹתִיָּה לְכֵן הִיָּה מִנְּקַשׁ דוֹד בְּקַשְׁמוֹ, וְאָמַר וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ וְאֵת נְוֵהוּ וְעוֹד מִפְּרַשׁ פִּירוּשׁ אֲחַר עַל מַלְת אוֹתוֹ, וּמִפְּרַשׁ מֵאֵי אוֹתוֹ, דָּא אֵת קְיִימָא קְדִישָׁא מַלְת אוֹתוֹ פִּירוּשָׁה אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ, דְּהָא דְּחִילָנָא דְּאֶתְאַבִּיד מִנְּאֵי כִי יִרָא אֲנִי שְׁנַחֲבַדָּה מִמְנִי מַעֲלַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, מֵאֵי מִטְּעָמָא לְמַה הִיָּה מִתִּירָא, בְּגִין דְּתַרְיֵן אֶלִּין מְלָכוּתָא וִירוּשָׁלַיִם בְּהָאֵי אַחֲדָן לְפִי שִׁב' אֲלוֹ שֶׁהַס הַמְּלַכוּת וִירוּשָׁלַיִם אֲחֻזוֹת בְּאוֹת בְּרִית, וְכִיוֵן שֶׁאֲבַד הַמְּלוּכָה וְנַתְּרַשׁ מִירוּשָׁלַיִם חֲשַׁב שֶׁגַם מַעֲלַת שְׁמִירַת הַבְּרִית נִחֲבַדָּה מִמְנֵו, וְעַל זֶה אֲמַר וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ, פִּירוּשׁ שִׁירְאֵנִי וְיִחְזִיר לִי אֵת מַעֲלַת שְׁמִירַת אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ, וְחֹזֵר לְסִיִּים פִּירוּשׁ הַרְאֵשׁוֹן וְאֲמַר וּבְגִין

בְּבִעוּתֶיהָ אוֹתוֹ וְאֵת גְּוֹהוֹ, דִּיתְהַדֵּר מַלְכוּתָא דְהָאִי אֶת לְאַתְרֵיהָ, וְכֹלָא
 חַד מְלָה.

מתוק מדבש

בְּדִ תְּלִי בְּבִעוּתֶיהָ לִכְן תִּלְהַ צְנַקְשָׁמוּ וְהִרְאֵנִי אוֹתוֹ וְאֵת גְּוֹהוֹ פִּירוּשׁ אוֹמוֹ הוּא
 הַיְסוּד הַנִּקְרָא אוֹת, וְגוֹהוֹ הַיְינוּ הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא נוֹה וּמִשְׁכֵּן לְהַיְסוּד, וּמִפְרֵשׁ צְנַקְשָׁמוּ דִּיתְהַדֵּר
 מַלְכוּתָא דְהָאִי אֶת לְאַתְרֵיהָ שְׁתַּחֲזוֹר הַמַּלְכוּת הַקְּשׁוּרָה צְאוֹת זוֹ לְמַקוֹמָהּ לְהַיְסוּד, רַלְה
 לוֹמַר שִׁיחֲזוֹרוּ לְהַתִּיחַד מִמָּה שֶׁגֵּרַם פִּירוּד צִינִיָּהֶם עַל יְדֵי הַחֲטָא שֶׁל צַת שְׁבַע, וְכִיָּא חַד
 מְלָה הַיְסוּד וְהַמַּלְכוּת שְׁנִיָּהֶם נַחֲשִׁים כְּאַחַד, וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק, וְהִרְאֵנִי, פִּירוּשׁ שְׁאִזְכֶּה לְרִאוֹת
 אוֹמוֹ שֶׁהוּא הַיְסוּד, וְאֵת נוֹהוֹ שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת מִתִּיחַדִּים כְּאַחַד. (רמ"ק ומק"מ וכו"פ)

שומר הברית זוכה להשגות

(יג) פתח אינך ואמר, (איוב יט כו) ומבשרי אחזה אלו"ה, מאי ומבשרי, ומעצמי מבעי ליה, אלא מבשרי ממש, ומאי הוא, דכתיב (ירמיה יא טו) ובשר קדש יעברו מעליך, וכתיב (בראשית יז יג) והיתה בריתי בבשרכם, דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשימא קדישא דהאי את, מניה חמי לקדשא בריך הוא, מניה ממש, ונשמתא קדישא אתאחידת ביה, ואי לא זכי, דלא נטיר האי את, מה פתיב (איוב ד ט) מנשמת אלו"ה יאבדו, דהא רשימו דקדשא בריך הוא לא אתנטיר. ואי זכי ונטיר ליה שכינתא לא אתפרש מניה, אימתי מתקיימא

מתוק מדבש

"מאמר שומר הברית זוכה להשגות" ומבואר בו כי השומר את בריתו זוכה להשיג בספירות העליונות, וכן על ידי שמירת הברית הנשמה נאחזת בו, וכשנושא אשה אזי השכינה שורה עליו בשלימות.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף ז' ע"א, ונצילאור ממנו מדגש כרך ז עמ' שנט-תא)

פתח אינך ואמר פתח איש אחר לפרש הפסוק ומבשרי אחזה אלו"ה והקשה מאי ומבשרי, ומעצמי מבעי ליה ומעצמי אחזה אלו"ה היה צריך לומר, שהיה משמעו כי מעצמיות יצירת האדם ומתכונת גופו ידעתי כח היוצר יתברך שהכל מורה על נפלאות הבורא, ומתרץ אלא מבשרי ממש אלא ודאי בשר היינו דבר פרטי באדם הנקרא בשר, ומפרש ומאי הוא ואמר דכתיב ובשר קדש יעברו מעליך שפירושו שאת הברית קודש העבירו ובטלו מהם, וכתיב והיתה בריתי בבשרכם הרי שמבשרי פירושו מברית קודש שלי, והיינו דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשימא קדישא דהאי את שלמדנו בכל זמן שהאדם נרשם בזה הרושם הקדוש של אות הברית, מניה חמי לקדשא בריך הוא וממנו ישיג בספירותיו של הקב"ה, מניה ממש על ידי ברית קודש ממש, ונשמתא קדישא אתאחידת ביה ועל ידי זה הנשמה הקדושה נאחזת בו, רצה לומר כשנמול זוכה לנפש ורוח ונשמה כדי להשלימן בחייו, אך מסתלקים ממנו עד שישבר את קליפת היצר הרע בהתחנכו במצות ואחר כך שוב זוכה אליהם, ואי לא זכי לנשמה קדושה, דלא נטיר האי את לפי שלא שמר את אות הברית, מה פתיב מנשמת אלו"ה יאבדו פירוש שתאבד מהם נשמת אלו"ה, דהא רשימו דקדשא בריך הוא לא אתנטיר לפי שהרושם של הקב"ה לא נשמר כראוי.

ואי זכי ונטיר ליה ואם זכה ושמר את הברית כי יודע את מעלתה ואת רשומה למעלה, שכינתא לא אתפרש מניה אז אין השכינה נפרדת ממנו לפי שעל ידי הפריעה הוא נרשם נקוד אות י' דהוי"ה הכוללת את כל השם הוי"ה, והשכינה משתוקקת אל

בִּיה פֶּד אֶתְנָסִיב, וְהָאֵי אֶת עֵייל בְּאַתְרֵיהּ, דְּתַנְן רְזָא דְר' ה' אֶזְלִין
פְּחָדָא, פְּגוּנָא דְדִכְר וְנוֹקְבָא אֲשֶׁתְּפּוּ פְּחָדָא וְאֲנוּן חַד, פְּדִין חֶסֶד
עֲלָאָה שְׂרִיָא עֲלֵיהּ, וְאַתְעֵטֵר בְּדְכוּרָא, וְאַתְבְּסַמַּת נּוֹקְבָא.

תו תְּנִינָן, אֶלוֹ"ה הָכֵי הוּא, א"ל נְהִירוּ דְחֻכְמָתָא, ו' דְכֵר ה' נּוֹקְבָא,
אֲשֶׁתְּפּוּ פְּחָדָא אֶלוֹ"ה אֶקְרִי, וְנִשְׁמָתָא קְדִישָׁא מְהַאי אֶתֵר אֶתְאַחַדְתָּ,
וּכְלָא תְלִיא בְּהָאֵי אֶת, וְעַל דָּא כְּתִיב וּמִבְּשָׂרֵי אַחֲזָה אֶלוֹ"ה, דָּא
שְׁלִימוּתָא דְכְלָא, מִבְּשָׂרֵי מִמֶּשׁ, מְהָאֵי אֶת מִמֶּשׁ.

מתוק מדבש

הַסֵּם הוּ"ה, אֵימְתֵי מִתְקַיֵּימָא בִּיה מְתֵי מִתְקִימַת צו הַשְׁכִּינָה, בְּד אֶתְנָסִיב וְהָאֵי
אֶת עֵייל בְּאַתְרֵיהּ כְּשֵׁנוּשָׁא אֶשֶׁה וְאוֹת הַצְּרִית נִכְנַסַת בְּמִקּוּמָה הַרְלוּ, שְׁאוּ מִגִּיעַ אֶל
הַשְׁלִימוֹת וְרָאוּ שְׁמַטְרָה עֲלֵיו הַשְׁכִּינָה, דְּתַנְן רְזָא דְר' ה' אֶזְלִין בְּפְחָדָא שְׁלַמְדֵנו סוּד ו'
ה' שֶׁהַס זו"ן הוֹלְכִים וּמִתְחַצְּרִים יַחַד, פְּגוּנָא דְדִכְר וְנוֹקְבָא אֲשֶׁתְּפּוּ פְּחָדָא כְּעִין
זְכֵר וְנִקְצָה שְׁמַטְתַּפִּים יַחַד, כִּי עַל דּוּגְמָא זוּ מִתְקִיִים הָעוֹלָם צְסוּד מִשְׁפִּיעַ וּמוֹשְׁפֵעַ,
וְאֵינּוּן חַד וְאוֹ כְּשׁוּ"ן הַס נַחֲשָׁצִים לְאַחַד צְסוּד יַחַד יֵאֱהֻדוּנָה"י, פְּדִין חֶסֶד עֲלָאָה
שְׂרִיָא עֲלֵיהּ אוֹ עַל יְדֵי הַיַּחַד חֶסֶד הָעֲלִיּוֹן שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וְהֵינּוּ וְאַתְעֵטֵר בְּדְכוּרָא
הַחֶסֶד נִתְעַטֵר צו"א כִּי עֵיקַר צִיּוּנוֹ מֵהַחֶסֶד, וְאַתְבְּסַמַּת נּוֹקְבָא וּנְמַתְקוֹת גְּצוּרוֹת הַנוֹקְבָא
עַל יְדֵי הַחֶסֶד דו"א, וְכִמוֹ כֵּן כֹּאֵן כְּשֶׁהָאֵישׁ וְהָאֶשֶׁה נַחֲשָׁצִים כְּאַחַד, אוֹ שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַשְׁכִּינָה
כְּרָאוּ. (רמ"ק ו"פ וּמְפֹרָשִׁים)

תו תְּנִינָן עוֹד לְמַדְנוּ מֵהַ שְׁכִחוּצ מִצְּבָרֵי אַחֲזָה אֶלוֹ"ה הָכֵי הוּא הַסֵּם אֶלוֹ"ה הוּא
נוֹטְרִיקוֹן א"ל נְהִירוּ דְחֻכְמָתָא א"ל הוּא הָאֶרֶת הַחֻכְמָה שְׁמַמְנָה נִמְשָׁכִים הַחֶסֶדִים,
ו' דְכֵר ה' נּוֹקְבָא אוֹת ו' הֵיאֵה הַזְּכֵר וְאוֹת ה' הֵיאֵה הַנִּקְצָה וְהֵינּוּ זו"ן, אֲשֶׁתְּפּוּ בְּפְחָדָא
אֶלוֹ"ה אֶקְרִי כְּשֶׁמַּטְתַּפִּים יַחַד נִקְרָאִים אֶלוֹ"ה, כִּי שְׁפַע הַחֶסֶד שֶׁל א"ל הָעֲלִיּוֹן שְׁהוּא
הַחֻכְמָה יוֹצֵא לְחַצֵּר ו' עַם ה' שֶׁהַס סוּד זו"ן, וְנִשְׁמָתָא קְדִישָׁא מְהָאֵי אֶתֵר אֶתְאַחַדְתָּ
הַנְּשִׁמָה הַקְּדוּשָׁה מֵהַחֶסֶד נִמְשַׁכַת וְנִלְחָצוֹת צְנוּף הָאֵדָם, וְכִבְּאָ תְלִיא בְּהָאֵי אֶת וְכֵל עֵינַן
הַמְשַׁכַת הַשְׁפַע מֵהַחֶסֶד תְּלוּי צְאוֹת צְרִית קוּדֶשׁ, וְעַל דָּא כְּתִיב וּמִבְּשָׂרֵי אַחֲזָה אֶלוֹ"ה
עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַצְּרִית שְׁצַבְרֵי אַחֲזָה אֶת שֵׁם אֶלוֹ"ה הַכוֹלֵל הָאֶרֶת חֶסֶד א"ל שֶׁל חֻכְמָה
עַם סוּד זו"ן, רָצָה לומר שְׁאֶקְצֵל מֵהַס שְׁפַע הַחֶסֶד, דָּא שְׁלִימוּתָא דְכִבְּאָ עֵינַן שְׁמִירַת
הַצְּרִית הוּא שְׁלִימוֹת הַכֵּל, וְאָמַר מִבְּשָׂרֵי מִמֶּשׁ פִּירוּשׁ מְהָאֵי אֶת מִמֶּשׁ מִשְׁמִירַת אוֹת
הַצְּרִית מִמֶּשׁ.

וְעַל דָּא זַפְאִין אַנּוּן יִשְׂרָאֵל קְדִישִׁין דְּאַחֲדִין בֵּיהּ בְּקַדְשָׁא בְּרִיף הוּא,
 זַפְאִין אַנּוּן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי, עֲלִייהוּ כְּתִיב (דברים ד ד)
 וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהו"ה וְגו', בְּגִין כֶּף חַיִּים פְּלֹכֶם הַיּוֹם.

מתוק מדבש

והסיק ואמר וְעַל דָּא זַפְאִין אַנּוּן יִשְׂרָאֵל קְדִישִׁין דְּאַחֲדִין בֵּיהּ בְּקַדְשָׁא בְּרִיף הוּא
 ועל כן אשריהם ישראל הקדושים שהם נאחזים בהקב"ה על ידי שנרשמים בשמו
 בסוד המילה והפריעה, זַפְאִין אַנּוּן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי אשריהם בעולם הזה
 ובעולם הבא, עֲלִייהוּ כְּתִיב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהו"ה וְגו' ולפי שאתם דבקים בה'
 ממש, בְּגִין כֶּף חַיִּים פְּלֹכֶם הַיּוֹם לכן אתם נקראים חיים בהיותכם נאחזים בחי העולמים.
 (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

הנה עד כאן נזכרו שצעה מאמרים משצעה אנשים שהיו נעורים צאטו הלילה, ולקמן צהמשך נזכרים
 עוד שלשה.

מעלת חכמי כפר טרשא

(יד) אָמַר רַבִּי אַבָּא, וּמָה בְּכָל כֶּף אֶתוֹן חִפְיָמִין, וְאֶתוֹן יְתִבִּין הֶכָּא, אָמְרוּ לִיהּ, אִי צְפוּרָאָה יִתְעַקְרוּ מֵאֲתַרְיָהּוּ לָא יִדְעִין לְאָן טָאָסָן, הָדָא הוּא דְכֹתִיב (משלי כו ח) כְּצֹפּוֹר נִוְדְדַת מִן קִנְיָה פִּן אִישׁ נִוְדַד מִמְקוֹמוֹ, וְאֶתְרָא דָּא זְכִי לָן לְאוֹרֵייתָא, וְהָאִי אוֹרְחָא דִּילָן בְּכָל לִילְיָא פְּלָגוּתָא אֲנִן נְיִימִין, וּפְלָגוּתָא אֲנִן עֶסְקִין בְּאוֹרֵייתָא, וְכַד אֲנִן קְיִימִין בְּצַפְרָא, רִיחֵי חֶקְלָא וְנִהְרֵי מֵיָא נִהְרִין לָן אוֹרֵייתָא וְאֶתִּישְׁבַת בְּלִפְנֵי.

מתוק מדבש

”מאמר מעלת חכמי כפר טרשא” ומבואר בו שרבי אבא חקר את בני כפר טרשא על מעמדם שראם עוסקים בתורה בהתמדה במקומם שאינו מקום מרווח, והם השיבוהו שקבלו עליהם זאת במקומם כאשר רבי חייא הצילם מן המגפה. ומבאר שאז בליל הברית היו עוסקים בתורה עד שהאיר היום והקיפה אותם אור השראת השכינה בדמות אש שירדה עליהם מלמעלה כדוגמת הר סיני, והכל מחמת התמדתם בתורה. ובתוך כך הכניסו את הילד לברית, ואחר שמלו את התינוק פתחו לדרוש בתורה כדלקמן, כדי להמשיך טובה וברכה לבעל הבית.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף טז ע”א-ב, ונציאור מתוך מדגש כרך ג עמ’ תא-תד)

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וּמָה בְּכָל כֶּף אֶתוֹן חִפְיָמִין וְאֶתוֹן יְתִבִּין הֶכָּא אִם אַתֶּם כֹּל כַּךְ חֹכְמִים לְמָה אַתֶּם יוֹשְׁבִים כֹּאן בְּכַפֵּר טְרַשָּׁא שְׁנַקְרָא כַּךְ עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְקוֹם טְרַשָּׁין, וּדְבַרֵי תוֹרָה צְרִיכִים מְקוֹם יִפָּה לְמִרְאָה, וּמִרְעָה טוֹב לְשִׂמְחָה אֶת הַנֶּפֶשׁ, שְׂמֵתוֹךְ כַּךְ דְּבַרֵי הַתּוֹרָה מֵתְבַרְכִּים בֵּין הָעוֹסְקִים בָּהּ, אָמְרוּ לִיהּ אִי צְפוּרָאָה יִתְעַקְרוּ מֵאֲתַרְיָהּוּ אִם הַצְּפוּרִים יַעֲקֹרוּ מִמְקוֹמָם, לָא יִדְעִין לְאָן טָאָסָן לָא יִדְעוּ אַנְהּ יַעוּפּוּ, וְהַנְּמַשֵּׁל הוּא כִּי כְּשִׁיעֲקֹרוּ מִמְקוֹמָם יִקְשֶׁה לָהֶם עַד שִׁימְצֹאוּ מְקוֹם מְנוּחָה, הָדָא הוּא דְכֹתִיב כְּצֹפּוֹר נִוְדְדַת מִן קִנְיָה כְּמוֹ שֶׁקְשָׁה לְצֹפּוֹר שְׁנוֹדְדַת מִן קִנְיָה, פִּן אִישׁ נִוְדַד מִמְקוֹמוֹ כִּן תִּקְשָׁה לְאִישׁ הַנְּיִידָה מִמְקוֹמוֹ, רִצָּה לֹמַר כִּי הָהִרְגַל שׁוֹלֵט עַל כֹּל דְּבַר, וְחֵן מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו וְכֹכֵר הוֹרְגָלוֹ בּוֹ, וְאֶתְרָא דָּא זְכִי לָן לְאוֹרֵייתָא וְעוֹד כִּי הַמְקוֹם הַזֶּה זִיכָּה אוֹתָנוּ לְתוֹרָה כְּדִמְפָרֵשׁ וְאוֹזִיל, וְהָאִי אוֹרְחָא דִּילָן בְּכָל לִילְיָא פְּלָגוּתָא אֲנִן נְיִימִין וְזֶהוּ הַדְרִיךְ שְׁלָנוּ שְׁבַכְל לִילָה חֲצִיו הָרֵאשׁוֹן אֲנוּ יִשְׁנִים, וּפְלָגוּתָא אֲנִן עֶסְקִין בְּאוֹרֵייתָא וְחֲצִיו הַשְּׁנַי אֲנוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה, וְכַד אֲנִן קְיִימִין בְּצַפְרָא וְכִשְׁאֲנוּ קָמִים מֵהַלִּימוּד בְּבַקָּר, רִיחֵי חֶקְלָא וְנִהְרֵי מֵיָא נִהְרִין לָן אוֹרֵייתָא וְאֶתִּישְׁבַת בְּלִפְנֵי רִיחוֹת הַשְּׂדֵה וְנִהְרוֹת הַמַּיִם מֵאִירִים לְנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְעַל כֵּן דַּעֲתָנוּ צְלוּלָה וְהַתּוֹרָה מֵתִישְׁבַת בְּלִבָּנוּ, וְהַכּוֹנֵה כִּי עַל יְדֵי הַחוּט

וְאַתֶּר דָּא הָא דִּינִינְהָ לְעִילָא זְמַנָּא חֲדָא, וְכַמְּה סָרְכִי תְרִיסִין אֶסְתְּלִקוּ
 בְּהֵהוּא דִּינָא עַל עוֹנָשָׁא דְאוּרִייתָא, וְכַדִּין אֶשְׁתְּדְלוּתָא דִּילָן יִמְמָא
 וְלִילִיא בְּאוּרִייתָא הוּא, וְאַתְרָא דָּא קָא מְסִייעָא לָן, וּמֵאן דְאַתְפְּרֵשׁ
 מִכְּמָאן כְּמֵאן דְאַתְפְּרֵשׁ מַחֲזִי עֲלֵמָא, זְקִיף יְדוּי רַבִּי אַבָּא וּבְרִיָּהּ לִוָן,
 יְתָבוּ עַד דְנִהַר יִמְמָא.

בְּתֵר דְנִהַר יִמְמָא, אָמְרוּ לְאַנּוּן דְרַדְקֵי דְקַמְיִיהוּ, פּוּקוּ וְחִמּוּ אִי נִהַר
 יִמְמָא, וְכֹל חַד לִימָא מְלָה חֲדָתָא דְאוּרִייתָא לְהֵאִי גְבַרָא רַבָּא,
 נְפָקוּ וְחִמּוּ דְנִהַר יִמְמָא, אָמַר חַד מִנְיִיהוּ זְמִין הָאִי יוּמָא אֶשָּׂא מְלַעֲיִלָא,
 אָמַר אַחְרָא וּבְהָךְ בֵּיתָא, אָמַר אַחְרָא חַד סָבָא הֶכָא דְזְמִין הָאִי יוּמָא

מתוק מדבש

של חסד המתעורר בבקר היו משיגים השגת התורה, וְאַתֶּר דָּא הָא דִּינִינְהָ לְעִילָא זְמַנָּא
 חֲדָא וְאֵת הַמְקוּם הַזֶּה דִּנּוּ לַמַּעֲלָה פַּעַם אַחַת וְנִעֲנַשׁ בַּמַּגְפָּה לִפְנֵי ה' (כְּמִנְסֹאֹר נִמְאֵמֵר הַקּוּסֵס),
 וְכַמְּה סָרְכִי תְרִיסִין אֶסְתְּלִקוּ בְּהֵהוּא דִּינָא עַל עוֹנָשָׁא דְאוּרִייתָא וְכַמְּה שְׂרֵי תוֹרָה
 בְּעֵלֵי תְרִיסִין נִסְתַּלְקוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּין כְּעוֹנֵשׁ עַל שְׂרַפּוֹ יְדֵיהֶם מִן תוֹרָה, וְכַדִּין אֶשְׁתְּדְלוּתָא
 דִּילָן יִמְמָא וְלִילִיא בְּאוּרִייתָא הוּא וּמֵאז הַהִשְׁתַּדְלוּת שִׁלְנּוּ יוֹמֵם וּלְיַלָּה הִיא בְּתוֹרָה,
 וְאַתְרָא דָּא קָא מְסִייעָא לָן וּמְקוּם זֶה מְסִייעַ אוֹתָנּוּ לְלִימוּד תוֹרָה, כִּי בְּהִיוֹתָנּוּ בְּמְקוּם
 הַזֶּה אֲנִי זוֹכְרִים תְּמִיד בְּאוֹתוֹ הַעוֹנֵשׁ וּמִתְחַזְּקִים בְּלִימוּד תוֹרָה, וּמֵאן דְאַתְפְּרֵשׁ מִכְּמָאן
 כְּמֵאן דְאַתְפְּרֵשׁ מַחֲזִי עֲלֵמָא וּמִי מֵאֲתָנּוּ שְׂפוּרֵשׁ עֲצָמוֹ מִכְּמָאן הוּא כְּמִי שְׂפוּרֵשׁ מַחֲזִי
 עוֹלָם שֶׁהוּא תוֹרָה, זְקִיף יְדוּי רַבִּי אַבָּא וּבְרִיָּהּ לִוָן זְקִיף רַבִּי אַבָּא יְדוּי כִּלְפֵי מַעֲלָה
 לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם בְּרַכָּה וּבְרַךְ אוֹתָם, יְתָבוּ עַד דְנִהַר יִמְמָא יֵשְׁבוּ וְעַסְקוּ בְּתוֹרָה עַד שֶׁהֵאִיר
 הַיּוֹם. (רמ"ק ומפרשים)

בְּתֵר דְנִהַר יִמְמָא אָמְרוּ לְאַנּוּן דְרַדְקֵי דְקַמְיִיהוּ אַחַר שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם אֲמְרוּ לְהִילֵדִים
 שִׁישְׁבוּ לִפְנֵיהֶם, כִּי הַחֲכָמִים הֵם הִיוּ מְרַגְלִים לְקַטְנֵיהֶם הַמְנַהֵג הוּא מְנַעוּרֵיהֶם
 לְקוּם בְּחֻצוֹת לַיְלָה כְּדִי שִׁיתְרַגְלוּ בַּכֶּךְ, וְשִׁיטוּ אֲזַנָּם לְשִׁמוּעַ דְבָרֵי חֲכָמִים, וְהֵם אֲמְרוּ לְהֵם
 פּוּקוּ וְחִמּוּ אִי נִהַר יִמְמָא צֵאוּ וּרְאוּ אִם כִּבְרַ הֵאִיר הַיּוֹם, וְכֹל חַד לִימָא מְלָה חֲדָתָא
 דְאוּרִייתָא לְהֵאִי גְבַרָא רַבָּא וְכֹל אַחַד יֵאֵמֵר אִיזִיָּה חִידוּשׁ בְּתוֹרָה לְאָדָם הַגְּדוֹל הַזֶּה
 שֶׁהוּא רַבִּי אַבָּא לְהִיוֹת לוֹ לְסִימָן טוֹב, כִּי תְּמִיד דְבָרֵי דְרַדְקֵי דְבִי רַב הֵם סִימָן לְדַבֵּר עַל
 דֶּרֶךְ פְּסוּק לִי פְּסוּק, נְפָקוּ וְחִמּוּ דְנִהַר יִמְמָא יֵצְאוּ וּרְאוּ שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, וּמִכֹּל אַחַד מֵהֶם
 נִזְרַקָה כְּעֵין נְבוּאָה, אָמַר חַד מִנְיִיהוּ זְמִין הָאִי יוּמָא אֶשָּׂא מְלַעֲיִלָא אֲמַר יֵלֵד אַחַד
 מֵהֶם בְּיוֹם הַזֶּה עֵתִידָה לְרֹדֵת אֵשׁ מִלְּמַעֲלָה, אָמַר אַחְרָא וּבְהָךְ בֵּיתָא אֲמַר יֵלֵד אַחַר
 שֶׁהָאֵשׁ תֵּרֵד בְּבֵית הַזֶּה, אָמַר אַחְרָא חַד סָבָא הֶכָא דְזְמִין הָאִי יוּמָא לְאַתְוִקְדָּא
 בְּנוֹרָא דָּא אֲמַר יֵלֵד אַחַר זְקָן אַחַד שְׂבַכְאָן עֵתִיד בְּיוֹם הַזֶּה לְהִיוֹת נִשְׂרָף בְּאֵשׁ הַזֹּאת,

לְאַתּוֹקְדָא בְּנוּרָא דָא, אָמַר רַבֵּי אַבָּא רַחֲמֵנָא לִישׁוּבָן, תְּנוּה וְלֹא יָכִיל לְמַלְלָא, אָמַר קוּטְרָא דְהוּרְמָנָא בְּאַרְעָא אַתְפַּסְתָּ, וְכַךְ הָוּה דְהָהוּא יוֹמָא חָמוּ חֲבַרְיָיא אֲפִי שְׂכִינְתָא וְאַסְתַּחֲרוּ בְּאַשָּׂא, וְרַבֵּי אַבָּא אַתְלָהִיטוּ אֲנַפּוּי בְּנוּרָא מִחֲדוּתָא דְאוּרִייתָא, תָּאנָא כֹּל הָהוּא יוֹמָא לֹא נִפְקוּ כְּלָהוּ מִבֵּיתָא, וּבֵיתָא אַתְקֻטְר בְּקִיטְרָא, וְהוּוּ חֲדָתָן מְלִי בְּגוּוּיָהוּ כְּאֵלוּ קִבְלוּ הָהוּא יוֹמָא אוּרִייתָא מְטוּרָא דְסִינֵי, בְּתַר דְאַסְתַּלְקוּ, לֹא הָוּוּ יָדְעֵי אֵי הָהוּ יִמְמָא וְאֵי הָהוּ לִילֵיא.

אָמַר רַבֵּי אַבָּא, בְּעוּד דְאַנָּן קְיִימִין לִימָא כֹּל חַד מִיָּנן מְלָה חֲדָתָא דְחֻכְמָתָא, לְאַקְשָׁרָא טִיבוּ לְמַאֲרִיָּה דְבֵיתָא, מְרִיָּה דְהַלּוּלָא.

מתוק מדבש

היינו רבי אבא שלהטו פניו באש שירדה עליהם מן השמים כדלקמן, אָמַר רַבֵּי אַבָּא, רַחֲמֵנָא לִישׁוּבָן הַקְבֵּה יִצְלוּנּוּ, כִּי הִיָּה מַתִּירָא שְׁמַא שׁוּם מַקְרָה רַע יִקְרָאָהוּ בְיוֹם הָהוּא, עַל כֵּן תְּנוּה וְלֹא יָכִיל לְמַלְלָא תְּמָה רַבֵּי אַבָּא וְלֹא הִיָּה יִכּוֹל לְדַבֵּר מִדַּאגָּה פֶּן יִגִּיעֵהוּ שׁוּם הַיּוֹק, אַחַר כֵּךְ אָמַר קוּטְרָא דְהוּרְמָנָא בְּאַרְעָא אַתְפַּסְתָּ אִמַר אֵין סַפְק שַׁעֲשֵׁן שֶׁל הַמַּלְכוּת שְׁמַיִם גַּם בְּאַרְץ יִהְיֶה תּוֹפֵס וְנֹרָשׁ, לְפִי שֶׁהַסְּכִימוּ שְׁלֹשָׁה יְלִידִים לְדַבֵּר אַחַד שֶׁתֵּרַד אֵשׁ מִן הַשְּׁמַיִם, וְכַךְ הָוּה דְהָהוּא יוֹמָא חָמוּ חֲבַרְיָיא אֲפִי שְׂכִינְתָא וְאַסְתַּחֲרוּ בְּאַשָּׂא וְכַךְ הִיָּה שְׁבֹאוֹתוֹ הַיּוֹם רָאוּ הַחֲבֵרִים פְּנֵי הַשְּׂכִינָה וְסִיבְבָה וְהַקִּיפָה אוֹתָם אֵשׁ מִלְּמַעְלָה, מַחֲמַת הַשְּׂרָאֵת הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיָּתָה שֶׁם עַל יַדֵּי לִימוּד סוּדוֹת הַתּוֹרָה, וְרַבֵּי אַבָּא אַתְלָהִיטוּ אֲנַפּוּי בְּנוּרָא מִחֲדוּתָא דְאוּרִייתָא וְרַבֵּי אַבָּא נִתְלַהֲטוּ פְּנֵיו כַּאֲשֶׁר מְרֹב שְׁמַחַת הַתּוֹרָה, תָּאנָא כֹּל הָהוּא יוֹמָא לֹא נִפְקוּ כְּלָהוּ מִבֵּיתָא מִדְּנֹו שְׁכַל אוֹתוֹ הַיּוֹם כֹּל הַחֻכְמַיִם לֹא יִצְאוּ מִן הַבַּיִת לְפִי שֶׁאֵשׁ הַשְּׂכִינָה סִיבְבָה וְהַקִּיפָה אֶת כֹּל הַבַּיִת, וּבֵיתָא אַתְקֻטְר בְּקִיטְרָא וְהַבַּיִת נִתְקַשֵּׁר בַּעֲשֵׁן שֶׁל אֵשׁ, כַּעֲיֵן שֶׁהִיָּה בַּמַּעֲמַד הַר סִינֵי כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת י"ח) וְהַר סִינֵי עֲשָׂן כּוֹלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יִרַד עֲלָיו ה' בָּאֵשׁ, וְהוּוּ חֲדָתָן מְלִי בְּגוּוּיָהוּ כְּאֵלוּ קִבְלוּ הָהוּא יוֹמָא אוּרִייתָא מְטוּרָא דְסִינֵי וְהִיוּ שְׁמַחִים דְּבַרֵּי הַתּוֹרָה בִּינֵיהֶם כְּאֵלוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם קִבְלוּ הַתּוֹרָה מֵהַר סִינֵי, בְּתַר דְאַסְתַּלְקוּ אַחַר שְׁנַסְתַּלְקוּ הָאֵשׁ וְהַעֲנַן, לֹא הָוּוּ יָדְעֵי אֵי הָהוּ יִמְמָא וְאֵי הָהוּ לִילֵיא לֹא יָדְעוּ אִם הוּא יוֹם אוֹ לַיְלָה, כִּי מְרֹב דְּבָקוּתָם לְמַעְלָה לֹא הִיוּ מְרַגִּישִׁים בַּעֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה.

ואחר שמלו את התינוק אָמַר רַבֵּי אַבָּא, בְּעוּד דְאַנָּן קְיִימִין לִימָא כֹּל חַד מִיָּנן מְלָה חֲדָתָא דְחֻכְמָתָא בַּעוּד שְׁאֲנוּ עַדִּיין כֹּאן יֵאמַר כֹּל אַחַד דְּבַר חִידוּשׁ בַּחֻכְמָה, לְאַקְשָׁרָא טִיבוּ לְמַאֲרִיָּה דְבֵיתָא מְרִיָּה דְהַלּוּלָא לְהַחְזִיק טוֹבָה לְבַעַל הַבַּיִת שֶׁהוּא בַּעַל הַשְּׁמַחָה, כִּי מִתּוֹךְ דְּבַרְיָהֶם שִׁיְהִיו דּוֹרְשִׁים יִתְמַשֵּׁךְ וִיתְקַשֵּׁר הַטּוֹב לְבַעַל הַבַּיִת כְּדַמְפְּרֵשׁ וְאוּזִיל. (רמ"ק ומפרשים)

הנימול מעלתו כקרבן

(טו) פָּתַח חֵד וְאָמַר (תהלים סה ה), אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָהּ וְגו', בְּקִדְמִיתָא חֲצַרְיָהּ לְבַתֵּר בֵּיתָהּ וּלְבַתֵּר הַיְכָלָהּ, דָּא פְּנִימָאָה מִן דָּא, וְדָא לְגוּ מִן דָּא, יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָהּ בְּקִדְמִיתָא, פְּמָה דָּאֵת אָמַר (ישעיה ד ג) וְהָיָה הַנְּשָׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ, נִשְׁבַּעָה בְּטוֹב בֵּיתָהּ לְבַתֵּר, פְּמָה דָּאֵת אָמַר (משלי כד ג) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת, הַחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת לֹא פְּתִיב, דָּאִי כְּתִיב הָכִי, הָוָה מְשַׁמֵּעַ דְּחֻכְמָה בַּיִת אֶקְרִי, אֲלֵא פְּתִיב בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת, הֵינּוּ דְכְּתִיב (בראשית ב י) וְנָהָר יוֹצֵא

מתוק מדבש

"מאמר הנימול מעלתו כקרבן" ומבואר בו שהמכניס את בנו למילה נחשב לו כהקרבן קרבן העולה לנחת ולרצון לפני הקב"ה, וגורם במצות המילה והפריעה יחוד גדול, שעל ידי זה בוחר ומקרב הקב"ה את הילד הנימול. ומבאר שלפי סוד זה נהגו חכמי כפר טרשא לומר בשעת המילה את הפסוק "אשרי תבחר ותקרב". ורבי אבא הוסיף כי יש בפסוק זה עשר תבות כנגד עשר חופות שעתידי הקב"ה לעשות לצדיקים לעולם הבא, ולכן הזהיר לדקדק ולומר פסוק זה בשעת המילה.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נד ע"ז - ז' ע"א, וצניאור מתוק מדבש כרך ז עמ' טד-טז)
פירוש הפסוק המובא להלן, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך פירוש אמר דוד להקב"ה אשרי לעם שתבחר ותקרב, פירוש שבחרת להיות שוכן בחצריך, והנה על ידי זה נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך נשבע מהטוב והשפע הבא מביתך ומהיכלך הקדוש. (מלודות)

פָּתַח חֵד וְאָמַר פָּתַח אַחַד מֵהֶם לְפָרֵשׁ מֵה שְׁכֻמוֹ אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָהּ וְגו' וּמִקְשָׁה מֵה הֵטַעַס בְּקִדְמִיתָא חֲצַרְיָהּ, לְבַתֵּר בֵּיתָהּ, וּלְבַתֵּר הַיְכָלָהּ תַּמְלִילָה כְּמִצַּח חֲלָרִיךְ, וְאַחַר כֵּן צִיַּתָּהּ, וְאַחַר כֵּן הַיְכָלָהּ, וּמִפְּרֵשׁ דָּא פְּנִימָאָה מִן דָּא הַצִּית פִּינִי מִן הַחֲלָרִי, וְדָא לְגוּ מִן דָּא וְהַיְכָלָהּ לְפִינִים מִן הַצִּית, וּמִפְּרֵשׁ יִשְׁכֵּן חֲצַרְיָהּ בְּקִדְמִיתָא אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוּכָה תַּמְלִילָה לְשִׁכּוֹן בְּחֲלָרִיךְ, פְּמָה דָּאֵת אָמַר וְהָיָה הַנְּשָׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ יִזְוֵן וִירוּשָׁלַיִם הֵם יְסוּד וּמַלְכוּת הַנְּקַרְאִים חֲלָרִיךְ כְּמוֹ שְׁכֻמוֹ (תהלים קטו יט) בְּחֲלָרוֹת צִיַּת ה' צְמוּכֵי יְרוּשָׁלַיִם, וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק, הַנְּשֹׂאֵר וְהַנּוֹתָר, פִּירוּשׁ הַשּׁוֹמֵר וְהַנְּשֹׂאֵר צִיַּת וּמַלְכוּת, קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ, נִשְׁבַּעָה בְּטוֹב בֵּיתָהּ לְבַתֵּר אַחַר כֵּן יִכַּסּ אֶל צִיַּתָּהּ שֶׁהוּא הַתְּפָאֵרֶת לְשִׁבּוֹעַ שֶׁס מֵטוֹב הַגְּנוּז צו, פְּמָה דָּאֵת אָמַר בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת פִּירוּשׁ שְׁעַל יְדֵי הַחֻכְמָה יִבְנֶה הַתְּפָאֵרֶת, וּמִפְּרֵשׁ הַחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת לֹא פְּתִיב, דָּאִי כְּתִיב הָכִי הָוָה מְשַׁמֵּעַ דְּחֻכְמָה בַּיִת אֶקְרִי שֶׁאִם הִיא כְּמוֹ ה' הַחֻכְמָה צִיַּת הִיא מְשַׁמֵּעַ שֶׁהַחֻכְמָה עֲלָמָה תַּצְנֶה לְהִיוֹת צִיַּת לְאַחֲרִיס, וְאִז הִיא פִּירוּשׁ הַפְּסוּק,

מעדן להשקות את הגן וגו', קדוש היכלך לבתר, דא הוא שלימו
 דכלא, דהכי תנינן מהו היכל, פלומר ה"י פ"ל האי והאי, וכלא
 אשתלים פחדא.

רישא דקרא מה מוכח דכתיב אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריה, האי
 מאן דאקריב בריה קרבנא קמי קדשא בריה הוא, רענא דקדשא
 בריה הוא ביהווא קרבנא, ואתרעי ביה וקריב ליה, ושוי מדוריה
 בתרין אדרין, ואחיד להאי ולהאי, דאנון תרין אתקשרו פחדא, דכתיב
 ישפן חצריה, חצריה ודאי תרי.

בגיני כף חסידי קדמאי סבאן דהכא, פד מקריבין בנייהו לקרבנא דא,

מתוק מדבש

החכמה תזנה להיות צית לאחרים, אצא פתיב בקבמה ופגה בית שפירושו שעל ידי
 החכמה תזנה התפארת שנעשה צית להמוחין דאנא המתלזשים זו, היינו דכתיב וקד
 יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' פירוש המוחין של התפארת הנקראים נהר יואלים
 מהחכמה הנקראת עדן ונכנסים זו כדי לזנותו ולהשלימו, ועל ידי זה הוא יכול להשקות
 את המלכות הנקראת גן, קדוש היכלך לבתר אחר שנכנס לזית שהוא התפארת משם
 יכנס לפניו אל ההיכל הקדוש שהוא הצינה שהיא היכל אל החכמה, ואמר דא הוא
 שלימו דכשא מקום זה הוא שלימות הכל, רצה לומר שהמשיג זה הגיע אל השלימות,
 דהכי תנינן, מהו היכל שכן למדנו מה היא מלת היכל, ואמר בלומר היא נטריקון
 ה"י פ"ל פירוש האי והאי צין הצינה הנרמזת צלות ה' וצין שפע החכמה הנרמזת צלות
 " כולם נכללים יחד צמוכה, ולכן נקראת הצינה היכל כי היא כלולה מן ה' וי, וכשא
 אשתלים פחדא וכולם דהיינו חכמה וצינה נשלמות יחד. (מק"מ ומפרשים)

רישא דקרא מה מוכח תחלת הפסוק על מה מוכח דכתיב אשרי תבחר ותקרב
 ישפן חצריה ואמר שהפסוק רומז על האי מאן דאקריב בריה קרבנא קמי
 קדשא בריה הוא מי שמקריב את זנו לזרית מילה שנחשב כקרבן לפני הקב"ה, רענא
 דקדשא בריה הוא ביהווא קרבנא ואתרעי ביה ממעורר רגונו של הקב"ה כקרבן
 זה וצוה צדק הנמול, וקריב ליה ומקרב איתו, ושוי מדוריה בתרין אדרין ושם
 מדורו נשתי חרות של היסוד והמלכות על ידי המילה והפריעה, ואחיד להאי ולהאי
 והוא אחוז צוה וצוה, דאנון תרין אתקשרו פחדא כי יסוד ומלכות מתקשרים יחד,
 דכתיב ישפן חצריה ומפרש חצריה ודאי תרי חרין לשון רבים הוא מורה על שתי
 חרות שהם יסוד ומלכות כנ"ל. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

בגיני כף חסידי קדמאי סבאן דהכא לכן חסידים הראשונים זקני כפר טרשא שהיו
 כולם מקובלים, פד מקריבין בנייהו לקרבנא דא כשהקריבו את בניהם לברית

פְּתַחֵי וְאֶמְרֵי אֲשֶׁרֵי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁפֹן חֲצֵרֶיךָ, אֲנֹנִי דְקַיִימֵי עַלֵייהוּ
 אֶמְרֵי, נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ, לְבַתֵּר מְבָרַךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְאֲנֹנִי דְקַיִימֵי
 עַלֵייהוּ אֶמְרֵי, פָּשִׂם שֶׁהִכְנַסְתָּ לְבְרִית וְכוּ', וְתַנִּינִן בְּקִדְמִיתָא לְפַעֵי בַר
 נָשׁ רַחֲמִין עַלֵיהָ, וּלְבַתֵּר עַל אַחֲרָא, דְכַתִּיב (ויקרא טו ו) וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ
 בְּקִדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר וּבְעֵד פֶּל קַהֵל יִשְׂרָאֵל, וְאֲנִן אֹרְחָא דָא נְקַטִּינֵן וְהַכֵּי
 שְׁפִיר וְחַזֵּי לְקַמָּן.

אָמַר רַבִּי אַבָּא וְדַאי פָּךְ הוּא וְיָאוּת מְלָה, וּמֵאֵן דְּלֵא אָמַר הָכֵי, אֶפִּיק
 גְּרַמְיָה מְעַשְׂרָה חֲפוּת דְזַמִּין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַעַבְד לְצַדִּיקָא
 בְּעַלְמָא דְאַתֵּי, וְכֻלְהוּ מִתְקַשְׁרֵן בְּהַאי, וּבְגִינֵי כֶךְ עֲשֶׂרָה מִיְלֵי דְמַהִימְנוּתָא

מתוק מדבש

מילה שנחשב כקרבן להקב"ה, פְּתַחֵי וְאֶמְרֵי פתחו ואמרו פסוק זה להקב"ה אֲשֶׁרֵי תִבְחַר
 וּתְקַרֵב יִשְׁפֹן חֲצֵרֶיךָ פירוש אשרי להתנינוק שעל ידי המילה תבחר בו ותקרב אותו לשכון
 בחצריך, אֲנֹנִי דְקַיִימֵי עַלֵייהוּ אֶמְרֵי ואלו העומדים אצלם בעת הברית היו אומרים
 נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קְדוֹשׁ הַיְכָלְךָ פירוש יהי רצון שנזכה כולנו לשבוע מטוב ביתך
 והיכלך, לְבַתֵּר מְבָרַךְ אחר כך היה אבי הבן מברך אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
 לְהִכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ הטעם שברכה זו מתיחסת לאברהם כי הוא היה
 הראשון במצוה זו, וְאֲנֹנִי דְקַיִימֵי עַלֵייהוּ אֶמְרֵי ואלו העומדים אצלם היו מבקשים
 רחמים על בעל הברית ומברכים אותו ואומרים פָּשִׂם שֶׁהִכְנַסְתָּ לְבְרִית וְכוּ' כן תזכה
 להכניסו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, וְתַנִּינִן בְּקִדְמִיתָא לְפַעֵי בַר נָשׁ רַחֲמִין עַלֵיהָ
 וּלְבַתֵּר עַל אַחֲרָא ולמדנו שתחלה צריך האדם לבקש רחמים על עצמו ואחר כך יבקש
 רחמים על אחרים, וראיה לדבר דְכַתִּיב וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ בְּקִדְמִיתָא תחלה התודה הכהן גדול
 על עצמו וּלְבַתֵּר וּבְעֵד פֶּל קַהֵל יִשְׂרָאֵל ואחר כך התודה בעד כל ישראל, לכן אמרו
 תחילה נשבעה בטוב ביתך על עצמם ואחר כך התפללו על בעל הברית ואמרו כשם
 שהכנסתו לברית וכו', ואמרו לרבי אבא וְאֲנִן אֹרְחָא דָא נְקַטִּינֵן וְהַכֵּי שְׁפִיר וְחַזֵּי
 לְקַמָּן ואנו קבלנו עלינו דרך זה לנהוג מנהג אבותינו הזקנים, ודבר זה יפה והגון לפנינו.

(כמ"ק וכו"פ ומפרשים)

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְדַאי פָּךְ הוּא וְיָאוּת מְלָה ודאי כך הוא האמת ויפה המנהג לומר
 הפסוק אשרי תבחר ותקרב וגו', וּמֵאֵן דְּלֵא אָמַר הָכֵי אֶפִּיק גְּרַמְיָה מְעַשְׂרָה
 חֲפוּת דְזַמִּין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַעַבְד לְצַדִּיקָא בְּעַלְמָא דְאַתֵּי ומי שלא אומר כן
 מוציא עצמו מעשר חופות שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים בעולם הבא, וְכֻלְהוּ מִתְקַשְׁרֵן
 בְּהַאי וכולם מתקשרות ונרמזות בזה הפסוק, וּבְגִינֵי כֶךְ עֲשֶׂרָה מִיְלֵי דְמַהִימְנוּתָא אֵית

אֵת בְּהַאי קָרָא, אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב וְגו', וְכָל מְלָה וּמְלָה חַד חֶפֶה
 אֲתַעְבִּיד מְנָה, זַפְּאָה חוֹלְקִיכוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֲתִי, דְּהָא אוֹרִייתָא
 מְתַקְשָׁרָא בְּלַבֵּיכוֹ פְּאֵלוֹ קִיִּמִיתוּ בְּגוֹפֵיכוֹ בְּטוֹרָא דְסִינֵי בְּשַׁעְתָּא
 דְּאֲתִיְהִיבַת אוֹרִייתָא לְיִשְׂרָאֵל.

מתוק מדבש

בְּהַאי קָרָא ולכן עשר תיבות של אמונה הרומזות על המלכות יש בפסוק זה, והיינו
 אֲשֶׁרִי, תִבְחַר, וּתְקַרֵב, ישכון, חצריך, נשבעה, בטוב, ביתך, קדוש, היכלך, הרי עשר
 תיבות, וְכָל מְלָה וּמְלָה חַד חֶפֶה אֲתַעְבִּיד מְנָה ומכל תיבה ותיבה נעשית ממנה חופה
 אחת, זַפְּאָה חוֹלְקִיכוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֲתִי אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם
 הבא, דְּהָא אוֹרִייתָא מְתַקְשָׁרָא בְּלַבֵּיכוֹ כי התורה מקושרת בלבכם, פְּאֵלוֹ קִיִּמִיתוּ
 בְּגוֹפֵיכוֹ בְּטוֹרָא דְסִינֵי בְּשַׁעְתָּא דְאֲתִיְהִיבַת אוֹרִייתָא לְיִשְׂרָאֵל כאילו עמדתם בעצמכם
 על הר סיני בשעה שהתורה ניתנה לישראל, כי שם השיגו הנפשות ההם גדולות ונפלאות
 מה שלא היה באפשרות להשיג לכולם. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

המל את בנו כבונה מזבח ומקריב

(טז) פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר, (שמות כ כא) מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ וְגו', תֵּאנָא פֶּל מֵאֵן דְּקָרִיב בְּרִיָּה לְקָרְבָּנָא דָּא, פֶּאֱלוּ אֶקְרִיב פֶּל קָרְבָּנִין דְּעֵלְמָא לְקַמִּיָּה דְּקִדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא, וְכֵאלוּ בְּנֵי מִדְּבַחָא שְׁלִימְתָא קַמִּיָּה, בְּגִינֵי כֶּף בְּעֵי לְסִדְרָא מִדְּבַחָא בְּמֵאנָא חַד מְלֵיָּא אַרְעָא, לְמַגְזֵר עָלֶיהָ הָאֵי קַיִמָּא קִדִּישָׁא, וְאִתְחַשְׁבֵּי קַמִּי קִדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא פֶּאֱלוּ אֲדַבַּח עָלֶיהָ עֲלוּן וְקָרְבָּנִין עֵאנָא וְתוּרֵי, וְנִיחָא לִיָּה יִתִּיר מְפֻלְהוּ, דְּכִתִּיב וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ וְגו', בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַפִּיר אֶת שְׁמִי, מֵהוּ אֲזַפִּיר אֶת שְׁמִי, דָּא מִלְּהָ, דְּכִתִּיב בְּהָ (תהלים כה יד) סוּד יְהוָה לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם.

מתוק מדבש

"מאמר המל את בנו כבונה מזבח ומקריב" ומבואר בו שהמכניס את בנו למילה נחשב לו כאילו הקריב כל הקרבנות שבעולם לפני הקב"ה, וכאילו בנה מזבח שלם, ואמר שלכן צריך להכין כלי עם עפר כדוגמת מזבח אדמה, ובו להשים את הערלה. ומבאר ששם הוי"ה נרשם בבשר האדם על ידי המילה. ומבאר עוד שמילת הגר צריכה להיות אחר שיעזוב דרכו הרע ויכנס מעט בעבודת הקב"ה, ובזה יזכה שבריתו תהא בבחינת "מזבח אדמה" ולא בבחינת "מזבח אבנים". ומסיק שהזוכה לקיים מצות מילה צריך להיות בשמחה תמיד על שזכה לכך.

(מקור המאמר צוהר פרשת לך לך דף טו ע"א, ונצי"ור מתוק מדבש כרך 3 עמ' מז-טט)

פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר פֶּתַח אַחַר לְפָרֵשׁ מַה שְׁכָתוּב מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ וְגו', תֵּאנָא פֶּל מֵאֵן דְּקָרִיב בְּרִיָּה לְקָרְבָּנָא דָּא לְמַדְנֵוּ כָּל מִי שְׁמַקְרִיב בְּנֵוּ לְקָרְבָּן זֶה שְׁהוּא הַבְּרִית מִלְּהָ, פֶּאֱלוּ אֶקְרִיב פֶּל קָרְבָּנִין דְּעֵלְמָא לְקַמִּיָּה דְּקִדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא נַחֲשֵׁב לוֹ כֵאלוּ הַקְּרִיב כָּל הַקְּרַבְנוֹת שְׁבַע־עוֹלָם לְפָנֵי הַקְּב"ה, וְכֵאלוּ בְּנֵי מִדְּבַחָא שְׁלִימְתָא קַמִּיָּה וְכֵאלוּ בְּנֵי מִזְבֵּחַ שְׁלָם לְפָנֵיו, בְּגִינֵי כֶּף בְּעֵי לְסִדְרָא מִדְּבַחָא בְּמֵאנָא חַד מְלֵיָּא אַרְעָא לְכֵן צָרִיךְ לְסִדֵּר מִזְבֵּחַ בְּכָלֵי אַחַד מֵלֵא אֲדָמָה, לְמַגְזֵר עָלֶיהָ הָאֵי קַיִמָּא קִדִּישָׁא לְמוֹל אֲצִלוּ אֶת הַבְּרִית קוֹדֵשׁ לְהֵרָאוֹת כִּי חֲשׁוּבָה הַבְּרִית מִלְּהָ לְפָנֵי הַקְּב"ה כֵאלוּ בְּנֵי מִזְבֵּחַ, וְרַצָּה לוֹמַר שְׁצָרִיךְ לְהַכִּין כְּלֵי מֵלֵא עִפְר לְשִׁים בּוֹ הַעֲרֵלָה, וְאִתְחַשְׁבֵּי קַמִּי קִדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא פֶּאֱלוּ אֲדַבַּח עָלֶיהָ עֲלוּן וְקָרְבָּנִין עֵאנָא וְתוּרֵי וְנַחֲשֵׁב לְפָנֵי הַקְּב"ה כֵאלוּ זָבַח עָלָיו עוֹלוֹת וְזָבַחִים שֶׁל צֵאֵן וּבִקְרָ, וְנִיחָא לִיָּה יִתִּיר מְפֻלְהוּ וְנוֹחָה לוֹ הַבְּרִית מִלְּהָ יוֹתֵר מְכָל הַקְּרַבְנוֹת, דְּכִתִּיב מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ אֶת צֵאֵן וְאֶת בִּקְרָ, וְכִתִּיב אַחַר כֵּן בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַפִּיר אֶת שְׁמִי וְאִמַר מֵהוּ אֲזַפִּיר אֶת שְׁמִי, דָּא מִלְּהָ זֶהוּ הַשֵּׁם הַוּי"ה הַנִּרְשָׁם בְּבֶשֶׂר הָאָדָם עַל יַדֵּי הַמִּלְּהָ, דְּכִתִּיב בְּהָ סוּד יְהוָה לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם

האי מזבח אֲדָמָה וְדָאֵי כְּמָה דְאֲמִינָא, בְּתַרְיָה מַה פְּתִיב, וְאִם מְזַבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִּי, רְמֵז לְגִיּוֹרָא פִּד אֲתַגְיִיר, דְּאִיהוּ מַעַם קְשִׁי קְדָל וְקְשִׁי לְבָא, הַאי אֲקָרִי מְזַבַּח אֲבָנִים, לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גְּזִית, מַה הוּא, דְּבַעֲי לְאֲעֵלָא לִיָּה בְּפּוֹלְחָנָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא יִגְזֹר יְתִיָּה עַד דִּינִשְׂי פּוֹלְחָנָא אַחְרָא דְעֵבֵד עַד הָכָא, וְיַעֲדִי מַנְיָה הַהוּא קְשִׁי דְלְבָא, וְאִי אֲתַגְזֹר וְלֹא אַעֲדִי מַנְיָה הַהוּא קְשִׁי דְלְבָא, לְמִיעַל בְּפּוֹלְחָנָא קְדִישָׁא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָרִי הוּא פְּהֵאֵי פְּסִילָא דְאֲבָנָא, דְגִזְרִי לִיָּה מַהֵאֵי גִיסָא וּמַהֵאֵי גִיסָא, וְאֲשֶׁתָּאֵר אֲבָנָא פְּדַבְּקְדְּמִיתָא, בְּגִין כֶּף לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גְּזִית, דְּאִי אֲשֶׁתָּאֵר בְּקִשְׁיוּתִיָּה, פִּי חֲרַבְךָ הַנִּפְתָּ עֲלֵיָּה וּתְחַלְלֵיָּה, פְּלוֹמֵר הַהוּא גְּזִירוֹ דְאֲתַגְזֹר לֹא מַהֲנִיא לִיָּה.

מתוק מדבש

הרי שברית היא סוד שם הוי"ה, ופירושו הפסוק שאפילו אם תעשה מזבח אדמה ותקריב עליו כל הקרבנות, עם כל זאת הברית מילה חשובה יותר אצלי ששם אבוא אליך וברכתיך. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

האי מְזַבַּח אֲדָמָה וְדָאֵי כְּמָה דְאֲמִינָא וְדָאֵי פְּסוּק מְזַבַּח אֲדָמָה פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ, בְּתַרְיָה מַה פְּתִיב אַחַר כֵּךְ מַה כְּתוּב וְאִם מְזַבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִּי כּוֹנְתוּ רְמֵז לְגִיּוֹרָא פִּד אֲתַגְיִיר דְּאִיהוּ מַעַם קְשִׁי קְדָל וְקְשִׁי לְבָא הַאי אֲקָרִי מְזַבַּח אֲבָנִים רְמֵז עַל גַּר כְּשִׁמְתַּגְיִיר שְׂהוּא מַעַם קֶשֶׁה עוֹרֵף וְקֶשֶׁה לֵב הוּא נִקְרָא מְזַבַּח אֲבָנִים, לְפִי שְׂהוּא מַעַם הַקֶּשֶׁה כְּאֲבָן וְקֶשֶׁה לוֹ לְפִירוּשׁ מְסוּרוֹ הִרְע, לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גְּזִית, מַה הוּא מַה פִּירוּשׁוֹ, וְאִמֵּר דְּבַעֲי לְאֲעֵלָא לִיָּה בְּפּוֹלְחָנָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂתַחֲלָה צִרִיךְ לְהַכְנִיסוֹ בַּעֲבוּרַת הַקַּב"ה מַעֲט מַעֲט, וְלֹא יִגְזֹר יְתִיָּה עַד דִּינִשְׂי פּוֹלְחָנָא אַחְרָא דְעֵבֵד עַד הָכָא וְלֹא יִמּוֹל אוֹתוֹ עַד שִׁישְׁכַח עֲבוּדְתוֹ הָאֲחֵרַת שְׂעֵבֵד עַד עֵתָּה, וְיַעֲדִי מַנְיָה הַהוּא קְשִׁי דְלְבָא וְיִסִּיר מִמֶּנּוּ קִשְׁיוֹת לְבוֹ, וְאִי אֲתַגְזֹר וְלֹא אַעֲדִי מַנְיָה הַהוּא קְשִׁי דְלְבָא לְמִיעַל בְּפּוֹלְחָנָא קְדִישָׁא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאִם נִמּוֹל וְלֹא הִסִּיר מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ קִשְׁיוֹת הֵלֵב כְּדִי לִיכְנֹס בַּעֲבוּרַת הַקּוֹדֵשׁ שֶׁל הַקַּב"ה, הָרִי הוּא פְּהֵאֵי פְּסִילָא דְאֲבָנָא דְגִזְרִי לִיָּה מַהֵאֵי גִיסָא וּמַהֵאֵי גִיסָא וְאֲשֶׁתָּאֵר אֲבָנָא פְּדַבְּקְדְּמִיתָא הָרִי הוּא כְּאֲבָן שְׂפוֹסֻלִים וְחוֹתְכִים מִמֶּנָּה מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה וּנְשֹׂאֵרָה אֲבָן כְּבַתְחֵלָה, כֵּן לֹא מוֹעִילָה לוֹ כְּלוֹם כְּרִיתַת הָעֵרְלָה, בְּגִין כֶּף עַל זֶה נֹאמֵר לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גְּזִית פִּירוּשׁ לֹא תִמּוֹל אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ כְּאֲבָן גְּזִית (שְׂהוּא אֲבָן מְשׁוּפָה מִד' צַדִּיחָה), וּמִפְּרֵשׁ דְּאִי אֲשֶׁתָּאֵר בְּקִשְׁיוּתִיָּה דָאִם נִשְׂאֵר בְּקִשְׁיוֹת לְבוֹ, עֲלִיו נֹאמֵר פִּי חֲרַבְךָ הַנִּפְתָּ עֲלֵיָּה וּתְחַלְלֵיָּה, פְּלוֹמֵר הַהוּא גְּזִירוֹ דְאֲתַגְזֹר לֹא מַהֲנִיא לִיָּה אוֹתָהּ הַמִּילָה שְׁנִמּוֹל אִינָה מוֹעֵלַת לוֹ.

בְּגִינֵי כֶף זַפְאָה חוּלְקִיָּה דִּמְאֵן דְּאֶקְרִיב הָאִי קְרַבְנָא בְּחִדּוּתָא בְּרַעוּא
 קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְעֵי לְמַחְדֵי בְּהָאִי חוּלְקָא כָּל יוֹמָא,
 דְּכָתִיב (שם ה יב) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ, וְתַסֵּף עָלֵימוּ וַיַּעֲלֶצּוּ
 בְּךָ אֲהָבֵי שְׁמֶךָ.

מתוק מדבש

ומסיק דבריו ואומר בְּגִינֵי כֶף זַפְאָה חוּלְקִיָּה דִּמְאֵן דְּאֶקְרִיב הָאִי קְרַבְנָא בְּחִדּוּתָא
 בְּרַעוּא קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לכן אשרי חלקו של מי שמקריב את בנו לברית
 מילה בשמחה וברצון לפני הקב"ה, וּבְעֵי לְמַחְדֵי בְּהָאִי חוּלְקָא כָּל יוֹמָא וּצְרִיךְ לִשְׂמוּח
 בחלק זה כל הימים, פירוש במה שנתן לנו הקב"ה מצות ברית מילה, דְּכָתִיב וַיִּשְׁמְחוּ
 כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ פירוש כי מי שמקבל אות ברית קודש הוא חוסה בצלו של
 הקב"ה, וּצְרִיךְ לִשְׂמוּח לעולם שזכה לקיים מצות מילה, וְתַסֵּף עָלֵימוּ ואתה תסכך עליהם
 לשמרם מכל רע, וַיַּעֲלֶצּוּ בְּךָ אֲהָבֵי שְׁמֶךָ וישמחו בך כל האוהבים את שמך, ורצה
 לומר היא מצות מילה שמקיימים אותה בשמחה ונקראת שמך. (רמ"ק ומפרשים)

הנימול זוכה לשלימות ולשמירה

(יז) פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר, וַיְהִי אֲבָרְם בֵּין תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא שָׁנִים וַיֵּרָא יְהו"ה וְגו', אָנִי א"ל שְׂד"י הַתְּהַלֵּף לְפָנַי וְגו', הַאִי קָרָא אֵת לְעֵינָא בֵּיה, וְקִשְׂיָא בְּכַמָּה אֲוֶרְחִין, וְכִי עַד הַשְּׁתָּא לָא אַתְּגְלִי לִיה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם, אֶלָּא הָאֵיִדְנָא פִּד מָטָא לְהַנִּי יוֹמִין וַיֵּרָא יְהו"ה אֶל אֲבָרְם וְלֹא קוֹדֵם, וְהִכְתִּיב וַיֵּרָא יְהו"ה אֶל אֲבָרְם, וַיְהו"ה אָמַר אֶל אֲבָרְם, וַיֵּרָא אֶל אֲבָרְם יְדוּעַ תְּדַע וְגו', וְהָאֵיִדְנָא מְנִי חוּשְׁבָן יוֹמִין, וְכַד מְנִי לְהוּ פְתִיב וַיֵּרָא יְהו"ה אֶל אֲבָרְם אֲשַׁתְּמַע דְּעַד הַשְּׁתָּא לָא אַתְּגְלִי עֲלוּי, וְעוֹד דְּכְתִיב בֵּין תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנִים, בְּקַדְמִיתָא שָׁנָה וּלְבִסּוּף שָׁנִים, אֶלָּא הֵכִי תֵּאֲנָא, כֹּל אַנּוּן יוֹמִין לָא

מתוק מדבש

"מאמר הנימול זוכה לשלימות ולשמירה" ומבואר בו שעל ידי הסרת הערלה זוכה הנימול לשלימות עד כדי היותו כלי מוכשר להשגת הנבואה, ומוכיח זאת מהתגלות הקב"ה בחיבה אל אברהם. ומבאר עוד שאברהם נימול בן צ"ט לסבת היותו מוכשר להוליד את יצחק במעלת הקדושה וההשגה. ומוסיף ומבאר כי הבלתי נימול שורים בו רק אותיות ש"ד המורים על אחיזת החיצונים והטומאה, אבל על ידי המילה זוכה להשתלם גם באות י' ואז נשלם בו הארת השם שד"י המורה על היותו חוסה ונשמר בצל השכינה הקדושה.

(מקור המאמר צוהר פרשת לך לך דף נה ע"א-ב, וצניאור ממוק מדנש כרך 3 עמ' טז-ט"ז)

פֶּתַח אֵיךְ וְאָמַר פֶּתַח אַחַר לְפָרֵשׁ מַה שְׂכַתוּב וַיְהִי אֲבָרְם בֵּין תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְהו"ה וְגו', אָנִי א"ל שְׂד"י הַתְּהַלֵּף לְפָנַי וְגו' וְאָמַר הַאִי קָרָא אֵת לְעֵינָא בֵּיה בְּפִסּוּק זֶה יֵשׁ לְעֵינֵי בּוּ, וְקִשְׂיָא בְּכַמָּה אֲוֶרְחִין וְקִשְׂיָא בְּכַמָּה דְרִיכִים, וְכִי עַד הַשְּׁתָּא לָא אַתְּגְלִי לִיה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם וְכִי עַד עֵתָה לֹא נִתְּגַלָּה הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם אֶלָּא הָאֵיִדְנָא פִּד מָטָא לְהַנִּי יוֹמִין וַיֵּרָא יְהו"ה אֶל אֲבָרְם וְלֹא קוֹדֵם אִלָּא כְּשֶׁהֲגִיעַ לְצ"ט שָׁנִים רַק עֵתָה נִרְאָה אֵלָיו ה' וְלֹא קוֹדֵם, וְהִכְתִּיב בְּתַחֲלַת הַפֶּרֶשָׁה וַיֵּרָא יְהו"ה אֶל אֲבָרְם לֶךְ לְךְ, וְכֵן כְּתִיב אַחֲרֵי הַפֶּרֶד לוֹט מַעֲמוּ וַיְהו"ה אָמַר אֶל אֲבָרְם, וְכְתִיב בְּבֵרִית בֵּין הַבְּתָרִים וַיֵּרָא יְהו"ה לְפָנַי וְגו' הֵרִי שְׂדִיבֵר עֲמוּ הַקַּב"ה לְפָנַי כֵּן כְּמַה פְּעָמִים, וְהָאֵיִדְנָא מְנִי חוּשְׁבָן יוֹמִין וְעֵתָה מוֹנָה אֵת חֲשִׁבּוֹן יְמֵיו, וְכַד מְנִי לְהוּ וְכַאֲשֶׁר מִנָּה אוֹתָם פְּתִיב וַיֵּרָא יְהו"ה אֶל אֲבָרְם, אֲשַׁתְּמַע דְּעַד הַשְּׁתָּא לָא אַתְּגְלִי עֲלוּי מֵהֲלָשׁוֹן מִשְׁמַע כְּאִילוּ עַד עֵתָה לֹא נִתְּגַלָּה עֲלוּי הַקַּב"ה, וְעוֹד קִשְׂיָא דְּכְתִיב בֵּין תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנִים, בְּקַדְמִיתָא שָׁנָה וּלְבִסּוּף שָׁנִים בְּתַחֲלָה בְּשָׁנִים רַבּוֹת אוֹמֵר שָׁנָה וְאַחַר כֵּן בְּשָׁנִים מוֹעֲטוֹת אוֹמֵר שָׁנִים, וּמִתְרַן אֶלָּא הֵכִי תֵּאֲנָא כֹּל אַנּוּן יוֹמִין לָא כְּתִיב וַיֵּרָא אִלָּא כֵּן לְמַדְנּוּ שְׁבַכְל שָׂאֵר פְּעָמִים שְׂעַד עֵתָה לֹא כְּתִיב

כתיב וירא, מאי טעמא, אלא פל פמה דהוה אטים וסתים, קדשא ברין הוא לא אתגלי עליה פדקחזי, והאידינא אתגלי עליה דכתיב וירא, מאי טעמא, משום דבעא לגליא ביה האי את פתרא קדישא. ועוד דבעא קדשא ברין הוא לאפקא מניה זרעא קדישא, וקדישא לא להוי בעוד דאיהו אטים בשרא, אלא אמר השתא דהוא בן תשעים שנה ותשע שנים, וזמן קריב הוא דינפוק מניה זרעא קדישא, להוי הוא קדישא בקדמיתא, ולבתר ינפוק מניה זרעא קדישא, בגין פך מני יומי פהאי, ולא בכל הני זמני קדמיתא, תו תשעים שנה,

מתוק מדבש

וירא אליו ה', (ומה שכתוב בחילת הפרשה צוואו לארץ וירא ה' אל אברם, שם הפירוש שהמלכות נבדה במדרגה קטנה נמרחתה אליו והנטיחה לו לתת את הארץ לזרעו, אבל כאן כמוכ וירא אליו ה' שפירשו שהתפארת נתגלה אליו דרך פנימיות המלכות, כמוצאר צהר פרשת וירא דף נח ע"א), מאי טעמא, אלא פל פמה דהוה אטים וסתים קדשא ברין הוא לא אתגלי עליה פדקחזי הטעם הוא לפי שכל זמן שהיה ערל וסתום בערלה לא נתגלה עליו הקב"ה כראוי, לפי שהמטעה חסדים שזדעת לא נתפטו בגופו מפני הערלה שהיתה חופפת על הברית, והאידינא אתגלי עליה, דכתיב וירא אבל עתה נגלה עליו בלשון וירא, לפי שנתפטו החמשה חסדים בגופו, מאי טעמא, משום דבעא לגליא ביה האי את פתרא קדישא הטעם לפי שעתה רצה לגלות בו את אות ברית שהוא סוד גלוי העטרה שהיא כתר הקדוש, וכדי שיראה כבוד המילה וסגולתה אל הנבואה כדי שימול בלב טוב, לכן נגלה עליו בלשון וירא שהוא סוד ראית והשגת פני ה' המורה על לשון חיבה. (כמ"ק ומפרשים)

ואם תאמר אם כן למה לא נמול קודם, לזה אמר ועוד דבעא קדשא ברין הוא לאפקא מניה זרעא קדישא ועוד שרצה הקב"ה להוציא ממנו זרע קודש, וכדי שיצא יצחק בקדושה נמול עתה ולא קודם כדי שתצא זוהמתו בישמעאל שהוא בטומאה, וקדישא לא להוי בעוד דאיהו אטים בשרא והולד לא יכול להיות קדוש בעוד שהוא ערל בשר, אלא אמר השתא דהוא בן תשעים שנה ותשע שנים וזמן קריב הוא דינפוק מניה זרעא קדישא אלא אמר הקב"ה עתה שהוא בן צ"ט שנה והזמן הוא קרוב שיצא ממנו זרע קודש, שהרי יצחק נולד כשהיה אברהם בן מאה שנה, להוי הוא קדישא בקדמיתא ולבתר ינפוק מניה זרעא קדישא יהיה הוא קדוש תחלה על ידי המילה ואחר כך יצא ממנו זרע קודש, בגין פך מני יומי פהאי ולא בכל הני זמני קדמיתא לכן מנה עתה ימיו ולא בכל הזמנים הקודמים כשדבר עמו, לפי שעתה שהוא קרוב להיות בן מאה שנה שאז יוליד בן קדוש לכן הגיע הזמן שימול את עצמו, תו תשעים שנה

דְּכָל יוֹמוֹי קִדְמָאֵי לָא הָווּ שְׁנַיִם אֶלָּא כְּפִד שְׁנָה, דְּלֹא הָווּ יוֹמוֹי יוֹמִין, הִשְׁתָּא דְמָטָא לְהַאי שְׁנַיִם, שְׁנַיִם אַנּוּן וְלֹא שְׁנָה.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי א"ל שד"י, מֵאֵי מִשְׁמַע דְּעַד הִשְׁתָּא לֹא קֹאֶמְר אֲנִי א"ל שד"י, אֶלָּא הָכִי תֵּאנָא, עֲבַד קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּתָרִין תְּתַאֲוִן דְּלֹא קִדְשִׁין לְתַתָּא, וְכָל אַנּוּן דְּלֹא אֲתַגְזְרוּ יִסְתְּאֲבוּן בְּהוּן וּרְשִׁימִין בְּהוּן, וּמֵאֵי רְשׁוּמָא אִית בְּהוּן, דְּאֲתַחְזִי בְּהוּן שִׁי"ן דְּל"ת וְלֹא יִתִּיר, וּבְגִין כֶּךָ אִסְתְּאֲבוּן בְּהוּן וְאֲתַדְּבַקוּן בְּהוּן, כְּתֵר דְּאֲתַגְזְרוּ נְפַקִּין מֵאֲלִין וְעֲלִין בְּגַדְפּוּי דְּשִׁכְנִנְתָּא, וְאֲתַגְלִיָּא בְּהוּן יו"ד רְשִׁימָא קִדְשָׁא אֶת קְיִימָא שְׁלִים וְאֲתַרְשִׁים בְּהוּן שד"י, וְאֲשִׁתְּלִים בְּקִיּוּמָא שְׁלִים, וְעַל

מתוק מדבש

והטעם שכתוב תשעים שנה ולא שנים, דְּכָל יוֹמוֹי קִדְמָאֵי לָא הָווּ שְׁנַיִם אֶלָּא כְּפִד שְׁנָה, דְּלֹא הָווּ יוֹמוֹי יוֹמִין כי כל ימיו הקודמים לא היו נחשבים לשנים רבות אלא כשנה אחת לכן כתיב שנה, כי לא היו ימיו חשובים בלא אות הברית, הִשְׁתָּא דְמָטָא לְהַאי עֵתָה שֶׁהִגִּיעַ לַצ"ט שָׁנִים וְקָבַל עָלָיו לְמוֹל אֶת עֲצֻמוֹ כְּתוּב שְׁנַיִם, פִּירוּשׁ שְׁנַיִם אַנּוּן וְלֹא שְׁנָה עֵתָה נִחְשָׁבִים לְהִרְבֵּה שָׁנִים וְלֹא לְשָׁנָה אַחַת כְּמִקּוּדָם, לְפִי שְׁחִזְרוּ וְהֵאִירוּ כֹל שָׁנָיו וְכֹל עֲבוּדָתוֹ הַקּוּדְמָת, וְמָה שֶׁהָיָה שָׁנָה נַעֲשֶׂה שָׁנִים, וְכֵאלּוֹ כְּתוּב וַיְהִי אֲבָרָם בֶּן צ"ט שָׁנִים. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

ואמר עוד לפרש מה שכתוב וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי א"ל שד"י ושאל מֵאֵי מִשְׁמַע דְּעַד הִשְׁתָּא לֹא קֹאֶמְר אֲנִי א"ל שד"י מה הטעם שעד עתה לא אמר לו הקב"ה אני א"ל שד"י, וכדי לתרן מקדים לומר אֶלָּא הָכִי תֵּאנָא, עֲבַד קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּתָרִין תְּתַאֲוִן דְּלֹא קִדְשִׁין לְתַתָּא אֲלָא כֶּךָ אַנּוּן דְּלֹא אֲתַגְזְרוּ יִסְתְּאֲבוּן בְּהוּן וּרְשִׁימִין בְּהוּן לְכֹן כֹּל שָׁנַיִם קְדוּשׁוֹת וְהֵיִינוּ שֶׁל הַסְטֵרָא אַחֲרָא, כִּי זֶה לְעוֹמֵת זֶה עֲשֵׂה הַאֲלֵהִי"ם, וְכוּלָם נִרְשָׁמוֹת צ"ו אֲוִיּוֹת ש' ד', וְכָל אַנּוּן דְּלֹא אֲתַגְזְרוּ יִסְתְּאֲבוּן בְּהוּן וּרְשִׁימִין בְּהוּן לְכֹן כֹּל אֲלוֹ שְׁלֹא נִמְלוּ נִמְמַאִים צֵהס וּנְרַשְׁמִים צֵהס, וּמֵאֵי רְשׁוּמָא אִית בְּהוּן וְלִזְזָה רוּשְׁס יֵשׁ צֵהס, דְּאֲתַחְזִי בְּהוּן שִׁי"ן דְּל"ת וְלֹא יִתִּיר שְׁנַרְחִית צֵהס רַק צ"ו אֲוִיּוֹת ש' ד' וְסַסְרָה מֵהַס אֲוִי י' דַּסַס שד"י, וְהַס צֵלָל ש"ד יִחְסִין, וְלֹא צֵלָל שד"י, וּבְגִין כֶּךָ אִסְתְּאֲבוּן בְּהוּן וְאֲתַדְּבַקוּן בְּהוּן לְכֹן הַס נִמְמַאִים צֵהס וּמִמְדַצְקִים צֵהס, כְּתֵר דְּאֲתַגְזְרוּ נְפַקִּין מֵאֲלִין וְעֲלִין בְּגַדְפּוּי דְּשִׁכְנִנְתָּא וְאַחַר שְׁנִמְלוּ יוֹנְאִים מֵאֲלוֹ הַסְפִּירוֹת שֶׁל הַסְטֵרָא אַחֲרָא סוּד ש' ד', וּנְכַנְסִים תַּחַת כְּנַפֵּי הַסְכִּינָה, וְאֲתַגְלִיָּא בְּהוּן יו"ד רְשִׁימָא קִדְשָׁא אֶת קְיִימָא שְׁלִים וּמִתְגַּלָּה צֵהס אֲוִי י' שֶׁהִיא רוּשְׁס הַקְדוּשָׁה שֶׁל אֲוִי צְרִית הַשֵּׁלֶם, וְאֲתַרְשִׁים בְּהוּן שד"י וְאֲשִׁתְּלִים בְּקִיּוּמָא שְׁלִים וּנְרַשְׁס צֵהס הַסַס שד"י וְנִשְׁלַם הַאֲדַם צְקִיּוֹס שֵׁלֶם, וְעַל דָּא כְּתִיב בְּהַאי אֲנִי א"ל שד"י לְכֹן כְּמִיַּד כֹּאֵן צֵאצְרָהס כִּשְׁהִיא מוּכָן

דא כתיב בְּהַאי אָנִי א"ל שד"י הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָּמִים, שְׁלִים,
 דְּהַשְׁתָּא אַתְּ חֶסֶר בְּרִשְׁמָא דְשִׁינְ וְדִלְת, גְּזֹר גְּרַמְךָ וְהָוִי שְׁלִים
 בְּרִשְׁמָא דִּיִּוִּד.

וּמֵאן דְּאִיהוּ בְּרִשׁוּמָא דָּא אַתְחַזִּי לְאַתְבְּרָכָא בְּשָׂמָא דָּא, דְּכְתִיב (בראשית
 כח ג) וְא"ל שד"י יְבָרַךְ אֹתְךָ, מֵהוּ א"ל שד"י, הֵהוּא דְּבְרָכָאן
 נִפְקֵן מִנְיָה, הוּא דְּשְׁלִיט עַל כָּל כְּתָרִין תְּתָאִין, וְכֹלְא מִדְּחַלְתִּיָּה דְּחַלְיִן
 וּמִזְדַּעְזְעִין, בְּגִין כְּךָ מֵאן דְּאַתְגְּזֹר כָּל אַנּוּן דְּלֹא קְדִישִׁין אַתְרַחֲקֵן מִנְיָה
 וְלֹא שְׁלִטִין בֵּיהּ, וְלֹא עוֹד אֱלֹא דְּלֹא נְחִית לְגִיהֶנּוּם, דְּכְתִיב (ישעיה ס כא)
 וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים וְגו'.

מתוק מדבש

למול את ענמו אני א"ל שד"י, ומה שכתוב הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָּמִים פירושו שְׁלִים
 שמעמה תהיה שלם, דְּהַשְׁתָּא אַתְּ חֶסֶר בְּרִשְׁמָא דְשִׁינְ וְדִלְת כי עד עתה אתה
 חסר ויש בך רק הרושם של ש' ד', גְּזֹר גְּרַמְךָ וְהָוִי שְׁלִים בְּרִשְׁמָא דִּיִּוִּד מול ענמן
 ותהיה שלם גם ברושם של אות י' (רמ"ק ומפרשים)

וּמֵאן דְּאִיהוּ בְּרִשׁוּמָא דָּא אַתְחַזִּי לְאַתְבְּרָכָא בְּשָׂמָא דָּא וּמִי שְׁהוּא רְשׁוּם בְּרוּשׁם זֶה
 ראוי להתברך בשם זה, דְּכְתִיב וְא"ל שד"י יְבָרַךְ אֹתְךָ וּמִפְרֵשׁ מֵהוּ א"ל
 שד"י על מה רומז שם זה, ואמר הֵהוּא דְּבְרָכָאן נִפְקֵן מִנְיָה רְצָה לוֹמַר שְׁרוּמוֹ עַל
 מדת היסוד שכל הברכות אליו נאספות וממנו יוצאות ונמשכות דרך מדת המלכות אל
 התחתונים, והנמולים מתברכים ממנו. הוּא דְּשְׁלִיט עַל כָּל כְּתָרִין תְּתָאִין זֶה הַשֵּׁם הוּא
 השולט על כל ספירות התחתונות, וְכֹלְא מִדְּחַלְתִּיָּה דְּחַלְיִן וּמִזְדַּעְזְעִין וְכֹל הַחִיצוֹנִים
 מפחדו מפחדים ומזדעזעים, בְּגִין כְּךָ מֵאן דְּאַתְגְּזֹר כָּל אַנּוּן דְּלֹא קְדִישִׁין אַתְרַחֲקֵן
 מִנְיָה וְלֹא שְׁלִטִין בֵּיהּ לִכְן כֹּל מִי שְׁנִמּוֹל כֹּל אֵלוֹ הַחִיצוֹנִים שְׁאִינֵם קְדוּשִׁים מִתְרַחֲקִים
 ממנו ואינם שולטים בו להזיקו, וְלֹא עוֹד אֱלֹא דְּלֹא נְחִית לְגִיהֶנּוּם וְלֹא עוֹד אֵלֶּא
 שאינו יורד לגיהנם, אם לא טימא בריתו, דְּכְתִיב וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים וְגו' פירושו כֹּל
 בני ישראל הנמולים נקראים צדיקים, ואינם יורדים לגיהנם. (רמ"ק ומפרשים)

מעלות שומר הברית

(יח) אָמַר רַבִּי אֲבָא, זָפַאִין אַתּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי, זָפַאִה חוּלְקֵי דְאַתִּינָא לְמִשְׁמַע מְלִין אֵלִין מְפוּמִּיכוֹן, פְּלָכוּ קְדִישִׁין פְּלָכוּ בְּנֵי אֱלֹהָא קְדִישָׁא, עֲלִיכוּ כְּתִיב (ישעיה מד ה) זֶה יֹאמֵר לִיהוָה אֲנִי, וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יְעֻקֵּב, וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לִיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה, כָּל חַד מְנַכּוֹן אַחִיד וְאַתְקַשֵּׁר בְּמַלְפָּא קְדִישָׁא עֲלָאָה, וְאַתּוֹן רַבְרַבָּן מְמַנָּן תְּרִיסִין מֵהֵיא אַרְצָא דְאַקְרִי אַרְצָא חַיִּים, דְּרַבְרַבְנוּהִי אַכְלִין מִמְּנָא דְטִלָּא קְדִישָׁא.

מתוק מדבש

"מאמר מעלות שומר הברית" ומבואר בו כי השומר את בריתו נקרא קדוש וכן לקב"ה, והוא אחוז ומקושר בקב"ה תמיד. ומכאן המשיך רבי אבא לבאר דרוש שעיקרו על פי הסוד ותכליתו להורות כי שומר הברית זוכה לקבל את שפעו וחיותו משפע השכינה הקדושה, ולא על ידי שר ומלאך בבחינת תמצית הניתנת בגלות על ידי אומות העולם.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף ע"ג, וצנצור ממוק מדגש כרך 3 עמ' תיז-טז)

אָמַר רַבִּי אֲבָא אַחַר שֶׁהִשְׁלִימוּ דְרוּשֵׁיהֶם שְׁלֹשַׁת הָאֲנָשִׁים אָמַר לֵהֶם זָפַאִין אַתּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי אֲשֶׁרִיכֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, זָפַאִה חוּלְקֵי דְאַתִּינָא לְמִשְׁמַע מְלִין אֵלִין מְפוּמִּיכוֹן אֲשֶׁרִי חֲלָקִי שְׂבָתִי לְשִׁמוּע סוּדוֹת אֵלּוּ מִפִּיכֶם, פְּלָכוּ קְדִישִׁין פְּלָכוּ בְּנֵי אֱלֹהָא קְדִישָׁא כּוֹלְכֶם אַתֶּם קְדוּשִׁים וְכוֹלְכֶם אַתֶּם בְּנִים לַהֲקַבְ"ה, עֲלִיכוּ כְּתִיב עַל שְׁלֹשְׁתְּכֶם נֹאמַר מִקְרָא זֶה, הַנְּחַלֵּק לְשֹׁלֶשָׁה חֲלָקִים, זֶה יֹאמֵר לִיהוָה אֲנִי הַצְדִּיק נוֹטֵר הַבְּרִית יֹאמֵר לֵה' אֲנִי פִירוּשׁ אֲנִי שִׁיךְ לֵה' עַל יְדֵי הַשֵּׁם הוִי"ה הַחַתּוּם בְּבִשְׂרִי, וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יְעֻקֵּב וְזֶה הַנוֹטֵר בְּרִית יִקְרָא עֲצֻמוּ בְּשֵׁם יְעֻקֵּב שְׁהִיָּה אִישׁ תֵּם וְהִיָּה קְדוּשׁ בַּקְדוּשַׁת הַבְּרִית עַד שֶׁהִתְפָּאֵר וְאָמַר רַאובֵן כְּכוּרִי אַתָּה רֵאשִׁית אוֹנִי, וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לִיהוָה וְזֶה יִכְתוּב וְיַעֲדִיד שִׁדְדוֹ טַהוּרוֹת לֵה' עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמֹאמֵר חֲז"ל יָד לֵאמֹה תִקְצֵץ, וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה וְכָל הַנוֹטֵר בְּרִיתוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְעֲלֵיהֶם נֹאמַר כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לֵהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא שְׁנֹאמַר וְעִמָּךְ כּוֹלֵם צְדִיקִים וְגו' לְפִי שְׁכוֹלֵם הֵם נְמוּלִים וְשׁוֹמְרִים בְּרִיתֶם מִלְטַמְאוּ, כָּל חַד מְנַכּוֹן אַחִיד וְאַתְקַשֵּׁר בְּמַלְפָּא קְדִישָׁא עֲלָאָה כָּל אַחַד מִכֶּם אַחִיד וּמִקְוֵשׁר בְּמֶלֶךְ הַקְדוּשׁ הַעֲלִיּוֹן מִצַּד הַחֲכֵמָה, וְאַתּוֹן רַבְרַבָּן מְמַנָּן תְּרִיסִין מֵהֵיא אַרְצָא דְאַקְרִי אַרְצָא חַיִּים וְאַתֶּם שְׂרִים מְמוּנִים בְּעֲלֵי מַגִּינִים מִצַּד הַבִּינָה הַנִּקְרָאת אַרְצָא חַיִּים, דְּרַבְרַבְנוּהִי אַכְלִין מִמְּנָא דְטִלָּא קְדִישָׁא שְׁרִיָּה אוֹכְלִים מֵהֶן הַנְּמַשֵּׁל לְטַל הַקְדוּשׁ מִצַּד שְׁפַע הַכֹּתֵר. (רמ"ק ומִפְרָשִׁים)

פָּתַח אִידָךְ וְאָמַר, (קהלת י יז) אֲשֶׁרֶךְ אֶרֶץ שְׁמֹלְכָךְ בֵּין חוּרִים וְשָׂרֶיךָ
 בָּעֵת יֹאכְלוּ, וּבְתֵיב (שם פסוק מז) אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֹלְכָךְ נֶעַר וְשָׂרֶיךָ
 בִּבְקָר יֹאכְלוּ, הֲנִי קָרָאִי קִשְׁיִין אֶהְדְּדִי, וְלֹא קִשְׁיִין, הָאִי דְכָתִיב אֲשֶׁרֶךְ
 אֶרֶץ דָּא אֶרֶץ דְּלַעֲלֵא, דְּשִׁלְטָא עַל כָּל אַנּוּן חִיִּין דְּלַעֲלֵא, וּבִגְזִין כָּף
 אֶקְרִי אֶרֶץ הַחַיִּים, וְעֵלָה פְתִיב (דברים יא יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 דּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ תְּמִיד, וּבְתֵיב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת תֹּאכֵל בָּהּ לֶחֶם לֹא
 תַחֲסֹר כָּל בָּהּ, לֹא תַחֲסֹר כָּל בָּהּ דִּיִּיקָא, וְכָל כָּף לְמָהּ, מְשׁוּם דְכָתִיב
 שְׁמֹלְכָךְ בֵּין חוּרִים, דָּא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, כְּמָה דְאֵת אָמַר (שמות ד כב)
 בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל, בֵּין חוּרִים, מָהוּ בֵּין חוּרִים, כְּמָה דְאֵת אָמַר (ויקרא
 כה יב) יוֹבֵל הִיא קִדְשׁ תְּהִיָּה לָכֶם, וּבְתֵיב וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ, דְּהָא

מתוק מדבש

פָּתַח וְאָמַר (ה"ג הרמ"ק ד"ז) והיינו רבי אבא, כדי לשנח אומס לפי שמורתס היתה תורת
 אמת פתח פתיחה זו, ואמר מה שכמוצ אֲשֶׁרֶךְ אֶרֶץ שְׁמֹלְכָךְ בֵּין חוּרִים וְשָׂרֶיךָ
 בָּעֵת יֹאכְלוּ, וּבְתֵיב שס צפסוק שלפניו, אלא שמקדים פסוק שלאחריו לזורך הדרוש,
 אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֹלְכָךְ נֶעַר וְשָׂרֶיךָ בִּבְקָר יֹאכְלוּ לכאורה הֲנִי קָרָאִי קִשְׁיִין אֶהְדְּדִי
 אלו הפסוקים קשים זה על זה, כי הוה ליה למימר אי לך ארץ שמלכך נער, אשריך ארץ
 שמלכך זקן, כי היפך הנער הוא הזקן, או יאמר אי לך ארץ שמלכך עזב, אשריך ארץ
 שמלכך בן חורין כי הוא דבר והפכו, וְלֹא קִשְׁיִין ואמר שלפי הסוד אינס קשים כי האי
 דְכָתִיב אֲשֶׁרֶךְ אֶרֶץ דָּא אֶרֶץ דְּלַעֲלֵא היינו המלכות הנקראת ארץ שלמעלה, דְּשִׁלְטָא
 עַל כָּף אַנּוּן חִיִּין דְּלַעֲלֵא ששולטת על כל שפע הספירות הנשפע אליה על ידי היסוד
 הנקרא א"ל מי כדי להחיות את כל העולמות, וּבִגְזִין כָּף אֶקְרִי אֶרֶץ הַחַיִּים ולכן נקראת
 המלכות ארץ החיים לפי שהיא מחיה את כל העולמות, וְעֵלָה פְתִיב אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ דּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ תְּמִיד המלכות היא ארץ שאבא ואימא הנקראים יהו"ה אלהינו
 דורשים אותה תמיד להשפיע בה מהחיים העליונים, וּבְתֵיב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנוֹת
 תֹּאכֵל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחֲסֹר כָּל בָּהּ פירוש לֹא תַחֲסֹר כָּל בָּהּ דִּיִּיקָא פירוש לא
 יחסר בה שפע החיים מהיסוד הנקרא כל, וְכָל כָּף לְמָהּ מה הטעם שלא חסר בה שפע,
 מְשׁוּם דְכָתִיב שְׁמֹלְכָךְ בֵּין חוּרִים, דָּא קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא היינו ז"ל שהוא מלכה של
 המלכות שהוא בן חורין, ומפרש שנקרא בן כְּמָה דְאֵת אָמַר בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל פירוש
 ישראל שלמעלה שהוא ז"ל מנינו כאן צפסוק שנקרא בני, בֵּין חוּרִים ומפרש מהו בֵּין
 חוּרִים למה נקרא ז"ל חורין, ואמר כְּמָה דְאֵת אָמַר יוֹבֵל הִיא קִדְשׁ תְּהִיָּה לָכֶם
 פירוש שזה נאמר על הצינה הנקראת יובל, וּבְתֵיב וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ, דְּהָא כָּל
 חִירוֹ מִיּוֹבֵלָא קָא אֵתִי לְפִי שכל חירות צאה לעולם מצניה, בִּגְזִין כָּף בֵּין חוּרִים לכן

כָּל חִירוֹ מִיּוֹבְלָא קָא אָתִי, בְּגִין כֶּף בֶּן חוֹרִים, וְאִי תִימָא בֶּן חוֹרִים,
וְלֹא כְּתִיב בֶּן חִירוֹת, הִכִּי הוּא וְדָאֵי בֶּן חִירוֹת מְבַעֵי לֵיהּ, אֲלֵא
בְּמִתְנִיתָא סְתִימָאָה דִּילָן תְּנִינָא, פֶּד מִתְחַבְּרֵן י' בְּה', פְּדִין פְּתִיב (בראשית
ב) וְנִהָר יוֹצֵא מַעְדָּן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּזֶן, וְלֹא תִימָא פֶּד מִתְחַבְּרֵן, אֲלֵא
מִתְחַבְּרֵן וְדָאֵי, וּבְגִין כֶּף בֶּן חוֹרִים פְּתִיב, וְעַל דָּא אֲשֶׁרִיף אֶרְצֵי שְׂמֵלְכֶךָ
בֶּן חוֹרִים, וְשֶׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ, בְּחִדּוּתָא בְּשָׁלִימוּ בְרַעְוָא.

אִי לָךְ אֶרְצֵי שְׂמֵלְכֶךָ נַעַר, הָאִי אֶרְצֵי דְלִתְתָא, דְתִנְיָא כָּל שְׂאָר אֶרְעֵי
דְשְׂאָר עַמִּין, אֲתִיְהִיבוּ לְרַבְרַבִּין תְּרִיסִין דְמִמְנָן עַלְיֵיהוּ, וְעִילָא
מְכַלְהוּ הֵהוּא דְכְּתִיב בֵּיהּ (תהלים לו כה) נַעַר הָיִיתִי גַם זְקֵנְתִי, וְתֹאנָא הָאִי

מתוק מדבש

כַּשׁ"א עוֹלָה לְצִנְיָה לְקַבֵּל מִמְנָה מוֹחִין נִקְרָא בֶּן חוֹרִין, וְאִי תִימָא בֶּן חוֹרִים וְאִם תִּאמַר
לְמָה נִקְרָא ז"א בֶּן חוֹרִין שְׂמַשְׁמַעוּ לְשׁוֹן רְצִים, וְלֹא כְּתִיב בֶּן חִירוֹת שְׂמַשְׁמַעוּ לְשׁוֹן
יְחִיד וְהִינּוּ בֶּן לְצִנְיָה, וּמִמֶּרְךָ הִכִּי הוּא וְדָאֵי בֶּן חִירוֹת מְבַעֵי לֵיהּ כֵּן הוּא וְדָאֵי שׁו"א
הִיא כְּרִיךְ לְהִקְרָא בֶּן חִירוֹת, אֲלֵא בְּמִתְנִיתָא סְתִימָאָה דִּילָן תְּנִינָא אֲלֵא בְּמַשְׁנֵה שְׁלֹו
שְׂנָה דְרַצִּים סְתוּמִים לְמַדְנֹו, פֶּד מִתְחַבְּרֵן י' בְּה' כְּשִׁמְתַחֲצִים אֲבָא וְאִימָא שְׁהִם סוּד
י"ה דְשִׁם הוֹי"ה, בְּדִין כְּתִיב וְנִהָר יוֹצֵא מַעְדָּן נֶהַר הוּא שְׂפַע שֶׁל יְסוּד לְאֲבָא יוֹנָא
מִאִימָא הִנְקֵרְתָּ עֵדוּן, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּזֶן הִינּוּ אִם זו"ן, וְלֹא תִימָא פֶּד מִתְחַבְּרֵן וְלֹא
תִאמַר הַלְשׁוֹן כְּשִׁמְתַחֲצִים אֲבָא וְאִימָא שְׂאִפְשֵׁר לְטַעוֹת וְלַחֲשׂוֹב שִׁישׁ לְהִם עַמִּים שְׂאִינִם
מִתְחַצִּים, אֲלֵא מִתְחַבְּרֵן וְדָאֵי אֲלֵא הִם וְדָאֵי מִתְחַצִּים תְּמִיד צִיחוד סְדִירֵי, וּבְגִין כֶּף
בֶּן חוֹרִים כְּתִיב וְלֹכֵן כְּתִיב בֶּן חוֹרִין צִלְשׁוֹן רְצִים לְפִי שׁו"א מִקְבֵּל הַמוֹחִין מִשְׁנֵיהֶם מֵאֲבָא
וְאִימָא יְחִיד הִנְקֵרְתָּ חוֹרִין, וְעַל דָּא וְעַל זֶה נִאמַר אֲשֶׁרִיף אֶרְצֵי הָאִי אֶרְצֵי שְׂמֵלְכֶךָ
שְׂהִיא הַמְּלָכּוֹת, שְׂמֵלְכֶךָ בֶּן חוֹרִים הִינּוּ ז"א שְׂהוּא מְלָכָה שֶׁל הַמְּלָכּוֹת, וְהוּא בֶּן שֶׁל שְׂנֵי
חוֹרִין, וְלֹכֵן אִמַר אֲשֶׁרִיף לְפִי כַּשׁ"א נִקְרָא בֶּן חוֹרִין, דְהִינּוּ כְּשִׁעוֹלָה לְאֲבָא וְאִימָא אִז
הוּא מִשְׁפִּיעַ צֶה שְׂפַע רַב, וְאִז הִיא יוֹלָה לְהַשְׁפִּיעַ לְמַטָּה, וְזֶה שְׂכִיחֻד וְשֶׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ
הִם צִנִּי יִשְׂרָאֵל שְׁהִם מִמְּלַכּוֹת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ שְׁהִם צַעַת הַרְאֻוִיהַ יֹאכְלוּ מִהַשְׂפַּע שֶׁל
הַמְּלָכּוֹת, וְאִכְלִתִּם הוּא בְּחִדּוּתָא בְּשָׁלִימוּ בְרַעְוָא צְמַחַה מִלְּד אִימָא, צְשִׁלִּמוֹת מִלְּד
אֲבָא, וְצִרְנוֹן מִלְּד הַכְּתֵר. (רמ"ק וי"פ ומפרשים)

וּמָה שְׂכִיחֻד אִי לָךְ אֶרְצֵי שְׂמֵלְכֶךָ נַעַר פִּירוּשׁוֹ הָאִי אֶרְצֵי דְלִתְתָא הִינּוּ אֶרְצֵי
הַתְּחַמוּנָה, דְתִנְיָא כָּל שְׂאָר אֶרְעֵי דְשְׂאָר עַמִּין אֲתִיְהִיבוּ לְרַבְרַבִּין תְּרִיסִין
דְמִמְנָן עַלְיֵיהוּ כִּי לְמַדְנֹו שְׂכֵל שְׂאֵר אֲרָמוֹת הַעַמִּים נִיתְנוּ לְשִׁרִים צַעֲלֵי מַגִּינִים הַמְּמוּנִים
עֲלֵיהֶם אֲשֶׁר חֵלֵק ה' לְהִם, וְעִילָא מְכַלְהוּ וְלַמְעֵלָה מְכֵל הַשִּׁרִים הוּא הֵהוּא דְכְּתִיב בֵּיהּ
נַעַר הָיִיתִי גַם זְקֵנְתִי וּמִפְּרַשׁ וְתֹאנָא צַמִּס' יְצַמּוֹת דִּף טו ע"ג, הָאִי קָרָא שֶׁל נַעַר

קרא שרו של עולם אמרו, ועל דא כתיב אי לך ארץ שמלכך נער, ווי לעלמא דמסטרא דא ינקא, וכד ישראל בגלותא, ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא.

ושריך בבקר יאכלו, ולא בכולי יומא, בבקר ולא בזמנא אחרא דיומא, דתניא בשעתא דחמה זורחת, ואתיין וסגדין ליה לשמשא, רוגזא תלי בעלמא, בשעתא דמנחה רוגזא תליא בעלמא, מאן גרים האי, משום דמלכך נער, ההוא דאקרי נער, ואתון זכאי קשוט קדישין עליונין בני מלכא קדישא, לא ינקין מהאי סטרא, אלא מההוא אתר קדישא דלעילא, עלייכו כתיב (רבים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום.

מתוק מדבש

הייתי שרו של עולם אמרו היינו מלאך מט"ט הנקרא לפעמים נער, כלומר חלש מלהשפיע שפע כנער, ולפעמים נקרא זקן המלא שפע ורחמים וכל טוב, והוא ממונה על כל השרים ועל כל הנהגת העולם לכן נקרא שרו של עולם, ועל דא כתיב אי לך ארץ שמלכך נער פירוש ווי לעלמא דמסטרא דא ינקא או להעולם כשיונקים מנד מט"ט כשהוא צחינת נער המורה על העדר השפע, וכד ישראל בגלותא ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא וכשישראל בגלות גם הם יונקים ממנו כמי שיונק מרשות אחר, כי עיקר השפע ניתן להאומות וישראל מקבלים רק מהתמית. (כ"פ ומפרשים)

ומה שכתוב ושריך בבקר יאכלו היינו שרי האומות שמקבלים השפע צנקה קודם זריחת החמה ונא בכולי יומא ולא צמח כל היום, ומפרש למה דוקא בבקר קודם זריחת החמה, ונא בזמנא אחרא דיומא ולא צמח שעות היום, ואמר לפי דתניא צמח צרכות דף ז ע"א, בשעתא דחמה זורחת ואתיין וסגדין ליה לשמשא צמח שהחמה זורחת והגוים צאים ומשתחווים לשמש, רוגזא תלי בעלמא או כעס ורוגז תלי בעולם, לכן צמח שהחמה זורחת נפק ממהם השפעת השפע, בשעתא דמנחה רוגזא תליא בעלמא וכן צמח המנחה שהחמה צמח השמים והגוים משתחווים לה, או הכעס תלוי ביותר בעולם ואז ודאי שאין שפע נשפע להם, ומסיק דבריו ואמר מאן גרים האי מי גרם זאת שיהיה חסרון שפע בעולם, משום דמלכך נער פירוש ההוא דאקרי נער לפי ששולט מט"ט צחינתו הנקראת נער שאז אין צנחה להמשך שפע לעולם, ואמר להם רבי אבא ואתון זכאי קשוט קדישין עליונין בני מלכא קדישא ואתם נדיקי אמת קדושים עליונים בני המלך הקדוש, נא ינקין מהאי סטרא אין אתם יונקים השפע דרך מט"ט, אלא מההוא אתר קדישא דלעילא אלא ממקום קדוש העליון של השכינה לפי שאתם מושרשים זה, עלייכו כתיב ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום. (כ"פ ומפרשים)

אשר קדש ידיד מבטן

(יט) פֶּתַח רַבִּי אֶבְיָא וְאֶמְרֵי, (ישעיה ה א) אֲשִׁירָה נָא לְיַדֵּי שִׁירַת הַדּוּדֵי לְכַרְמוֹ וְגו', וְיַעֲזֹקְהוּ וְיִסְקְלֶהוּ וְגו', הֲנִי קָרָאִי אֵת לְאַסְתִּפְלָא בְּהוּ, אֲמַאי פְּתִיב שִׁירָה, תּוֹכְחָה מִבְּעֵי לִיָּה, לְיַדֵּי, לְדוּדֵי מִבְּעֵי לִיָּה,

מתוק מדבש

"מאמר אשר קדש ידיד מבטן" ומבואר בו כי יצחק נקרא ידיד לקב"ה, לפי שנוצר בקדושה על ידי אביו אברהם שזכה למול עצמו קודם, והשתלם ברמ"ח אברים ונקרא בשם אברהם, וכן אמו זכתה להשתלם מעקרונה ונקראה בשם שרה. ומכאן נמשך לבאר על פי סוד את כח ומעלת האותיות שנתוספו לאברהם ושרה שעל ידיהם זכו להמשיך נשמה קדושה ליצחק שאינה כנשמת הגרים הנולדים מאב שאינו מהול והורתם ולידתם אינה בקדושה. ומסיק שלפי זה כל יהודי הנולד מאב המהול והורתו ולידתו בקדושה זוכה לנשמה קדושה ונקרא בשם "ידיד" כיצחק. ומוסיף ואומר כי הנימול זוכה בחייו להארות ממדת היסוד ומדת המלכות, ומשתלם בשם שד"י, ועל מצות המילה קיימים שמים וארץ.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף נה ע"ג - לו ע"ג, וצניאור מתוק מדבש כרך ג עמ' טזו-טכה)

פירוש הפסוק המובא להלן, ישעיה הנביא אמר, אשירה נא לידידי פירוש אשר במקום ובשליחות ידידי שהוא הקב"ה, שירת דודי לכרמו פירוש שירה עבור עסק כרמו, וזו היא השירה כרם רומז לבית ישראל כמו שכתוב כרם ה' צבאות בית ישראל, היה לידידי הוא הקב"ה שהוא בעל הכרם, בקרן בן שמן בארץ ישראל שהיא מקום פנה וזוית שבה ראויים ליעשות פירות שמנים, ויעזקהו גדרו מסביב שלא ישלטו בה האויבים, ויסקלהו הסיר מתוכו את האבנים המזיקות להגפנים שהם הכנענים, ויטעוהו שורק ונטע בו זמורות היפות לנטיעה שהם בני ישראל כמו שכתוב ואנכי נטעתיך שורק, ויבן מגדל בתוכו עשה בו גת לעצור את הענבים להוציא יינם, שהוא בית המקדש שהיה במקום גבוה, וגם יקב חצב בו הוא הכור שלפני הגת שהיין יורד בו שהוא המזבח והשיתין, ויקו לעשות ענבים אחר כל ההכנות האלו קיוה שיעשה הכרם ענבים משובחים שהם בני ישראל העושים רצונו יתברך, אבל ויעש באושים אבל יצאו ענבים גרועים, שקלקלו בני ישראל מעשיהם. (רש"י

(ומפרשים)

ועוד פֶּתַח רַבִּי אֶבְיָא וְאֶמְרֵי לְפָרֵשׁ מַה שִׁכְּתוּב אֲשִׁירָה נָא לְיַדֵּי שִׁירַת הַדּוּדֵי לְכַרְמוֹ וְגו', וְיַעֲזֹקְהוּ וְיִסְקְלֶהוּ וְגו', הֲנִי קָרָאִי אֵת לְאַסְתִּפְלָא בְּהוּ אלו הפסוקים ראוי להסתכל ולעיין בהם, אֲמַאי פְּתִיב שִׁירָה לְמַה כְּתִיב שִׁירָה, תּוֹכְחָה מִבְּעֵי לִיָּה הלא הם דברי תוכחה לישראל כמו שכתוב שם אחר כך, ועתה אודיע נא אתכם אשר אני עושה לכרמי, הסר משוכתו והיה לבער פרוץ גדרו והיה למרמס וגו', ועוד למה כתיב לידידי, לְדוּדֵי מִבְּעֵי לִיָּה לְדוּדֵי הִיא צָרִיךְ לומר פְּמָה דְּכְתִיב

כִּמָּה דְכָתִיב שִׁירַת דּוּדֵי, פָּרָם הִיָּה לִידִידֵי בְּקָרְן בֶּן שָׁמֹן, אֶסְתַּפְּלֵנָא
בְּכָל אֹרֵייתָא וְלֹא אֲשַׁפְּחָנָא אֶתְרָא דְאֶקְרִי קָרְן בֶּן שָׁמֹן, אֲלֵא הֲנִי קָרְאֵי
הָא אֹקְמוּהָ חֲבֵרְיָא בְּכַמָּה גּוֹוִינִין, וְכִלְהוּ שְׁפִיר וְהָכִי הוּא.

אָבֵל אֲשִׁירָה נָא לִידִידֵי, דָּא יִצְחָק דִּהְוָה יְדִיד, וְאֶקְרִי יְדִיד עַד לָא
יְפוּק לְעֵלְמָא, אֲמַאי יְדִיד, דִּתְנִינֵן רְחִימוּ סְגִי הָוָה לִיה לְקַדְשָׁא
בְּרִיף הוּא בִּיה, דְּלֵא אֶתְעַבִּיד עַד דְּלֵא אֶתְגַּזֵּר אֲבָרְהָם אָבוּהָ וְאֶקְרִי
שְׁלִים, וְאֶתּוּסַף לִיה ה"א לְאֲשִׁלְמוּתָא, וְכֵן לְשֶׁרָה הָאִי ה"א אֶתְיַהֲיֵבַת
לָהּ.

הָכָא אֵית לְאֶסְתַּפְּלָא, ה' לְשֶׁרָה שְׁפִיר, אָבֵל לְאֲבָרְהָם אֲמַאי ה' וְלֹא י',

מתוק מדבש

מיד אחר כך שִׁירַת דּוּדֵי שהוא הלשון המורגל בכתובים לכנות את הקב"ה, כמו דודי
צח ואדום, מה דודך מדוד ועוד, פָּרָם הִיָּה לִידִידֵי בְּקָרְן בֶּן שָׁמֹן, אֶסְתַּפְּלֵנָא בְּכָל
אֹרֵייתָא וְלֹא אֲשַׁפְּחָנָא אֶתְרָא דְאֶקְרִי קָרְן בֶּן שָׁמֹן הסתכלתי בכל התורה ולא מצאתי
מקום הנקרא קרן בן שמן, אֲלֵא הֲנִי קָרְאֵי הָא אֹקְמוּהָ חֲבֵרְיָא בְּכַמָּה גּוֹוִינִין וְכִלְהוּ
שְׁפִיר וְהָכִי הוּא אלא פסוקים האלו פירשו החברים במדרשים בכמה אופנים, וכולם
יפים ואמתיים כי הרבה פנים לתורה. (רמ"ק וכ"פ ומפרשים)

אָבֵל אני אפרש על פי הסוד, מה שכתוב אֲשִׁירָה נָא לִידִידֵי, דָּא יִצְחָק דִּהְוָה יְדִיד
זה יצחק שהיה ידידו של הקב"ה, וְאֶקְרִי יְדִיד עַד לָא יְפוּק לְעֵלְמָא ונקרא ידיד
עד שלא יצא לעולם, ואמר אֲמַאי יְדִיד כלומר במה ניכר שהיה ידידו של הקב"ה, דִּתְנִינֵן
רְחִימוּ סְגִי הָוָה לִיה לְקַדְשָׁא בְּרִיף הוּא בִּיה שלמדנו שאהבה גדולה היתה לו
להקב"ה ביצחק, דְּלֵא אֶתְעַבִּיד עַד דְּלֵא אֶתְגַּזֵּר אֲבָרְהָם אָבוּהָ וְאֶקְרִי שְׁלִים שהרי
לא נוצר עד שלא נמול אברהם אביו ונקרא תמים כמו שכתוב התהלך לפני במצות מילה
והיה תמים, וְאֶתּוּסַף לִיה ה"א לְאֲשִׁלְמוּתָא ונתוספה לו אות ה' בשמו כדי להשלים
רמ"ח אבריו, וְכֵן לְשֶׁרָה הָאִי ה"א אֶתְיַהֲיֵבַת לָהּ וכן לשרה ניתנה אות ה' להשלימה
מעקרותה, וכדי שתהיה שרה על כל העולם, וכל זה מורה על ידידות הקב"ה ליצחק שלא
רצה שיוולד עד שיהיו אברהם ושרה שלימים, וזה נרמז בברכת המילה שאומרים אשר
קידש ידיד מבטן שהוא יצחק שנתקדש מבטן, כמו שכתוב ואת בריתי אקים את יצחק,
אקיים ר"ת אשר קידש ידיד מבטן. (כ"פ ורא"ג)

ואמר עוד הָכָא אֵית דְּאֶסְתַּפְּלָא כֵּאֵן יֵשׁ מִקּוּס לְהֶסְתַּלְל וְלַעֲיִין, ה' דְּשֶׁרָה שְׁפִיר
ודאי מה שנתוספה אות ה' לשרה מוכן כי שרה היתה סוד המלכות שהיא נחנית
נוקבא לכן נתוספה נשמה אות ה' כנגד ה' תמאה, אָבֵל דְּאֶבְרָהָם אֲמַאי ה' וְלֹא י',

י' מַבְעֵי לַיָּהּ, דְּהָא הוּא דְכַר הָהוּא, אֶלְא רְזָא עֲלָאָה הוּא סְתִים בְּגִינֵן,
 אַבְרָהָם סְלִיק לְעֵילָא, וְנָטִיל רְזָא מִה"א עֲלָאָה, דְּאִיהוּ עֲלָמָא דְדְכוּרָא,
 ה"א עֲלָאָה וְה"א תַּתְּאָה, הָאִי תַלְיָא בְדְכוּרָא, וְהָאִי בְנוּקְבָא וְדָאִי,
 וּבְגִין כְּן אַבְרָהָם סְלִיק בְּה"א דְלְעֵילָא, וְשָׂרָה נְחִתַת בְּה"א דְלַתְּאָה.

תו, דְכְתִיב כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ, וְתָנָא זְרַעְךָ זְרַעְךָ מִמֶּשׁ, דְּהָהוּא שְׂאֲרֵי לְמִיעֵל

מתוק מדבש

י' מַבְעֵי לַיָּהּ דְּהָא הוּא דְכַר הָהוּא אֶלְא קְשָׁה לְמַה נְמוּסָפָה צְמֻמוּ שֶׁל אֲצֵרֶהָ סוּת ה' שְׁהִיא כְּנַגַּד הַמַּלְכוּת וְלֹא סוּת י', הֵלֵל יוֹמֵר הִיא רֵאוּי לְהוֹסִיף צְמֻמוּ סוּת י' כִּי הִיא הִיא זְכַר מוֹשֶׁרֶשׁ צְחַסְד ד'ז"א, אֶלְא רְזָא עֲלָאָה הוּא סְתִים בְּגִינֵן אֶלְא עֵינֵן זֶה הוּא סוּד גְּדוּל שְׁמֻס צִינֵנוּ, שְׁאִין מַגְלִים סוּתוֹ לְכָל אֲדָם כִּי אִם לְהַיּוֹדְעִים סְתִירֵי תוֹרָה כְּמוֹס, וְזֶה הוּא כִּי אַבְרָהָם סְלִיק לְעֵילָא עֲלֵה מִמֶּקוֹמוֹ שְׁצַחְסְד ד'ז"א לְמַעַלָּה לְצִינָה, וְנָטִיל רְזָא מִה"א עֲלָאָה דְּאִיהוּ עֲלָמָא דְדְכוּרָא וְלִקַּח הָאֵרָה מִה' רֵאשׁוּנָה שֶׁל הַשֶּׁם הוּי"ה שְׁהִיא צְחִינָה עוֹלָם הַזְכַּר כְּדַמְצָר לְקַמֵּן, וּמְצָר כִּי מִה שֵׁיט ה"א עֲלָאָה שְׁהִיא ה' רֵאשׁוּנָה שֶׁל שֶׁם הוּי"ה, וְה"א תַּתְּאָה שְׁהִיא ה' אַחְרוּנָה שֶׁל שֶׁם הוּי"ה, הָאִי תַלְיָא בְדְכוּרָא ה' רֵאשׁוּנָה שְׁהִיא הַצִּינָה אֶף עַל פִּי שְׁהִיא צְחִינָה נִקְצָה עִם כָּל זֹאת לְפִי שְׁהַחֲמָה וְצִינָה הֵם תְּרִין רֵעִין דְלֹא מִתְפַּרְשִׁין הִיא תְלוּיָהּ וּמְחֻצְרַת תְּמִיד צְחֲמָה שְׁהִיא צְחִינָה זְכַר לְכַן הִיא צְחִינָה זְכַר כְּמוֹ הַחֲמָה, וְעוֹד סִיבָה שְׁהִיא צְחִינָה זְכַר כְּמוֹ הַחֲמָה, לְפִי שְׁתִּיהֶם מִשְׁפִּיעוֹת שְׁפַע הַמוֹחִין ל'זו", וְהָאִי בְנוּקְבָא וְדָאִי וְה' אַחְרוּנָה שְׁהִיא הַמַּלְכוּת הִיא צְחִינָה נִקְצָה וְדָאִי כִּי אֶף עַל פִּי שְׁהִיא מְחֻצְרַת עִם ז"א עִם כָּל זֹאת לְפִי שְׁהֶם נִקְרָאִים דוּדִים וְאִינֵם מְחֻצְרִים תְּמִיד לְכַן נִקְרָאת נִקְצָה, וּבְגִין כְּן אַבְרָהָם סְלִיק בְּה"א דְּעֵילָא וּלְפִיכֵךְ אֲצֵרֶהָ עֲלֵה צְחִינָה שְׁהִיא ה' עֲלָאָה צְחִינָה עוֹלָם הַזְכַּר, לְכַן נְמוּסָפָה לוֹ סוּת ה' צְמֻמוּ כְּנַגַּד הַצִּינָה כְּדִי לְהוֹיֵת שְׁלֵם לְהַשְׁפִּיעַ, וְשָׂרָה נְחִתַת בְּה"א דְּתַתְּאָה וְשָׂרָה יֵרְדָה לְהוֹיֵת צְמֻמוֹת שְׁצַמְלָכוֹת שְׁהִיא ה' אַחְרוּנָה לְכַן נְמוּסָפָה סוּת ה' צְמֻמוֹת כְּנַגַּד הַמַּלְכוּת. (ר"ג ומִפְרָשִׁים)

תו עוד מעלה לנו רואים שהיה ליצחק על ידי שנולד מאצרהם אחר שנמול, דְכְתִיב כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ פִּירוּשׁ צְמֻדָת כֹּה שְׁהִיא הַמַּלְכוּת יִהְיוּ אַחֻוּים זְרַעְךָ כְּמוֹן, וְתָנָא זְרַעְךָ, וְרַעְדָּה מִפְּשֵׁי יִצְחָק כְּמוֹ שְׁכַחֻז כִּי צִנְחָק יִקְרָא לְךָ זְרַע, דְּהָהוּא שְׂאֲרֵי לְמִיעֵל בְּהָאִי קְרִיבִים שְׁהוּא הִיא הַרְאָשׁוֹן לִינְסָם צוֹ הַצִּרִית שְׁהִיא סוּד פְּנִימִיּוֹת הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת כֹּה לְפִי שְׁהוֹרְתוֹ וְלִידְתוֹ הִיתָה צְקוּשָׁה אַחַר שְׁנִמּוֹל אֲצֵרֶהָ אֲצִיּוֹ, לְכַן זְכָה שְׁנִשְׁמַתוֹ תְּהִיָה קְדוּשָׁה וְטַהוֹרָה מִפְּנִימִיּוֹת הַמַּלְכוּת, אֶלְא נִשְׁמוֹת הַגְּרִים שְׁצִאוּ מֵאֲצֵרֶהָ וְשָׂרָה קוֹדֵם שְׁנִמּוֹל אֲצֵרֶהָ כְּמוֹ שְׁכַחֻז וְאִתְּ הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ צָרָן, הֵם לֹא נִכְסּוּ עַל יְדֵי הַמִּילָה צְפִימִיּוֹת

בְּהַאי קָיִים, וּמֵאֵן דְּשָׂאֲרֵי לְמִיעַל בְּהַאי קָיִים עָאֵל, וּבְגִינֵי כֶּךָ גִּיזְרָא דְאַתְגְּזֹר גַּר צֶדֶק אַקְרִי, בְּגִין דְּלֹא אַתָּא מְגֻזְעָא קְדִישָׁא דְאַתְגְּזֹרוּ, וְעַל דָּא מֵאֵן דְּעָאֵל בְּהַאי, שְׁמִיּהָ בְּהַאי, אַבְרָהָם בְּגִין כֶּךָ פְּתִיב בֵּיהּ פִּה יְהִיָּה זִרְעָךָ, זִרְעָךָ מִמָּשׁ, וְאַתְמָסֵר לִיָּהּ ה"א.

וְאִי לָאו דְאַתְמָסֵר ה"א לְשָׂרָה, הֲוָה לִיָּהּ לְאַבְרָהָם לְאוּלִיד לְתַתָּא, כְּמָה דְּהַאי כ"ה אוּלִידַת לְתַתָּא, בְּתֵר דְאַתְמָסֵרַת ה"א לְשָׂרָה, אַתְחַבְרוּ תְרִין הַהִי"ן פְּחָדָא וְאוּלִידוּ לְעִילָא, וּמֵאִי דְנִפְק מִבְּנִיָּהּ הוּא יו"ד,

מתוק מדבש

הַמַּלְכוּת אֵלֶּה מִקּוּם שׁוֹרֶשׁ הִיא תַּחַת כַּפֵּי הַשְּׂכִינָה צַחֲלוּנוּת הַמַּלְכוּת, וְאִמֵּר וּמֵאֵן דְּשָׂאֲרֵי קָמִיעַל כֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שִׁמְתַחִיל לִיכְנֵס בְּקְדוּשָׁה כְּשִׁנְמוּל, בְּהַאי קָיִים עָאֵל זֹכֶה לִיכְנֵס בְּזוּ הַצְּרִית שֶׁהִיא סוּד פְּנִימוּת הַמַּלְכוּת לְפִי שְׁהוֹרְתוּ וּלְיַדְתוּ הִיוּ בְּקְדוּשָׁה, וּבְגִינֵי כֶּךָ גִּיזְרָא דְאַתְגְּזֹר גַּר צֶדֶק אַקְרִי לְפִיכֶן גַּר שְׁתַּגִּייר וְנִמּוּל נִקְרָא רַק גַּר נֶדֶק לְפִי שֶׁהוּא מִקְבֵּל נֶפֶשׁ רַק מַחֲלוּנוּת הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת נֶדֶק, בְּגִין דְּלֹא אַתָּא מְגֻזְעָא בְּדִישָׁא דְאַתְגְּזֹרוּ לְפִי שֶׁלֹּא נוֹלַד מִגּוֹע קְדוּשׁ שְׁנִמּוּלוּ לְכֵן לֹא נִכְנַס בְּפְנִימוּת הַמַּלְכוּת, וְעַל דָּא מֵאֵן דְּעָאֵל בְּהַאי וְעַל כֵּן כֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּשִׁנְכַּנֵּס בְּפְנִימוּת הַמַּלְכוּת עַל יַד שְׁנִמּוּל שְׁמִיּהָ בְּהַאי נִקְרָא יְדִיד כְּמוּ יַחַק כְּמוּ שְׁאוּמְרִים בְּצַרְכַּת הַמִּילָה זֹה לְהַצִּיל יְדִידוֹת שְׂאֲרֵנוּ מִשַּׁחַת לְמַעַן צְרִיתוֹ אֲשֶׁר שֶׁם בְּצַרְנוּ, לְפִי שְׁגַם הוּא נוֹלַד מֵאֵצְבַּח הַנִּמּוּל כְּמוּ יַחַק, אַבְרָהָם לְפִי שְׁנִמּוּל קוֹדֵם שֶׁנוֹלַד יַחַק, בְּגִין כֶּךָ בְּתִיב בֵּיהּ בִּדָּה יְהִיָּה זִרְעָךָ פִּירוּשׁ זִרְעָךָ מִמָּשׁ שֶׁהוּא יַחַק שֶׁהִיא מוֹשֶׁרֶשׁ בְּפְנִימוּת הַמַּלְכוּת, וְאַתְמָסֵר לִיָּהּ ה"א וְלִכֵּן נִמְסְרָה אוֹת ה' לְאַצְרָהֶם כְּדִי שִׁוִּילַד אֶת יַחַק בְּשְׁלִימוּת.

וְעַתָּה צֹחַ לְהוֹסִיף מַעֲלָה נֹסֶפֶת שֶׁהִיא לִיַּחַק שְׁנִמְתּוּ הִיתָה מוֹשֶׁרֶשׁת גַּם בְּזו"ל, חוּץ מִמָּה שֶׁהִיא מִפְּנִימוּת הַמַּלְכוּת, וְאִמֵּר וְאִי קָמִיעַל דְאַתְמָסֵר ה"א קָשָׁרָה וְאִם לֹא שְׁנִמְסְרָה אוֹת ה' דְּמַלְכוּת לְשֶׁרָה, אִזּוּ הִיא אוֹת ה' שְׁצַמְנוּ שֶׁל אֲצַרְהֶם ה' דְּמַלְכוּת, וְאִזּוּ הֲוָה לִיָּהּ קָשָׁרָהֶם קָשָׁרָהֶם לְשֶׁרָה הִיא לֹא לְאַצְרָהֶם לְהוֹלִיד אֶת יַחַק לְמַטָּה מִהַמַּלְכוּת צְעוּלֵם הַצְּרִיָּה, כְּמָה דְּהַאי ב"ה אוּלִידַת לְתַתָּא כְּמוּ שֶׁהַמַּלְכוּת כְּצִיכּוּל מוּלִידָה נִשְׁמוּת יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה צְעוּלֵם הַצְּרִיָּה, אֲבָל בְּתֵר דְאַתְמָסֵרַת ה"א קָשָׁרָה מֵאַחַר שְׁנִמְסְרָה ה' דְּמַלְכוּת לְשֶׁרָה וְלִכֵּן הִיא אוֹת ה' שְׁצַמְנוּ שֶׁל אֲצַרְהֶם ה' דְּצִינָה, אַתְחַבְרוּ תְרִין הַהִי"ן בְּחָדָא וְאוּלִידוּ קָמִיעַל אִזּוּ נִתְחַצְרוּ ב' הַהִי"ן שֶׁל אֲצַרְהֶם וְשֶׁל שֶׁרָה יַחַד וְשֶׁרָה קִצְלָה הָאֵרָה מִהַצִּינָה, וְהוֹלִידוּ אֶת נִשְׁמַת יַחַק לְמַעֲלָה בְּאַצְלִילוּת, וּמֵאִי דְנִפְק מִבְּנִיָּהּ הוּא יו"ד וְנִמָּה שִׁנְאָה מִהֶם הִיא אוֹת ה' בְּצִינַת זְכָר, כִּי עַל יַדֵּי שְׁנִתְחַצְרוּ ב' הַהִי"ן יִנְאָה מֵהֶם אוֹת ה'

בְּגִינֵי כֶּף יו"ד אֶת רִישָׁא דִּינְצִחָק דְּכַר, מִכְּאֵן שְׂאֲרֵי דְכוּרָא לְאַתְפְּשָׁטָא,
 וְעַל דָּא כְּתִיב (בראשית כא יב) פִּי בִינְצִחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע, בִּינְצִחָק וְלֹא בָךְ.
 יִצְחָק אוֹלִיד לְעִילָא, דְּכְתִיב (מוכח ו ב) תִּתֵּן אֲמַת לִיעֶקֶב, יַעֲקֹב אֲשֵׁלִים
 פְּלֵא.

וְאִי תִימָא וְכִי אֲבִרְהֵם בְּהֵאֵי אֲתֵאֲחִיד וְלֹא יִתִּיר, וְהָא פְתִיב (שם) חֶסֶד
 לְאֲבִרְהֵם, אֲלֵא חוֹלְקָא דִּילִיָּה בָךְ הוּא, בְּגִין דְּעֵבִיד חֶסֶד עִם בְּנֵי
 עֲלֵמָא, אָבֵל לְאוֹלָדָא הָכָא אֲחִיד וּמִהָכָא שְׂרִיָא, וְעַל דָּא לֹא אֲתַגְזֹר

מתוק מדבש

כמספר צ' הסי"ן, בְּגִינֵי כֶּף יו"ד אֶת רִישָׁא דִּינְצִחָק דְּכַר לִכְן אֹת י' הִיא זֵרַע
 שְׂמוּ שֶׁל יִצְחָק שֶׁהִיא אֹת שֶׁל זֶכֶר לְהוֹרוֹת שְׁנֵמֶתוֹ הִיטָה מוֹשֶׁרֶשׁת זו"א, מִכְּאֵן שְׂאֲרֵי
 דְכוּרָא לְאַתְפְּשָׁטָא מִכְּאֵן וְאִלֵּךְ הִתְחִילוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַמוֹשֶׁרֶשׁוֹת זו"א לְהַתְּפַשֵּׁט וְלִנְאֹת
 לְעוֹלָם, וְעַל דָּא כְּתִיב פִּי בִינְצִחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע פִּירוּשׁ בִּינְצִחָק עַל יְדֵי לִידַת יִצְחָק
 יִתְּפַשֵּׁט הַזֶּרַע שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל לְפִי שֶׁהִיא מוֹשֶׁרֶשׁ זו"א, וְלֹא בָךְ שֶׁאֵתָּה עֵדִיין מוֹשֶׁרֶשׁ
 בְּמַלְכוּת, וּמָה שֶׁעָלָה אֲבִרְהֵם לְצִנְהָ הִיא רַק לְפִי שֶׁעַה כְּדִי לְהוֹלִיד אֶת נִשְׁמַת יִצְחָק לְמַעְלָה
 שֶׁהִיא מוֹשֶׁרֶשׁת צִאֲלִילוֹת. וְאִמֵּר עוֹד יִצְחָק אוֹיָדִי עֵינֵיִי יִצְחָק לְפִי שֶׁהוֹרַתוֹ וְלִידַתוֹ הִיוּ
 בְּקִדּוּשָׁה לִכְן הוֹלִיד אֶת נִשְׁמַת יַעֲקֹב מוֹשֶׁרֶשׁ לְמַעְלָה צִאֲלִילוֹת בְּתַפְאַרַת דו"א, דְּכְתִיב תִּתֵּן
 אֲמַת לִיעֶקֶב פִּירוּשׁ שֶׁהַקְּצִי"ה נָתַן מִדַּת הַתְּפַאֲרַת שֶׁהוּא מִדַּת הָאֵמֶת לִיעֶקֶב, יַעֲקֹב
 אֲשֵׁלִים בְּפָאָ וְעַל כֵּן יַעֲקֹב הַשְּׁלִים הַכֵּל, רַחֵם לֹמֵר הוּא הַשְּׁלִים אֶת פְּרִצוֹף זו"א שֶׁהוּא
 קוֹ אֲמַנְעֵי וְהוֹלִיד אֶת יו"צ שְׁבִטֵי י"ה שֶׁהֵם שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל. (רמ"ק וּמְפַרְשִׁים)

עַתָּה חוֹזֵר לְפָרֶשׁ צִאֲוִי סְפִירָה הִיטָה אַחִיזַת אֲבִרְהֵם, וּמִפְּנֵי שֶׁאִמֵּר לְעִיל שְׁבִינְחָק יִקְרָא לָךְ
 זֶרַע וְלֹא בָךְ שֶׁאֵתָּה עֵדִיין מוֹשֶׁרֶשׁ בְּמַלְכוּת, לִכְן מִקְּשָׁה וְאִמֵּר וְאִי תִימָא וְכִי אֲבִרְהֵם
 בְּהֵאֵי אֲתֵאֲחִיד וְלֹא יִתִּיר וְאִם תִּאֲמַר וְכִי אֲבִרְהֵם נִחְזוּ רַק בְּסְפִירַת הַמַּלְכוּת וְלֹא יוֹתֵר
 לְמַעְלָה, וְהָא כְּתִיב חֶסֶד לְאֲבִרְהֵם הָרִי שְׁמַדְתוֹ הִיטָה מִדַּת הַחֶסֶד וְזֶה הִיא מוֹשֶׁרֶשׁ,
 וּמִתְּרַן אֲפָא וְדִאֵי הִיא מוֹשֶׁרֶשׁ בְּמַלְכוּת, וּמָה שְׁמַדְתוֹ הִיטָה מִדַּת הַחֶסֶד חוֹלְקָא דִּיִּיָּה
 בָּךְ הוּא זֶה הִיא חֲלָקוֹ שׁוֹכֵה בְּגִין דְּעֵבִיד חֶסֶד עִם בְּנֵי עֲלֵמָא לְפִי שֶׁעַשָׂה חֶסֶד עִם
 בְּנֵי הָעוֹלָם, אֲבֵל לֹא נִשְׁרַשׁ זֶה. אָבֵל לְאוֹלָדָא הָכָא אֲחִיד אֲבֵל לְהוֹלִיד הִיא יוֹכֵל רַק
 מִהַמַּלְכוּת שְׁנֵה הִיא מוֹשֶׁרֶשׁ, וּמִהָכָא שְׂרִיָא וּמִכְּאֵן הִתְחִיל לְהוֹלִיד. וְעַל דָּא לֹא אֲתַגְזֹר
 אֲבִרְהֵם אֲפָא בְּן תְּשׁוּעִים וְתְשׁוּעָה שְׁנֵה וְעַל כֵּן לְפִי שֶׁהִיא מוֹשֶׁרֶשׁ בְּמַלְכוּת לֹא נִמּוֹל
 אֲבִרְהֵם אֲבֵל בְּן ז"ט שְׁנָה, כִּי אִזוּ הִיא קְרוּב לְהַשְׁתַּלֵּם בְּמַלְכוּת הַנִּקְרָאֵת מֵאָה, וְעַל יְדֵי
 הַמִּילָה יוֹכֵל לְהַשְׁתַּלֵּם צִיּוֹת, אֲבֵל קוֹדֵם כִּיּוֹן שֶׁאִינוּ קְרוּב לְהַשְׁתַּלֵּם לְמָה לוֹ לְמוֹל עֲצָמוֹ,
 וְעַתָּה נִמּוֹל כְּדִי שְׁכַשׁוּלִיד אֶת יִצְחָק יִהְיֶה בְּן מֵאָה, פִּירוּשׁ מוֹשֶׁלֵם בְּמַלְכוּת לְגַמְרֵי, וּמִפְּרֶשׁ

אברהם אלא בן תשעים ותשע שנה, ורזא דמלה הא אתיידע ואוקימנא
במתניתא דילן, ובגין כך יצחק דינא קשיא נפק לאחדא לחולקיה,
ולאולדא חסד אקרי, ועל דא יעקב אשלים פלא מהאי סטרא ומהאי
סטרא, מסטרא דאחידו אברהם ויצחק לחולקיהון לעילא הוא שלימותא,
מסטרא דאתיהיב להו לאולדא מתתא לעילא הוא שלימותא, ועל דא
כתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר, ביה אתאחידו גוונין מעילא
ומתתא.

ועל דא כתיב הכא שירה, דכתיב (שם ה א) אשירה נא לידידי, שירה
ודאי, דהא אקרי לאולדא דכר, דהא אקרי ידיד עד לא יפוק
לעלמא, ואית דאמרי אשירה נא לידידי דא אברהם, פמה דאת אמר

מתוק מדבש

ורזא דמלה הא אתיידע ואוקימנא במתניתא דילן וסוד הדבר נודע ומפורש במשנה
שלנו הטעם למה נקראת המלכות מאה לפי שהיא כלולה ממאה זרכות (והוא סוד מאה
אדני"ס, ומאה שערים, ועין זוהר פרשת תרומה דף קכו ע"א), ובגין כך יצחק דינא קשיא
נפק לאחדא לחולקיה ולפי שיחמק ילא מהמלכות שהיא צנינת דין לכן ילא צדין קשה
כדי לאחוזו בחלקו שבגזורה, ויאולדא חסד אקרי אבל כשהוליד את יעקב הולידו במפארת
שנוטה לנד החסד, ועל דא יעקב אשלים פלא מהאי סטרא ומהאי סטרא ועל כן
יעקב שבמפארת השלים והכריע הכל מנד החסד ומנד הגזורה, מסטרא דאחידו אברהם
ויצחק לחולקיהון לעילא הוא שלימותא מנד שחמוז אברהם ויחמק לחלקיהם למעלה
בחסד וגזורה נעשה יעקב שלם, מסטרא דאתיהיב להו לאולדא מתתא לעילא הוא
שלימותא מפני שניתן להם כח להוליד מלמטה למעלה רצה לומר מהמלכות במפארת לכן
היה יעקב שלם, ועל דא כתיב ישראל אשר בך אתפאר פירוש שכן אתפאר ואטיפה
בגוונין, ביה אתאחידו גוונין מעילא ומתתא ציעקב שבמפארת נאחוזו הגוונים, היינו
גוון לכן מלמעלה מהחסד, וגוון אדום מלמטה מהגזורה, וגוון שלו עצמו ירוק שבמפארת.

(רמ"ק ורא"ג וכ"פ)

ועתה חוזר לפרש הפסוק שפתח בו, ואומר ועל דא כתיב הכא שירה ועל כן כתיב
כאן שירה ולא מוכחה, דכתיב אשירה נא לידידי הטעם שהרי ציחמק קיימין
דהיינו במחילת המהוות כרס צית ישראל, לכן שירה ודאי ודאי ראוי לשיר שירה ולשמות,
דהא אקרי לאולדא דכר שהרי כדי להוליד את יעקב היה צנינת גזורה דז"א שהוא
צנינת זכר, דהא אקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא שהרי נקרא ידיד עד שלא ילא
לעולם מפני שהיה הורמו ולידתו בקדושה, ועל ידי אלו ה"ב מעלות היה צמחו להוליד את
יעקב במפארת, ולנטוע את כרס צית ישראל כראוי. ואית דאמרי אשירה נא לידידי,

(ירמיה יא טו) מַה לְיָדֵי בְּבֵיתִי, וְאַבְרָהָם יָרִית יְרוּתָא דְאַחְסָנַת חוּלְקָא דָא, אָבֵל מַה דְאַמִּינָא דְדָא יִצְחָק הָכִי הוּא.

שִׁירַת דְּדוּדֵי לְכַרְמוֹ, דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאַקְרִי דוּדֵי, דְכָתִיב (שיר ה
 י) דוּדֵי צַח וְאָדוּם, יְדִידֵי אֶחִיד בְּדוּדֵי דְכַר, וּמַנְיָה אֶתְנַטֵּעַ בְּרָם,
 דְכָתִיב בְּרָם הִינֵה לְיָדֵי.

בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן, מֵאֵי בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן, אֶלָּא בְּמַה נְפִיק הָאֵי בְּרָם, וּבְמַה
 אֶתְנַטֵּעַ, חֲזַר וְאָמַר בְּקֶרֶן, מֵאֵי קֶרֶן, דְכָתִיב (יהושע ו ה) בְּקֶרֶן
 הַיּוֹבֵל, בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל שָׁאֲרִי, וְהָאֵי קֶרֶן אֶתְאֶחִיד בְּהָהוּא דְכַר דְאַקְרִי בֶּן

מתוק מדבש

דָּא אַבְרָהָם הִנְקֵרָא יָדֵי, בְּמַה דְרַאָתָּ אָמַר כִּמוֹ שְׁנֵאמַר צַעַת חֲרַנָּן צִית הַמְקַדֵּשׁ שְׁאֵמַר
 הַקְצִי'ה לְאַצְרָהֶס מַה לְיָדֵי בְּבֵיתִי, וְאַבְרָהָם יָרִית יְרוּתָא דְאַחְסָנַת חוּלְקָא דָּא
 וְאַצְרָהֶס יִרְשׁ יְרוּשַׁת נַחֲלַת חֲלָקוֹ שְׂבַחְסַד וְהוֹרִישָׁה לְהַצְאִים אַחֲרָיו וְהוּא הַתְּחִיל צַמְמוּה זֹו
 שֶׁל אֶהְצֵת חֲסֵד לְכֹן יִלְדַק צוֹ עַם יִדֵי, הִנֵּה עַם כָּל זֹאת אָבֵל מַה דְאַמִּינָא דְדָא יִצְחָק
 הָכִי הוּא אֲבָל מַה שְׁאֵמַרְתִּי מִקּוֹדֵם שִׁידֵי הוּא יִלְחַק הוּא נִכּוֹן יוֹתֵר לְפִי שְׁהוּא קִבֵּל
 הַצְרִית בֶּן שְׁמוֹנֵה יָמִים, וּמַצְטָן נִקְרָא יָדֵי. (רמ"ק ור"א ג וכו"פ ומפרשים)

וְעַמָּה מִפְרַשׁ מִי הוּא הַדּוּד, וְעַל מִי נֵאמַר שִׁירַת דְּדוּדֵי לְכַרְמוֹ וְאֹמַר דָּא קְדָשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא דְאַקְרִי דוּדֵי הֵינֵנו הַתְּפָאֶרֶת הִנְקֵרָא דוּדֵי דְכָתִיב דְּדוּדֵי צַח וְאָדוּם
 פִּירוּשׁ שְׁכֹלֹל מַגּוּוֹן נַח שְׁהוּא לְבָן שְׂבַחְסַד וּמַגּוּוֹן אֲדוּם שְׂבַחְסַד, וְהוֹקֵשָׁה לוֹ שְׂתַחֲלָה כְּתִיב
 שִׁירַת דוּדֵי לְכַרְמוֹ שְׁהוּא צַמְפָּאֶרֶת, וְאַחַר כֵּן כְּמוֹצַ כְּרַם הִינֵה לְיָדֵי שְׁהוּא סוּד יִלְחַק
 שְׂבַחְסַד, וְאֵמַר שֶׁלֹּא קֵשָׁה יְדִידֵי אֶחִיד בְּדוּדֵי דְכַר כִּי יָדֵי שְׂבַחְסַד שְׁהוּא צַמִּינַת
 נוֹקְצָא, אַחֲזוֹ דוּדֵי שְׁהוּא צַמְפָּאֶרֶת צַמִּינַת זַכָּר, וְהַכְרַם הִינֵה שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְהֵינֵנו כִּי וּמַנְיָה
 אֶתְנַטֵּעַ בְּרָם מִיִּלְחַק, כִּי הוּא הִינֵה הַסִּיבָה לְמַה שְׁנַטֵּעַ יַעֲקֹב אֶת הַכְרַם שְׁהוּא י"צ שְׂבָטֵי
 י"ה, וְזֹה מוֹצֵן מִה דְכָתִיב בְּרָם הִנֵּה לְיָדֵי הֵינֵנו לְיִלְחַק לְפִי שְׁהוּא הִינֵה סִיבַת הַנְּטִיעָה.
 (רמ"ק ור"א ג ומפרשים)

וְמַה שְׂכַמוֹ בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן וְשׁוֹאֵל מֵאֵי בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן שֶׁלֹּא מֵאֵינוֹ מִקּוֹם כּוֹה, וְעַל מַה
 הוּא רוֹמֵן, וְעוֹד אֶלָּא בְּמַה גְּפִיק הָאֵי בְּרָם עַל יְדֵי מַה יֵּלֵךְ וְנִמַּח הַכְרַם הַזֶּה,
 וּבְמַה אֶתְנַטֵּעַ וְצִיזָה אֹפֶן נִטְעוֹ אֹתוֹ תַחֲלָה, חֲזַר רַבִּי אֲבָא וְאָמַר בְּקֶרֶן וְשׁוֹאֵל מֵאֵי
 קֶרֶן עַל אִיזוֹ סְפִירָה רוֹמֵן, וְאֹמַר דְכָתִיב בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל קֶרֶן נִקְרָאֶת הַמַּלְכוּת הַאֲחֻזָּה
 צְבִינָה הִנְקֵרָא יוֹבֵל, כִּי הָאֵם מִקְשָׁטַת אֶת הַצַּח צַקְשׁוּטִיָּה, וּמִפְרַשׁ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל שָׁאֲרִי
 תַחֲלַת הוּיֵת הַכְרַם שֶׁל צִית יִשְׂרָאֵל הִינֵה צַמְלִיכּוּת כְּשֵׁהִינֵה דְצוּקָה צְבִינָה, וְהָאֵי קֶרֶן
 אֶתְאֶחִיד בְּהָהוּא דְכַר דְאַקְרִי בֶּן שָׁמֶן וְאַחַר כֵּן הַמַּלְכוּת נִאֲחֻזָּה צו"א הִנְקֵרָא בֶּן שָׁמֶן

שמן, מהו בן שמן, כמה דאת אמר בן חורין, ותרווייהו חד מלה, שמן דמתמן נגיד משחא ורבו לאדלקא בוצינין, ובגין כך בן שמן, ודא שמן ורבו נגיד ונפיק ואדליק בוצינין, עד דנטיל ליה וכניש ליה האי קרן, ודא אקרי קרן היובל, בגיני כך לית משיחותא דמלכותא אלא בקרן, ועל דא אתמשך מלכותא דדוד, דאתמשח בקרן ואתאחיד ביה.

ויעזקהו, פהאי עזקא דאסתחר לכל סטרין, ויסקלהו, דאעדי מגיה ומחולקיה פל אנון רברבין, פל אנון תריסין, פל אנון פתרין תתאין, והוא נסיב ליה להאי פרום לחולקיה, דכתיב (דברים לב ט) פי

מתוק מדבש

צסוד היחוד, מהו בן שמן למה נקרא ז"ל בן שמן, כמה דאת אמר בן חורין שפירשו למעלה שהוא בן לזינה שזה החירות, וכן בן שמן גם כן הכונה שהוא בן לזינה שמשפעת לו משמן העליון שקבלה מהחכמה שזה מקור השמן, ותרווייהו חד מלה חורין ושמן שניהם מורים על הזינה, ומפרש שמן דמתמן נגיד משחא ורבו לאדלקא בוצינין לכן נקראת זינה שמן כי ממנה נמשך שמן משחת קודש של החכמה להדליק הנרות שהם הו"ק דז"א, ובגין כך בן שמן לכן נקרא ז"ל בן שמן, ודא שמן ורבו נגיד ונפיק ואדליק בוצינין וזה השמן והגדולה דהיינו המוחין, נמשך ויואל ומדליק את הנרות, עד דנטיל ליה וכניש ליה האי קרן עד שלוקחת ומאספת אותו המלכות אללה, צסוד כל הנחלים יורדים אל היס, ודא אקרי קרן היובל ואז נקראת המלכות קרן היובל לפי שכל מגמתו של יובל להשפיע ולמלאות את הקרן הזה מן שמן, בגיני כך לית משיחותא דמלכותא אלא בקרן לכן אין משיחת המלכים אלא בקרן, לפי שהשמן נמשך מחכמה דרך הזינה אל הקרן שהיא המלכות, וממנה מושחים המלכים כי זה מלכים ימלוכו, ועל דא אתמשך מלכותא דדוד דאתמשח בקרן ואתאחיד ביה ועל כן נמשכה מלכות בית דוד לפי שנמשח בקרן ונאחז בו. (רמ"ק ומפרשים)

ויעזקהו פירוש גדר את הכרם מסביב, פהאי עזקא דאסתחר לכל סטרין כטבעת זו שמסובבת מכל צד, ורצה לומר שככה הקיף הקב"ה את כרם ישראל בענני כבוד ובהשראת שכינתו עליהם, ויסקלהו פירוש הסיר את האבנים מתוכו אשר מזיקות להגפנים, והיינו דאעדי מגיה שהסיר מכרם בית ישראל, ומחולקיה ומהשכינה שהיא חלקם של ישראל, פל אנון רברבין כל שייכותם להשבעים שרים, פל אנון תריסין כל בעלי מגינים שהם בעלי הדינים, פל אנון פתרין תתאין וכל שייכותם ואחיותם בספירות החיצונים, והוא נסיב ליה להאי פרום לחולקיה והקב"ה לקח את כרם בית ישראל

חֶלֶק יְהו"ה עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, וַיִּטְעֵהוּ שׁוֹרֵק, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר
 (ירמיה ב כא) וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק כִּלְה זָרַע אֲמַת, כִּל"ה כְּתִיב בְּה"א,
 מִכָּאן שְׂאֲרֵי אֲבָרָהֶם לְאוֹלְדָא לְעִילָא, וּמֵהָאֵי נִפְק זָרַע אֲמַת, כִּלְה זָרַע
 אֲמַת וַדָּאֵי, הֵיִינוּ דְכְּתִיב פֶּה יְהִיָּה זֶרַעְךָ, וְכִלְא חַד מְלָה, זַפְּאָה חוֹלְקָהוֹן
 דִּישְׂרָאֵל דִּירְתוֹ יְרוּתָא קְדִישָׁא דָּא.

סוֹפִיָּה דְקָרָא, (ישעיה ה ב) וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ, מֵהוּ מִגְדָּל, כִּמָּה דָּאֵת
 אָמַר (משלי יח י) מִגְדָּל עַז שֵׁם יְהו"ה בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב, בּוֹ
 יְרוּץ צְדִיק וַדָּאֵי, וְגַם יָקֵב חֶצֶב בּוֹ, דָּא תַרְעָא דְצָדֵק, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר
 (תהלים קיח יט) פִּתְחוּ לִי שְׁעָרֵי צְדָק, מֵאֵי מִשְׁמַע, דְּכֹל בֵּר יִשְׂרָאֵל דָּאֲתַגְזֹר
 עֵייל בְּתַרוּוּיָהּ, וְזָכִי לְתַרוּוּיָהּ.

מתוק מדבש

לחלקו ונחלתו, דְכְּתִיב כִּי חֶלֶק יְהו"ה עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, ועוד וַיִּטְעֵהוּ שׁוֹרֵק
 פִּירוּשׁ נִטַע בּוֹ זְמוּרוֹת הַיְפוֹת לְנִטְעֵהָ, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק רִצָּה
 לוֹמַר תַּחֲלַת נִטְעַתְנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיוּ אֲבוּתֵינוּ הַקְּרוּשִׁים שְׁאִין טוֹבִים כְּמוֹתֵם בְּעוֹלָם, כִּלְה
 זָרַע אֲמַת וּמִפְרֹשׁ כִּל"ה כְּתִיב בְּה"א וְלֹא בּוֹ בֵּא לְרַמּוֹ שֶׁהַאֲבוֹת הִיוּ נֹאחֲזִים בְּכֹלָה
 הַעֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה הַקְּרוּשָׁה, מִכָּאן שְׂאֲרֵי אֲבָרָהֶם לְאוֹלְדָא לְעִילָא מֵהַמַּלְכוּת
 הַתַּחֲלִיל אֲבָרָהֶם לְהוֹלִיד לְמַעֲלָה, וּמֵהָאֵי נִפְק זָרַע אֲמַת וּמֵהַמַּלְכוּת יֵצְאוּ זָרַע יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם
 זָרַע אֲמַת כְּמוֹ שְׁכַתּוּב כִּלְה זָרַע אֲמַת וַדָּאֵי וְדוֹרֵשׁ הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת כִּלְה מִמְנָה יֵצְאוּ
 זָרַע אֲמַת, הֵיִינוּ דְכְּתִיב פֶּה יְהִיָּה זֶרַעְךָ כֹּה הוּא גַם כֵּן כְּנוֹי הַמַּלְכוּת, וּמִמְנָה יְהִיָּה זֶרַעְךָ
 שֶׁהֵם כֹּלל יִשְׂרָאֵל, וְכִלְא חַד מְלָה מֵלַת כִּלְה, וּמֵלַת כֹּה, שְׁתִּיחֵם הֵם כְּנוֹיִים לְהַמַּלְכוּת,
 זַפְּאָה חוֹלְקָהוֹן דִּישְׂרָאֵל דִּירְתוֹ יְרוּתָא קְדִישָׁא דָּא אֲשֶׁרֵי חֲלִיקָהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שִׁירְשׁוּ
 יְרוּשָׁה זֹאת שֶׁהִיא הַמַּלְכוּתָא קְדִישָׁא. (ר"א ג ומפרישים)

סוֹפִיָּה דְקָרָא נְסוּף הַפְּסוּק כְּתִיב וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ (פִּירוּשׁ בְּנָה בַּהֲכֹרֵם גַּת לְעִצּוֹר הַעֲנַבִּים
 וְלַהּוֹצִיא אֶת יַיִנָם), וְשׂוֹאֵל מֵהוּ מִגְדָּל לְפִי הַסּוּד, וְאֲמַר כִּמָּה דָּאֵת אָמַר מִגְדָּל עַז
 שֵׁם יְהו"ה הַיְסוּד לְנוֹקְבָא שְׂוֹאֵל סוּד עִיר לַיוֹן נִקְרָא מִגְדָּל, בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב פִּירוּשׁ
 בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וַדָּאֵי צוֹ רֵן וּמִתְחַזֵּר יְסוּד לז"ח הַנִּקְרָא לְדִיק, וּמֵה שְׁכַתּוּב וְגַם יָקֵב
 חֶצֶב בּוֹ (פִּירוּשׁ חֶצֶב בּוֹר לְפָנֵי הַגַּת שְׁבוּ יַרְדֵּי הַיַּיִן), פִּירוּשׁוֹ לְפִי הַסּוּד דָּא תַרְעָא דְצָדֵק וְזוֹ
 שַׁעַר שֶׁל הַמַּלְכוּת, וְהֵיִינוּ צְחִינַת עַטְרַת הַיְסוּד שְׂנָה שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת דְּמַלְכוּת הַנִּקְרָאת יְרוּשָׁלַיִם,
 כִּמָּה דָּאֵת אָמַר פִּתְחוּ לִי שְׁעָרֵי צְדָק שְׂרומוֹ עַל שַׁעַר הַמַּלְכוּת, מֵאֵי מִשְׁמַע מֵה
 שְׂאֲמַר שַׁעֲרֵי לְדַק בְּלַשׁוֹן רְצִים, וְגַם מֵה זֶה לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׂנָה צְרַם צִית יִשְׂרָאֵל אֵת צ'י
 צְחִינַת שֶׁל יְסוּד וּמַלְכוּת, וְאֲמַר דְּכֹל בֵּר יִשְׂרָאֵל דָּאֲתַגְזֹר עֵייל בְּתַרוּוּיָהּ שֶׁכֵּל אֲדַם
 שְׁנוּמַל נִכְנַס צְחִינַת חַיּוֹת עוֹלָם הַזֶּה, וְזָכִי לְתַרוּוּיָהּ וּזְכִי לְשִׁמְיָהּ לְעוֹלָם הַבָּא.

וּמֵאֵן דְּקָרִיב בְּרִיָּה לְקָרְבָּנָא דָּא, עֵיִל לֵיהּ בְּשִׁמְא קְדִישָׁא, וְעַל אַת
 דָּא מִתְקַיִּימִין שְׁמֵיָא וְאַרְעָא, דְּכִתְיִב (ירמיה לג כה) אִם לֹא בְּרִיתִי
 יוֹמָם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאַרְצָא לֹא שְׁמֵתִי.

מתוק מדבש

ומסיים דזריו ואמר וּמֵאֵן דְּקָרִיב בְּרִיָּה לְקָרְבָּנָא דָּא ומי שמקריב את בנו לקרבן צרית
 מילה, עֵיִל לֵיהּ בְּשִׁמְא קְדִישָׁא מְכַנִּים אוֹתוֹ צַם הַקְּדוֹשׁ שְׁד"ג, וְעַל אַת דָּא
 מִתְקַיִּימִין שְׁמֵיָא וְאַרְעָא ועל אות צרית הזאת מתקיימים שמים וארץ, דְּכִתְיִב אִם
 לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה פִּירוּשׁ אִם לֹא שְׁצִרִית שְׁהוּא הַיְסוּד כּוֹלֵל יוֹמָם שְׁהוּא הַתּוֹפְאֵרַת
 וְלַיְלָה שְׁהוּא הַמַּלְכוּת, חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאַרְצָא לֹא שְׁמֵתִי הֵרִי שַׁעַל הַצִּרִית קִיִּימִים שְׁמַיִם
 וארץ. (מק"מ ורא"ג ומפרשים)

מעלת הלימוד ביום הברית

(כ) וְהָאִי מְאָרִיָּה דְהַלּוּלָא דָא זָכָה לְכֻלָּא, לְמַחְזֵי קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא
 אֲנַפִּין בְּאַנְפִּין בְּהָאִי יוֹמָא, זָכָאָה חוּלְקָנָא דְזִכְיָנָא לְהָאִי יוֹמָא,
 וְזָכָאָה חוּלְקָךְ עֲמָנָא, וְהָאִי בְרָא דְאַתְיִילִיד לְךָ, קְרִינָא עֲלֵיהָ (ישעיה מג
 ז) כַּל הַנֶּקְרָא בְשָׁמִי וְגו' יִצְרָתִיו אֶף עֲשִׂיתִיו, וְכָתִיב (שם נד ג) וְכָל בְּנֵיךְ
 לְמוֹדֵי יְהו"ה וְגו', אוֹזְפוּהוּ לְרַבֵּי אָבָא תַּלְתַּת מֵילִין.

מתוק מדבש

"מאמר מעלת הלימוד ביום הברית" ומבואר בו כי בעל הבית אבי הבן זכה להתגלות אור
 השכינה בביתו שהיתה כמראה אש הלוחטת סביב הבית, בכח לימוד התורה שעסקו בה
 בבית הנימול. ולזה בירך רבי אבא את הנימול שנחקק בו שם שד"י על ידי המילה וזכה
 להשתרש בעולמות היצירה והעשיה, שיזכה להיות תלמיד חכם העוסק בתורת ה'. (ואפשר
 שהיא היא הברכה השגורה (הנוכרת בתלמוד ירושלמי מס' זרכות דף טו ע"א) בלשון זה: "כשם
 שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים").

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף לו ע"ג, ונציאור מתוק מדבש כרך ז עמ' תכה)

ואחר שהשלים רבי אבא דבריו פתח בשבחו של בעל הבית, ואמר וְהָאִי מְאָרִיָּה דְהַלּוּלָא
 דָּא זָכָה לְכֻלָּא ובעל השמחה הזוה זכה לכל זה, וזכה גם לְמַחְזֵי קְדָשָׁא בְרִיךְ
 הוּא אֲנַפִּין בְּאַנְפִּין בְּהָאִי יוֹמָא לראות את הקב"ה פנים בפנים, היינו לראות גלוי אור
 התפארת שנתגלה על ידי עסק התורה והוא מראה האש שנתלהטה סביב הבית, זָכָאָה
 חוּלְקָנָא דְזִכְיָנָא לְהָאִי יוֹמָא אשרי חלקינו שזכינו לזה היום, וְזָכָאָה חוּלְקָךְ עֲמָנָא
 ואשרי חלקך עמנו, וְהָאִי בְרָא דְאַתְיִילִיד לְךָ קְרִינָא עֲלֵיהָ וזה הבן שנולד לך אני
 קורא עליו מקרא זה כַּל הַנֶּקְרָא בְשָׁמִי וְגו' שנקרא שם שד"י עליו אחר שנמול, יִצְרָתִיו
 פִּירוּשׁ שְׁנִשְׂרַשׁ צְעוּלָס הַיְצִירָה שְׁהוּא סוּד ז"א, והוא כנגד הפריעה שהיא ציכוד דז"א,
 אֶף עֲשִׂיתִיו פִּירוּשׁ שְׁנִשְׂרַשׁ צְעוּלָס הַעֲשִׂיָה שְׁהוּא סוּד הַמַּלְכוּת, והיינו כנגד המילה שהיא
 צְעוּלָס הַמַּלְכוּת, וְכָתִיב וְכָל בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי יְהו"ה וְגו' בזה הפסוק ברוך את הילד שיהיה תלמיד
 חכם לומד את למודי תורת ה', אוֹזְפוּהוּ לְרַבֵּי אָבָא תַּלְתַּת מֵילִין אחר כך ליוו את רבי
 אבא ג' מילין. (מק"מ ור"ג ומפרשים)

מעלת המייבם לשם מצוה

(כא) אָמְרוּ לִיה, הַאי מְרִיה דְּהַלּוּלָא אוּשְׁפִיזָךְ זָכָה לְכוּלֵי הַאי, בְּגִין דְּקִיָּים קִיּוּמָא דְּמִצְוָה, אָמַר מְאִי הִיא, אָמַר הֵהוּא גְבָרָא, דְּבִיתָאֵי אֶתְת אַחֵי הָוּוּת, וּמִית בְּלָא בְּנִין, וְנָסִיבְנָא לָהּ, וְדָא הוּא בְּרָא קַדְמָאָה דְּהָוָה לִי מְנָה, וְקָרִינָא לִיה בְּשֵׁמָא דְּאַחֵי דְּאַתְפֹּטֵר, אָמַר לִיה מְפָאן וְלָהּ לָאָה קָרִי לִיה אִידִי, וְהֵינּוּ אִידִי בְּר יַעֲקֹב, בְּרִיךְ לֹוֹן רַבִּי אָבָא וְאָזִיל לְאַרְחֵיהּ.

מתוק מדבש

”מאמר מעלת המייבם לשם מצוה” ומבואר בו כי בעל הבית אבי הבן זכה לכל הכבוד המסופר במעשה זה, לפי שקיים מצות יבום לשם מצוה, וקרא את הנימול בשם אחיו. ולחזק זאת הציע לו רבי אבא שיקראהו גם בשם ”אידי”, והוא רב אידי בר יעקב הנודע.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף לו ע”ב, וצניאור ממוק מדנש כרך ז עמ’ תכו)

אָמְרוּ לִיה הַאי מְרִיה דְּהַלּוּלָא אוּשְׁפִיזָךְ זָכָה לְכוּלֵי הַאי אמרו לו אנשי המקום בעל השמחה הזה בעל האכסניא שלך זכה לכל הכבוד הזה, בְּגִין דְּקִיָּים קִיּוּמָא דְּמִצְוָה לפי שקיים איזו מצוה חשובה, אָמַר מְאִי הִיא שאל מהם מה היא אותה המצוה, אָמַר הֵהוּא גְבָרָא, דְּבִיתָאֵי אֶתְת אַחֵי הָוּוּת אמר אותו האיש אשתי היתה אשת אחי, וּמִית בְּלָא בְּנִין שמת בלא בנים, וְנָסִיבְנָא לָהּ ולקחתי אותה לקיים בה מצות יבום, וְדָא הוּא בְּרָא קַדְמָאָה דְּהָוָה לִי מְנָה וזהו בן הראשון שהיה לי ממנה, וְקָרִינָא לִיה בְּשֵׁמָא דְּאַחֵי דְּאַתְפֹּטֵר וקראתי אותו בשם אחי שנפטר להקים שם המת ולא ימחה שמו מישראל, אָמַר לִיה מְפָאן וְלָהּ לָאָה קָרִי לִיה אִידִי אמר לו רבי אבא מכאן ואילך תקרא אותו גם בשם אידי, לרמז שנשמתו היא ממש נשמת אחיו, כמו אידי ואידי שבש”ס שפירושו היינו הך, וְהֵינּוּ אִידִי בְּר יַעֲקֹב והוא הנודע בשמו אידי בן יעקב (עיין נספח סדר הדורות ח”ב ערך רב אידי אבנא דר’ יעקב שהלך לישיבת ר’ יוסוף, והציא שזעין יעקב הגירסא רב אידי צריה דר’ יעקב), בְּרִיךְ לֹוֹן רַבִּי אָבָא וְאָזִיל לְאַרְחֵיהּ ברוך אותם רבי אבא בשעה שנפטר ממנו והלך לדרכו. (מק”מ ורמ”ג ומפרשים)

שלמות לימוד הפשט עם הסוד

(כב) **פַּד אֶתָּא סִדְר מְלִין קַמִּיה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְדַחִיל לְמִימַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, יוֹמָא חַד הָוָה קַמִּיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מָאִי דְכָתִיב (בראשית יז ג-ד) וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיְדַבֵּר אֶתֹּו אֱלֹהִים לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ, מִשְׁמַע דְּעַד דְּלֹא אֲתַגְזֹר הָוָה נָפִיל עַל אַנְפּוּי וּמְלִיל עַמִּיה, וּבִתֵּר דְּאֲתַגְזֹר קָאִים בְּקִיּוּמִיה וְלֹא דַחִיל, אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ, דְּאֲשַׁפַּח גְּרַמִּיה גְּזִיר.**

אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא, אִי נִיחָא קַמִּיה דְּמַר דְּלִימָא קַמִּיה מְאָנוֹן מְלִי

מתוק מדבש

"מאמר שלמות לימוד הפשט עם הסוד" ומבואר בו כי רבי אבא השתדל להסתיר את המעשה מרבי שמעון, עד שביום מן הימים סיפר לרבי שמעון את המעשה בחכמי כפר טרשא ואת חידושי התורה שנאמרו שם. ורבי שמעון הקפיד על רבי אבא שמנע ממנו את החידושים עד עתה. ועל חכמי כפר טרשא גזר שיגלו בנחת ממקומם לבבל, כדי שילמדו הם מבני בבל שאינם רגילים בסודות להצניע את סודות התורה, ובני בבל ילמדו וישתלמו מהם לעסוק בסודות התורה, באופן שישלימו זה את זה.

(מקור המאמר זוהר פרשת לך לך דף לו ע"ג, ונצי"אור ממוק מדגש כרך 3 עמ' טכו-טכט)

פַּד אֶתָּא סִדְר מְלִין קַמִּיה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשָׂבָא לִישִׁיבְתוּ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן, סִידַר אֶת כָּל הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר וְסִיפֵר לוֹ כָּל הַמַּעֲמָד הַהוּא, וְדַחִיל לְמִימַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְהִיא מִתִּירָא לְאוֹמְרָם לְרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁלֹּא יֵעֲנֹשׁ לְפִי שֶׁעָשׂוּ יִשִּׁיבָה בְּסִתְרֵי תוֹרָה בְּלֵי רְשׁוֹתוֹ, וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה חוּץ מִיִּשְׁבֵּת רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהִיתָה בְּרִשׁוֹת גְּבוּהָ, וְהִסְתִּיר אֶת הַדְּבָר עַד שֶׁקָּרָה מִקָּרָה, דִּהְיִינוּ יוֹמָא חַד הָוָה קַמִּיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן יוֹם אֶחָד הִיא רַבִּי אַבָּא לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מָאִי דְכָתִיב וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיְדַבֵּר אֶתֹּו אֱלֹהִים לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ, מִשְׁמַע דְּעַד דְּלֹא אֲתַגְזֹר הָוָה נָפִיל עַל אַנְפּוּי וּמְלִיל עַמִּיה מִשְׁמַע מִכָּאן שַׁעַד שֶׁלֹּא נִמּוּל אַבְרָהָם הִיא נוֹפֵל עַל פָּנָיו וְכֵן דִּיבַר עִמּוֹ הַקְּב"ה, וּבִתֵּר דְּאֲתַגְזֹר קָאִים בְּקִיּוּמִיה וְלֹא דַחִיל וְאַחַר שֶׁנִּמּוּל עִמָּד עַל עִמָּדוֹ וְלֹא הִיא מִתִּירָא, וְמָה שֶׁכְּתוּב אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ פִּירוּשׁוֹ דְּאֲשַׁפַּח גְּרַמִּיה גְּזִיר שֶׁמִּצָּא עֲצֻמוֹ מֵהוּל (כְּלֵאִתָּא צ"צ פמ"ז ט'), אִמַּר רַבִּי לֵי "מַל" אֲנַרְסָּא אִין כְּמִיב כָּאן אַלָּא "נִמּוּל", נִדַּק אֶת עֲצֻמוֹ וּמִנָּא עֲצֻמוֹ מֵהוּל), וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק, הִנֵּה בְרִיתִי, שֶׁהִיא הַמִּילָה, כִּבַּר אֶתְךָ, פִּירוּשׁ כִּבַּר הִיא אֲצֶלְךָ שֶׁאַתָּה מֵהוּל כִּבַּר.

אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא, אִי נִיחָא קַמִּיה דְּמַר דְּלִימָא קַמִּיה מְאָנוֹן מְלִי מְעַלְיִתָּא דְּשְׁמַעְנָא בְּהָאִי אִמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא אִם טוֹב לְפָנֵי אֲדוּנֵי שְׂאוּמַר לְפָנָיו מֵאוֹתָם דְּבָרֵי

מַעֲלִיטָא דְשִׁמְעֵנָא בְּהַאי. אָמַר לִיה אֵימָא, אָמַר לִיה דְּחִילְנָא דְלָא יִתְעַנְשׁוּ עַל יְדָאי, אָמַר לִיה חֶס וְשְׁלוֹם (תהלים קיב ז) מְשֻׁמְעָה רְעָה לֹא יִירָא נְכוּן לְבוּ בְטוּחַ בִּיהו"ה, סָח לִיה עוֹבְדָא וְסִדְר קַמִּיה פֶּל אַנּוּן מְלִין.

אָמַר לִיה, וְכִי פֶל הֵנִי מְלִי מַעֲלִיטָא הוּוּ טְמִירִין גַּבְרָה וְלֹא אָמַרְתָּ לָּהּ, גּוֹזְרָנָא עֲלֶךָ דְּכָל תְּלָתִין יוֹמִין אֲלִין תְּלַעֲי וְתַנְשִׁי, וְלֹא כְּתִיב (משלי ג כז) אֵל תִּמְנַע טוֹב מִמְּבַעְלִיו בְּהִיּוֹת לְאֵל יֶדֶךָ לַעֲשׂוֹת, וְכֶךָ הָיָה, אָמַר גּוֹזְרָנָא דְּבִאֲוֵרִיטָא דָּא יִגְלוּן לְכַבֵּל, בִּינֵי חֲבַרְיָא, חֲלַשׁ דְּעַתִּיה דְּרַבִּי אַבָּא, יוֹמָא חַד חֲמָא לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לִיה טוֹפְסָרָא

מתוק מדבש

תורה ששמעתי בענין הברית, אָמַר לִיה אֵימָא אמר לו אמור כי אין מדרש בלא חידוש, אָמַר לִיה דְּחִילְנָא דְלָא יִתְעַנְשׁוּ עַל יְדָאי אמר לו אני מתירא שלא יענשו בעלי החידושים על ידי, רצה לומר פן יחרה אף אדוני בהם על שעשו ישיבה בלא רשותך ותעניש אותם, אָמַר לִיה חֶס וְשְׁלוֹם שיענשו, ועל זה נאמר מְשֻׁמְעָה רְעָה לֹא יִירָא נְכוּן לְבוּ בְטוּחַ בִּיהו"ה פירוש ודאי לא תבא על ידך שמועה רעה, ויהיה נכון לבך שלא יענשו על ידך, סָח לִיה עוֹבְדָא סיפר רבי אבא לרבי שמעון כל המעשה מה שקרה במעמד ההוא בכפר טרשא, וְסִדְר קַמִּיה פֶּל אַנּוּן מְלִין וסידר לפניו כל אותם סתרי תורה ששמע מהם ולא הניח דבר שלא הגיד לו מכל אשר דרשו שם ביום המילה ושתי הלילות.

אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, וְכִי פֶל הֵנִי מְלִי מַעֲלִיטָא הוּוּ טְמִירִין גַּבְרָה וְלֹא אָמַרְתָּ לָּהּ וְכִי כָל אֵלּוּ דְּבָרִים הַטּוֹבִים הִיוּ טְמוּנִים אַעֲלֶךָ וְשִׁמַּרְתָּ אוֹתָם אַעֲלֶךָ זֶה שְׁלִשִׁים יוֹם וְלֹא אָמַרְתָּ אוֹתָם, גּוֹזְרָנָא עֲלֶךָ דְּכָל תְּלָתִין יוֹמִין אֲלִין תְּלַעֲי וְתַנְשִׁי אֲנִי גּוֹזֵר עֲלֶיךָ שְׁכַנְגָד שְׁלוּשִׁים הַיָּמִים שְׁלֹא גְלִית אוֹתָם הַסּוּדוֹת כְּנֻגָד זֶה שְׁלִשִׁים יָמִים תַּעֲסוּק בַּתּוֹרָה וּמִיד תִּשְׁכַּח מִה שְׁלֵמַדְתָּ, וְלֹא כְּתִיב פִּירוּשׁ וְהָרִי כְּתִיב אֵל תִּמְנַע טוֹב מִמְּבַעְלִיו בְּהִיּוֹת לְאֵל יֶדֶךָ לַעֲשׂוֹת אִם כֵּן הִיתְכֵן שְׁמַנְעַת מִמֶּנִּי כָל הַזְּמַן אֵת הַטּוֹב שֶׁהוּא סְתָרֵי תּוֹרָה הַלְלוּ, וְכֶךָ הָיָה וְכֶךָ הִיָּה כִּמוֹ שֶׁגִּזַּר עֲלָיו שְׁלֵמַד וְשִׁכַּח כִּי דְּבָרָו לֹא יִשׁוּב אַחֲוֹר, וְעוֹד אָמַר גּוֹזְרָנָא דְּבִאֲוֵרִיטָא דָּא יִגְלוּן לְכַבֵּל בִּינֵי חֲבַרְיָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲנִי גּוֹזֵר עַל אוֹתָם בְּנֵי הַכֶּפֶר שְׁעַם אֵלּוּ סוּדוֹת הַתּוֹרָה יִגְלוּ לְכַבֵּל בֵּין הַחֲבָרִים, כִּדִּי שִׁתְּגַלּוּ סוּדוֹת הַלְלוּ גַם בֵּין חֲכָמֵי בָבֶל, כִּי חֲכָמֵי בָבֶל לֹא הִיוּ עוֹסְקִים בְּסְתָרֵי תּוֹרָה כִּמוֹ חֲכָמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, חֲלַשׁ דְּעַתִּיה דְּרַבִּי אַבָּא חֲלַשׁ דְּעַתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַבָּא כִּי חָשַׁב שְׁרַבִּי שְׁמַעוֹן גָּזַר עֲלֵיהֶם גְּלוּת לְהַעֲנִישׁם עַבּוּר גְּלוּי הַסּוּדוֹת, יוֹמָא חַד חֲמָא לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן יוֹם אַחַד רָאָה אוֹתוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לִיה טוֹפְסָרָא דְּלֶכְרָה בְּאַנְפָּךָ שְׂכִיחַ אָמַר לוֹ צִיּוּר

דְּלַבֵּךְ בְּאַנְפֵךְ שְׂכִיחַ, אָמַר לִיה לֹא עַל יְדֵי הוּא, אֲלֵא עַל דִּידְהוּ,
אָמַר לִיה חֶס וְשְׁלוֹם דְּאַתְעַנְשׁוּ, אֲלֵא בְּגִין דְּמַלִּין אַתְגַּלְיִין בִּינְיִיהוּ כֹּל
כֶּף, יִגְלוֹן בִּינְי חֲבֵרִיָּא, וְיִלְפוֹן אַנּוֹן אַרְחִין וְאַתְפַּסְיִין מַלִּין בְּגוּוֹיָיהוּ,
דְּהָא מַלִּין לֹא אַתְגַּלְיִין אֲלֵא בִּינְנָא, דְּהָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִסְתְּכִים
עַמְנָא, וְעַל יְדִנָּא אַתְגַּלְיִין מַלִּין.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּתִיב (ישעיה נח ח) אֲזִי יִבְקַע פְּשַׁחַר אוֹרְךָ וְגו', זְמַיִן
קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַכְרִזָּא עַל בְּנוֹי וְיִימָא, אֲזִי יִבְקַע פְּשַׁחַר
אוֹרְךָ וְאַרְכְּתָךְ מִהֲרָה תַצְמַח, וְהִלְךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָךְ כְּבוֹד יְהו"ה יֶאֱסָפְךָ.
בְּרוּךְ יְהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

מתוק מדבש

המחשבה שבלבך ניכר בפניך שיש בלבך איזה דאגה וצער, אָמַר לִיה לֹא עַל דִּידְי
הוּא אֲלֵא עַל דִּידְהוּ אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא לֹא עַל עֲצָמֵי אֲנִי מִצְטַעַר שְׁאֲנִי לוֹמַד וְשׁוֹכַח,
אֵלֵא עַל בְּנֵי כֹפֵר טַרְשָׁא אֲנִי דוֹאג שְׁנַעַנְשׁוּ עַל יְדֵי גַלּוֹת לְבַבְךָ, אָמַר לִיה חֶס וְשְׁלוֹם
דְּאַתְעַנְשׁוּ אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן ח"ו שְׁנַעַנְשׁוּ, כִּי לֹא עַל יְדֵי שְׁבִיית חֵיילִים יִגְלוּ לְבַבְךָ,
וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם צַעַר לֹא בְּגוֹפֶם וְלֹא בְּמִמוֹנָם וְלֹא בְּתוֹרָתָם, וְלֹא יִקְרָה אוֹתָם שׁוֹם אִסּוֹן
בְּלַחְתָּם לְבַבְךָ, אֲלֵא בְּגִין דְּמַלִּין אַתְגַּלְיִין בִּינְיִיהוּ כֹּל כֶּף אֵלֵא לְפִי שְׁהוֹדוֹת נְגַלִּים
בִּינְיָהֶם כֹּל כֶּךְ, וְכַתִּיב כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסֹּתֵר דְּבַר, וְשִׁמְא יַעֲנִשׁוּ כֵּן עַל רְבוּי גְלוּי הַסוּדוֹת,
לְכֵן גִּזְרַתִּי עֲלֵיהֶם כִּי יִגְלוֹן בִּינְי חֲבֵרִיָּא שִׁיגְלוּ בֵּין הַחֲבֵרִים שְׁבַבְכָּל, וְשֵׁם וְיִלְפוֹן אַנּוֹן
אַרְחִין וְאַתְפַּסְיִין מַלִּין בְּגוּוֹיָיהוּ יִלְמְדוּ מֵהֶם הַדְּרָכִים אִיךְ לְכַסּוֹת הַסוּדוֹת, וּמֵאִז יַדְעוּ
אִיךְ לְהַסְתִּיר הַסוּדוֹת וְלֹא יַעֲנִשׁוּ, וְרַצָּה לוֹמַר שְׁעַל יְדֵי שְׁחַכְמֵי בְּבַל לֹא הִיוּ רְגִילִים בְּנִסְתֵּר
לְכֵן כֹּל אֶחָד יִתְמַזְג בְּמַדַּת חֲבִירוֹ, דְּהֵינּוּ שְׁחַכְמֵי בְּבַל יִקְבְּלוּ מֵעַט מֵהַסוּדוֹת, וְהֵם יִלְמְדוּ
לְהַסְתִּיר מֵעַט מֵהַסוּדוֹת, נִמְצָא שְׁכוּוֹנַת רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיתָה לְטוֹבַתְּם, דְּהָא מַלִּין לֹא אַתְגַּלְיִין
אֲלֵא בִּינְנָא כִּי הַסוּדוֹת אֵינָם רְאוּיִים שִׁיתְגַּלוּ אֵלֵא בִּינְינּוּ, דְּהָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא
אִסְתְּכִים עַמְנָא כִּי הַקְּב"ה הַסְכִּים עִמָּנוּ וּבְרַשׁוֹתוֹ אֲנוּ נִכְנָסִים לְפַרְדֵּס, וְעַל יְדִנָּא אַתְגַּלְיִין
מַלִּין וְעַל יְדִינּוּ יִתְגַּלוּ סוּדוֹת הַתּוֹרָה.

וכדי לסיים בנחמה מביא כאן דברי רבי יוסי וזה שאמר אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּתִיב אֲזִי יִבְקַע
פְּשַׁחַר אוֹרְךָ וְגו' פִּירוּשׁ זְמַיִן קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַכְרִזָּא עַל בְּנוֹי לְעַתִּיד לְבֵא
עֲתִיד הַקְּב"ה לְהַכְרִיז עַל בְּנוֹי, וְיִימָא וְיִאמַר, אֲזִי יִבְקַע פְּשַׁחַר אוֹרְךָ וְאַרְכְּתָךְ מִהֲרָה
תַצְמַח וְהִלְךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָךְ כְּבוֹד יְהו"ה יֶאֱסָפְךָ. (רמ"ג ומפרשים)

אל מִלֶּךְ נְאֻמָּן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

בלחש בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַתְּחַבֵּת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹל-לִבְבְּךָ וּכְכֹל-נַפְשְׁךָ וּכְכֹל-מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִבְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁבְבְּךָ וּבְקוֹמוֹךָ: וְקִשְׁרַתָּם לְאוֹת עַל-יַדְּךָ וְהָיוּ לְטַמְּפַת בֵּין עֵינֶיךָ:
וּבְתַבְתָּם עַל-מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

יש נוהגין לומר והיה אם שמוע - ויאמר, והיה נועם, יושב בסתר

הַמְלֶאךָ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע וּבְרַךְ אֶת הַנְּעָרִים. וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמִי. וְשֵׁם אָבוֹתַי
אֲבֹרָתָם וַיִּצְחָק. וַיְדַגּוּ לְרַב בְּקִרְבַּי הָאָרֶץ:

יש מוסיפים יברכך, הנה, לישועתך, בשם ג"פ, שיר המעלות אשרי כל ירא ה', שיר למעלות אשא עיני, ארון עולם:

יש נוהגים לומר: וַיִּפְּלֵי נֶעְגַל אוֹיְפָן רֵאךְ אוֹיְפִיל מְלֶאכִים אוֹיְפָן וְאוֹךְ:

סגולה להרבות בנרות בליל זה. (של"ה)

יש נוהגין להניח סכין של מילה תחת ראש התינוק בלילה שקודם המילה והוא לשמירה. (לקוטי מהרי"ח)

הסיפור הידוע ממרן הבעל שם טוב הק'

הועתק מתוך ספר "מעשה השם" להרה"ק מקומארנא זיע"א

סיפר לי מורי חמי, מו"ה אברהם מרדכי מפיינטשוב ז"ל. שהיה בכפר אחד, כומר אחד
מכשף גדול, שהיה ממית ילדי ישראל קודם המילה בכשפיו. פעם אחת אירע ברית מילה
ליהודי אחד, שהיה דר בכפר הנ"ל, וראה מרן הבעש"ט הק' זי"ע שהכומר מכין עצמו להרוג
את הילד, ונסע מרן הבעש"ט הק' זי"ע בקפיצה לשם, ובא שמה עם תלמידיו קודם הלילה
שלמחרתו יהיה המילה, והיהודי כיבדו מאד, ואמר מרן הבעש"ט הק' זי"ע ליהודי שישגור
הדלת וכל מקום פתוח, ולא יניח אף חור קטן אחד שלא יסתום אותו, ויכין לו מקלות גדולים
ועבים, וכשיאמר לו [מרן] הכה! אז יכה בכל כוחו, וכשהיה לילה אז דפק אחד בדלת שיפתח
לו, ולא רצה היהודי, כאשר צוה אותו איש האלקים, והלך הכומר בכשפים, והחליף צורתו
לתמונת חתול וחיות טמאות, והתחיל לחפור תחת קרקע הבית, וכיון שתחב את ראשו לתוך
הבית, אז צוה מרן הבעש"ט הק' זי"ע שיכה, והכה אותו היהודי מכות אכזריות, הכה ופצוע
עד שנשברו לו יד ורגל, והלך הכומר לביתו, ובבוקר היתה שמחת ברית המילה גדולה מאוד.

ובהודע להכומר שכל זה עשה לו מרן, קבל אותו לפני השרים שיכריחו את מרן הבעש"ט
הק' זי"ע שיתווכח אתו, עד שהשרים הסכימו לו, וקבעו לו זמן שיעמדו שניהם, וכל אחד יעשה
מופת שיתגבר וינצח את חברו במקהלות עם רב, ונתועדו ביום המיועד, כל השרים והכומרים
והמון רב, ואמר לו מרן הבעש"ט הק' זי"ע, עשה אתה ראשונה מה שתוכל, והכומר הביא עליו
כל מיני רוחות ושידין וחיות רעות ונחשים ועקרבים וכל מיני מזיקין, ומרן הבעש"ט הק' זי"ע
לקח מהר את המטה, וחג חוגה סביבו, והוא עמד באמצע ולא יכלו לעבור המחוגה, עד שהביא
עליו חזיר מיער, וכשראהו מרן, אמר, זה הוא עז פנים גדול, ומיהר ועשה מחוגה בתוך העיגול
הראשון, ועבר החזיר בעזותו בשתי ידיו את העיגול הראשון, ולא יכול לעבור [את העיגול
השני] וחזר וברח, וכשראה המכשף שכל מיני כישוף לא הועילו לו, שיעבור את המחוגה ויזיק
אותו, אמר למרן הבעש"ט הק' זי"ע עשה אתה, אמר לו מרן הבעש"ט הק' זי"ע אני לא אעשה
שום דבר, רק אקרא לילדים שהרגת ויעשו בך נקמה, מיד באו ונאספו עליו ילדים קטנים הרבה
מאד, ונפלו עליו, ולא השאירו ממנו עצם קטן שלם, כן יאבדו כל אויביך ד' אמן.